

Joachim Roman Bar

Autobiografia Józefa Sebastiana Pelczara

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 9/1-2, 213-312

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTOBIOGRAFIA

JÓZEFA SEBASTIANA PELCZARA

(Przygotował do druku o. Joachim Roman Bar OFM Conv.)

WSTĘP

W dniu 28 marca 1964 r. minęło 40 lat od zgonu biskupa przemyskiego ob. ł. Józefa Sebastiana Pelczara († 28. III. 1924), byłego rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego i profesora prawa kanonicznego, historii Kościoła oraz teologii pasterskiej. Obfita spuścizna piśmiennicza i wielostronna działalność bpa Pelczara domagają się naukowego opracowania jego życia, ale dotychczas niewiele uczyniono w tym względzie.

Wnet po śmierci bpa Pelczara ukazało się kilka artykułów, które ogólnie scharakteryzowały jego postać i dorobek naukowy¹. W późniejszym czasie ks. Antoni Marchewka w popularnym ujęciu przedstawił rys życia i cnoty bpa Pelczara².

Kilku innych autorów³ omówiło w syntetycznym ujęciu nie-

---

¹ Cieszyński Nikodem ks., *Króle Duchy katolickie. — Roczniki katolickie* R. 3: 1925 s. 415—425;

Fijałek Jan ks., *Dwaj uczeni Biskupi Polscy*. I. Ks. dr Józef Bilczewski II. Ks. dr Józef Sebastian Pelczar. — *Nova Polonia Sacra*, 1926 nr 2 s. 226—230;

Świątek Franciszek o., *Ks. Józef Sebastian Pelczar*. W: *Świętość Kościoła w Polsce w okresie rozbiorowym i porozbiorowym 33 zyciorysów świątobliwych Polaków i Polek*. Kielce 1930 s. 319—327.

² Marchewka Antoni ks., *Józef Sebastian Pelczar Biskup Przemyski*. W: *Gwiazdy Katolickiej Polski. Żywoty Wielkich Sług Bożych*. Mikołów 1938 s. 379—386.

³ Jałowy Józef ks., *Homo Marianus* — ks. bp Józef Pelczar jako szczególniejszy czciciel Najśw. Panny Maryi. — *Sodalitas Marianus* 1925 nr 7 i 8 s. 111—115;

Momidłowski Stefan ks., *Bp Józef Pelczar jako kaznodzieja. — Przegląd homiletyczny* R. 10: 1932 s. 255—261;

Pelczar Franciszek ks., *Sp.* ks. bp Józef Sebastian Pelczar jako czciciel Przenajśw. Sakramentu. — *Szkoła Chrystusowa* 1938 s. 208—218. [Odb. 1938 wyd. oo. dominikanów];

które kwestie z jego życia lub działalności. W archiwum domu generalnego Zgromadzenia Służebnic Najśw. Serca Jezusowego są wprawdzie złożone w maszynopisie dwie obszernie biografie⁴ i kilka mniejszych opracowań⁵, ale wszystkie te dzieła w formie obecnej nie kwalifikują się do druku. Jest więc pilnym postulatem polskiej nauki historycznej i kanonistycznej, aby zabrać się do opracowania wyczerpującego i krytycznego zyciorysu bpa Pelczara.

Zanim ukaże się takie opracowanie, pożyteczną rzeczą będzie ogłosić bodaj część autobiografii bpa Pelczara, mianowicie okres do 1899 r. czyli do momentu zamianowania profesora U.J. biskupem. Ta część autobiografii jest ważna dla poznania działalności naukowej bpa Pelczara i jest napisana w formie opowiadania, gdy natomiast materiał z lat następnych przechodzi w formę lakonicznych notatek dziennika.

Autobiografię do 1910 r. napisał bp Pelczar w Jaśliskach, miejscu odpoczynkowym biskupów przemyskich, w czasie wakacji 1910 r. (od 7 lipca do 17 sierpnia). Atrament i pismo wskazują, że tekst pochodzi z jednego czasu. Całość opowiadania podzielił autor na dziesięć nierównych rozdziałów, mianowicie:

- I. Lata dziecięce
- II. W szkołach rzeszowskich 1850—1858.
- III. W seminarium duchownym w Przemyśle 1858—1864.
- IV. W Samborze na posiadzie wikarego 1864—1865.
- V. W kolegium polskim w Rzymie na wyższych studiach 1865—1868.
- VI. W Wojutyczach i Samborze jako wikariusz 1868—1869.

Kruszyński Tadeusz ks., Dwaj dostojnicy kościelni przyjaciele „Czasu” kard. A. Dunajewski i bp J. Pelczar. W: Księga Pamiątkowa na pięćdziesięciolecie dziennika „Czas” 1848—1938, Kraków 1938 s.35—36;

Bar Joachim., Synody bpa przemyskiego Józefa Sebastiana Pelczara. — *Ateneum kapłańskie* T. 52: 1950 s. 198—210;

Gleńma Tadeusz ks., Ks. Józef Sebastian Pelczar jako profesor historii Kościoła na Uniwersytecie Jagiellońskim. — *Roczniki teologiczne Kanoniczne* T. 4: 1957 s. 13—30.

⁴ Kotuła Kazimierz ks., Ks. dr Józef Sebastian Pelczar bp przemyski ob. łać. Jego Żywot i działalność, Kraków 1942 ss. 723;

Marchewka Antoni ks., Sługa Boży Józef Sebastian Pelczar bp przemyski o.ł. Szkic biograficzny, Częstochowa 1959 ss. 499.

⁵ Jałowy Józef ks., Zyciorys Księdza Biskupa Józefa Sebastiana Pelczara (b.m. i b.r.) Zyciorys doprowadzony do mianowania ks. Pelczara sufraganem przemyskim) ss. 44;

Rostkowska Alojza s., Zyciorys Śp. ks. dra Józefa Pelczara biskupa przemyskiego ob. łać. Założyciela Zgromadzenia SS. Służebnic N. Serca Jezusowego. Kraków (b.r.) ss. 37;

Zahorska Hanna, Ks. Bp Józef Sebastian Pelczar (b.m.) 1938 ss. 129.

- VII. W Przemyślu na posadzie prefekta i profesora seminarium duchownego 1869—1877.
- VIII. W Krakowie jako profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i kanonik Kapituły katedralnej 1877—1899.
- IX. W Przemyślu jako biskup sufragan 1899—1900.
- X. Jako pasterz przemyski 1901—

Okres przed otrzymaniem biskupstwa mieści się na stronie 1—104 rękopisu i stanowi trzecią część objętości całej autobiografii⁶.

Rękopis autobiografii, złożony w archiwum domu generalnego Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego w Krakowie nosi tytuł „Mój życiorys”. Składa się z półarkuszy papieru kancelaryjnego złożonych na pół w składki liczące po 4 karty. Strony mają paginację od 1 do 225, strona 226 jest niezapisana. Na s. 227—233 są opisane ręką kapelana ks. Teofila Górnickiego ostatnie chwile i pogrzeb bpa Pelczara. Rękopis jest więc autografem. Czytelne, chociaż drobne pismo, pozwala na dokładne odczytanie rękopisu, tak że autentyczność tekstu autobiografii nie może budzić wątpliwości.

Przy pisaniu autobiografii miał autor przed oczyma notatki pisane dawniej w formie dziennika, przynajmniej od 1865 roku. Dzięki temu można ufać datom i szczegółom podanym w autobiografii, gdyż pamięć autora została wsparta źródłem godnym zaufania. Wykształcenie historyczne autora i prawocść charakteru również gwarantują ścisłość przekazów podanych w autobiografii.

Tekst autobiografii, umieszczony niżej, jest dokładnie przepisany z autografu, jedynie wprowadzono obecnie używaną pisownię. Dla lepszego zrozumienia podano w przypisach kilka objaśnień.

Archiwum domu generalnego Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego w Krakowie posiada jeszcze inne ważne materiały do życiorysu bpa Pelczara. Wyliczam najważniejsze:

1) Dzienniczki

Zachowały się trzy dzienniczki, pisane ręką bpa Pelczara. Pierwszy obejmuje okres od 3. XII. 1865 r. do 21. III 1899 r. i nosi tytuł „Krótka kronika mojego życia”⁷. Drugi⁸ ma tytuł

⁶ Rękopis przepisany na maszynie liczy 167 stron. Materiał rozdziału I—VIII mieści się na 54 stronach. Rozdziały IX i X autobiografii były pisane drobniejszym pismem, dlatego po przepisaniu na maszynie zajęły ponad 100 stron.

⁷ Rkps w formie notesu (14 cm × 10 cm), razem 147 stron. Wiadomości są podawane w porządku chronologicznym, nieraz obszerniej aniżeli w autobiografii.

⁸ Rkps w formie notesu (16 cm × 11 cm), razem 162 strony.

„Spis czynności biskupich dokonanych przez Józefa Sebastiana Pelczara biskupa miletopolitańskiego sufragana przemyskiego od 19 marca 1899”. Zawiera dane z okresu 19. III. 1899 r. — 11. XI. 1900 r. Trzeci dziennik⁹ obejmuje okres od 29. IX. 1915 r. do 11. V. 1920 r.

2) Korespondencja

Zachowały się listy pisane do księży (m. i. do ks. arcbpa Bilczewskiego i swego przyjaciela ks. Krementowskiego), listy pisane do Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego (598 listów) oraz różne inne.

3) Wspomnienia

W archiwum przechowywane są wspomnienia o biskupie Pelczarze spisane w czasie od 1924 do 1954 roku przez 22 księży, 47 sióstr zakonnych i 25 osób świeckich, razem 315 stron.

4) Zbiór dokumentów

Obejmuje kilkadziesiąt sztuk.

*

Ocenę działalności piśmienniczej bpa Pelczara ułatwi bibliografia, jaką w komplecie udało się zestawić na podstawie materiałów archiwalnych i bibliotecznych. Bibliografia jest ułożona w porządku chronologicznym, według norm obecnie stosowanych.

1873

1. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. Przemysł 1873 Nakł. PT Prenumeratorów 8° ss. 4 nlb., IV, 568, IX, err. 1.

1875

2. Ziemia Święta i Islam czyli szkice z pielgrzymki do Ziemi Świętej. Cz. 1—2. Lwów 1875 Nakł. autora 8°. Cz. 1: Ziemia Święta ss. 5 nlb., 464, nlb. 5. Cz. 2: Islam ss. 232, III, nlb. 1. Rec: L. Pcwidaj, Przegl. pol. R. 11: 1876 s. 297—298.

1878

3. Mowa na nabożeństwie żałobnem za duszę śp. Józefa Dietla miana dnia 21 stycznia 1878 roku w kościele N.P. Maryi w Krakowie. Kraków 1878 Nakł. Red. „Czasu” 8° ss. 16.
4. Toast „Kochajmy się!” X. Dra Józefa Pelczara Profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego na obiedzie danym na uczczenie Marszałka Krajowego hr. Ludwika Wodzickiego w dniu 6 lutego 1878. [b. m.] 1878 [b. w.] 8° ss. 2.

⁹ Rkps w formie notesu (17 cm × 11 cm), razem 117 stron.

5. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 1—2. Wyd. 2. Kraków 1878 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. XVI, 476; 404, V. Rec.: Przegl. pol. R. 13: 1878 s. 460.

1879

6. Mowa... na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Zofii z hr. Branickich hr. Arturowej Potockiej odprawionem 22 stycznia 1879 r. staraniem Rady Miasta Krakowa. Kraków 1879 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 13.

1880

7. Kilka uwag nad krytyką I-go tomu dzieła: Pius IX i jego wiek, napisana przez X. W. Kalinkę. — *Przegl. pol.* R. 15: 1880 s. 314—316.
8. Mowa na pogrzebie śp. Józefa Lasockiego miana 24 maja 1880 w kościele N. P. Maryi w Krakowie. Kraków 1880 Druk. „Czasu” 8° ss. 10.
9. Pius IX i jego wiek. T. 1—2. Kraków 1880 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 3 nlb., 398, III; XI, 13—289, II, 1 portret. Rec.: Ks. W. K. Przegl. pol. R. 15: 1880 s. 153—157.

1881

10. Mowa... na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Andrzeja Rydzowskiego członka Rady Miejskiej posła na Sejm Krajowy: do Rady Państwa. Kraków 1881 Druk. W. L. Anczyca i Sp. ss. 15.
11. Pius IX i jego wiek. T. 3. Kraków 1881 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. VII, 320, II.
12. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 1—2. Wyd. 3. Kraków 1881 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. XVI, 476; 365, V.
13. Notatka: „Uczestnikom pielgrzymki słowiańskiej...”. — *Czas* 8. X. 1881 r.

1882

14. Prawo małżeńskie katolickie z uwzględnieniem prawa cywilnego obowiązującego w Austrii, w Prusach i w Królestwie Polskim. Kraków 1882 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 687, CXXXIX, 1 nlb. Rec.: Kopyciński J. ks., *Przegl. powsz.* R. 1: 1884 s. 123—125; J. K., *Przegl. pol.* R. 19: 1884 s. 508—509.
15. Mowa X. Dr J. Pelczara, Rektora UJ miana przy imatrykulacji uczniów d. 1. XII. 1882 r. — *Czas* 2. XII. 1882 r. Odb. Kraków 1882 Druk. „Czasu” 16° ss. 13.

1883

16. Kazanie miane d. 12 września 1883 r. w dwusetną rocznicę zwycięstwa pod Wiedniem. Kraków 1883 Nakł. Red. „Czasu”. Odb. 16° ss. 18, nlb. 2.
17. Mowa na nabożeństwie żałobnym odprawionem 10 lutego 1883 r. staraniem Uniwersytetu Jagiellońskiego za duszę śp. Józefa Szujskiego miana przez ks. dra Józefa Pelczara. Kraków 1883 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 10.
- 17a. Mowa na nabożeństwie żałobnym odprawionym staraniem Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń za duszę ś.p. Józefa bar. Bauma zmarłego 12 marca 1883 r. miana przez ... Kraków, 1883 Tow. Wzajemn. Ubezp. 8° ss. 12.
18. Mowa przy założeniu kamienia węgielnego pod Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego miana 26 maja 1883 roku. Kraków 1883 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 16.

19. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Stanisławy z Libeltów Łepkowskiej miana dnia 27 maja 1882 r. przez ... Kraków 1883 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 10.
20. „Lectoribus salutem” — słowo wstępne do albumu pamiątkowego Uniwersytetu Jagiellońskiego. „Album Studiosorum Universitatis Cracoviensi” (ab Anno 1400 ad Annum 1489). Cracoviae 1883 Typ. C. R. Universit. 8° ss. 82, 3 nlb.

1884

21. Fragment przemówienia w kościele św. Barbary z okazji uroczystości o Arcybractwie Miłosierdzia. — *Czas* 23. X. 1884 r. s. 3.

1885

22. Kazanie o królowaniu i opiece Bogarodzicy nad narodem polskim, miane w dniu 2-gim września 1877 roku przy złożeniu koron przed ołtarzem N. Panny w Starejwsi, jako wstępnym akcie koronacji tegoż obrazu przez ks. dra Józefa Pelczara profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego kanonika katedralnego krakowskiego w Krakowie. Kraków 1885 Nakł. Księg. Katol. 8° ss. 14.
23. Konferencye apologetyczne o przyczynach niedowiarstwa w naszych czasach i o potrzebie religii miane w roku 1884 w Krakowie. Kraków 1885 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 8 nlb., 123.
Rec.: Z. B., *Przegl. powsz. R. 2:* 1885 s. 282—283; X. S. P., *Przegl. pol. R. 20:* 1885 s. 601—602.
24. Mowa o zasługach Ks. Piotra Skargi T. J. miana d. 23 października 1884 r. jako w 300-letnią rocznicę założenia Arcybractwa Miłosierdzia i Banku pobożnego na nabożeństwie odprawionem w kościele św. Piotra za duszę Ks. Piotra Skargi i zmarłych członków tegoż Arcybractwa przez ks. dr. Józefa Pelczara prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego, kanonika Kapituły Krakowskiej. Kraków 1885 Nakł. Księg. Katol. 8° ss. 14.
25. Prawo małżeńskie katolickie z uwzględnieniem prawa cywilnego obowiązującego w Austrii, w Prusach i w Królestwie Polskim. Wyd. 2. Kraków 1885 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 659, XCVI.
Rec.: Arndt A. ks., *Przegl. powsz. R. 2:* 1885 s. 405—410; F. X., *Przegl. pol. R. 20:* 1885 s. 190.

1886

26. Kazanie na pięćsetną rocznicę chrztu Jagiełły miane w katedrze krakowskiej 15 lutego 1886 r. przez X. dra Józefa Pelczara, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 1886 Nakł. Księg. Katol. 8° ss. 12. IV.
27. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 1—2. Wyd. 4. Kraków 1886 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. XI, 540; 3 nlb., 445.
28. Przemowa na Walnym Zgromadzeniu Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej. — *Czas* 5. V. 1886 s. 2.

1887

29. Mowa żałobna na pogrzebie śp. dra Dominika Markiewicza, adwokata w Krakowie miana dnia 3 marca 1887 roku przez... Kraków 1887 Druk. „Czasu” 16° ss. 9.
30. Pius IX i jego pontyfikat. T. 1. Wyd. 2. Kraków 1887 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. VII, 485.
31. Toast podczas obiadu danego dla ministrów i gości po poświęceniu nowego gmachu uniwersyteckiego (Collegii Novi) miana 16. VI. 1887. — *Czas* 18. VI. 1887.
32. Tajne towarzystwa włoskie w pierwszej połowie XIX wieku. — *Przegl. powsz. R. 4:* 1887 s. 1—15, 196—208.

1888

33. Kazanie na jubileusz kapłański Ojca Świętego Leona XIII miana dnia 1 stycznia 1888 r. w kościele św. Anny na nabożeństwie odprawionem dla Uniwersytetu Jagiellońskiego i innych zakładów szkolnych przez ... Kraków 1888 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 20.
34. Pius IX i jego pontyfikat. T. 2 i 3. Wyd. 2. Kraków 1888, Druk. Uniw. Jagiell. 8°, ss. nlb. 4, 560; nlb. 4, 434.
Rec.: Ks. S.K., Przgl. powsz. R. 5:1888 s. 94—99; T Dębicki, Przgl. pol. R. 24:1889 s. 190—196.

1889

35. Kazania na uroczystości i niektóre święta Najświętszej Panny Maryi. Kraków 1889 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 5 nlb., 280.
Rec.: Z. B., Przgl. powsz. R. 6:1889 s. 716—717.
36. Rec.: Joseph Othmar Cardinal Raucher, Fürsterzbischof von Wien — Sein Leben und Wirken. Von der Celestin Wolffagruber, Benedictiner zu den Schotten in Wien Freiburg in Breisgau 1888.
Przgl. powsz. R. 6:1889 s. 414—432.

1890

37. Kazania o świętych Patronach Polskich. Cz. I. Kraków 1890 Druk. Uniwers. Jagiell. 8° ss. 4 nlb., 34.
38. Konferencje apologetyczne o przyczynach niedowiarstwa w naszych czasach i o potrzebie religii miane w roku 1884 w Krakowie. Wyd. 2. Kraków 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 6 nlb., 92, 2 nlb.
39. Mowa na nabożeństwie żałobnem za duszę śp. hr Zofii Wodzickiej 16 października 1890 r. wypowiedziana przez ... Kraków 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 16.
40. O pokarmie życia duchownego czyli o Przenajśw. Sakramencie. Wyjątek z dzieła pt. Życie duchowne. Wyd. 2. Warszawa 1890 Druk. S. Niemiry 8° ss. 160.
41. Prawo małżeńskie katolickie z uwzględnieniem prawa cywilnego obowiązującego w Austrii, w Prusach i w Królestwie Polskim. Wyd. 3. Kraków 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 8 nlb., 658, CXVII.
42. Rewolucja francuska wobec religii. Odczyt miany 23 lutego 1890 r. na dochód Towarzystwa Wzaj. Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego, powiększony dopiskami. Kraków 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 28.
43. Ogłoszenie. Konkurs (Tow. Oświaty Ludowej) na napisanie pracy historycznej o Konstytucji 3 maja 1791 r. podpisał ... — *Przgl. pol.* R. 14:1890 na karcie okładki.
44. Wspomnienia z pielgrzymki do Komposteli. — *Przgl. powsz.* R. 7:1890 T. 26 s. 153—177, 380—399; T. 27 s. 26—40, 243—264. Odb. Kraków 1890 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 109.
45. Odezwa. Wyd. Krak. Tow. Oświaty Lud. 24.II.1890 r. — *Czas* 27.II.1890.
46. Program uroczystego obchodu 500-nej rocznicy urodzin św. Jana Kantego — 6.X.1890 r. *Czas* 9.X.1890 r.
47. [Ogłoszenie] Towarzystwa Oświaty Ludowej 15.XI.1890 ogłasza konkurs na napisanie pracy hist. o konstytucji 3 maja 1791 r. — *Czas* 22. XI. 1890.
48. Zjazd powiatowy Kółek rolniczych 1.XII.1890. — *Czas* 14.XII.1890.

1891

49. Kazania na niektóre święta Najśw. Panny Maryi. Cz. 2. Kraków 1891 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. VIII, 159.
Rec.: A. M. W., Przgl. powsz. R. 8: 1891 s. 409—411.

50. Kazanie na święto Najśw. Panny Maryi Królowej Korony Polskiej wypowiedziane w setną rocznicę ogłoszenia Konstytucji 3 maja ... Kraków 1891 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 2 nlb., 14.
51. Święta Tunika czyli nieszyta szata Chrystusa Pana w Trewirze. *Przegl. powsz.* R. 8: 1891 s. 73—96. Odb. Kraków 1891 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 1 nlb., 24.
52. [List] do Redakcji w sprawie składek na uchodźców do Brazylii. — *Czas* 17. II. 1891 r.
53. [Komunikat] o pracach konkursowych z Wydz. Krak. Tow. Ośw. Lud. — *Czas* 3.V.1891.

1892

54. X Biskup-Nominat Paweł Rzewuski. Mowa żałobna wypowiedziana przez ... w dniu 26 października 1892 r. w Krakowie. Kraków 1892 Druk „Czasu” 8° ss. 15, 1 nlb. Odb. nakł. Redakcji.
55. Rozmyślenia o życiu kapłańskim czyli ascetyka kapłańska. Cz. I. Kraków 1892 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. VII, 315, nlb. 2.
Rec.: Morawski M. ks., *Przegl. powsz.* R. 9:1892 s. 269—270.
56. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 1—2. Wyd. 5. Kraków 1892 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. XI, 574; 2 nlb., 461.
57. Mowa żałobna w kościele N.M.P. o śp. X bpie Rzewuskim. — *Czas* 27.X. 1892.

1893

58. Rozmyślenia o życiu kapłańskim czyli ascetyka kapłańska. Cz. 2. Kraków 1893 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 3 nlb., 371.
59. Wspomnienia z pielgrzymki do Annecy i Paray-le Monial. Lwów 1893 Druk. W. Łozińskiego 8° ss. 37. Odb. z *Gazety Kościelnej*.
Rec.: L. M. *Przegl. powsz.* R. 11:1894 s. 433—434.
60. Słowo do wszystkich. — *Posłaniec Bractwa Najśw. Maryi Panny Królowej Korony Polskiej* 1893 z. 1 s. 30—32.
61. Statut Bractwa Najświętszej Maryi Królowej Korony Polskiej — *Posłaniec Bractwa Najśw. Maryi Panny Królowej Korony Polskiej* 1893 z. 1 s. 32—37.
62. O zadaniach Bractwa N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej. [Kazanie ... w święto N.P. Maryi Król. Korony Polskiej 1 maja 1892 w kościele N.P. Maryi w Krakowie]. — *Posłaniec Bractwa Najśw. Maryi Panny Królowej Korony Polskiej* 1893 z. 1 s. 37.
63. Zjawienie się Najśw. Panny Maryi w dziewiętnastym wieku. — *Posłaniec Bractwa Najśw. Maryi Panny Królowej Korony Polskiej* 1893 z. 1 s. 22—27, z. 2 s. 24—31; 1894 z. 3 s. 32—41; 1895 z. 4 s. 20—31.
64. Ogłoszenie z Rady Bractwa N.M.P. Król. Korony Polskiej z 9.VI.1893 r. Do PT Majstrów Krakowskich. — *Czas* 20.VI. 1893.

1894

65. Mowa miana 1 marca 1894 r. na pogrzebie śp. Józefa Łepkowskiego profesora i rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego przez ... Kraków 1894 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 9.
66. Mowa żałobna wypowiedziana w katedrze na Wawelu przy pochowaniu zwłok J. Em. X Kardynała A. Dunajewskiego Księcia — Biskupa Krakowskiego przez... Kraków 1894 Druk. „Czasu” Fr. Kluzyckiego i Sp. 16° ss. 19.
67. Obchód setnej rocznicy urodzin Piusa IX. Odb. z *Gazety Kościelnej*. Lwów 1894 Druk. W. Łozińskiego 8° ss. 21.

68. Czciwmy Najświętszą Pannę Maryę. — *Posłaniec Bractwa Najśw. Maryi Panny Królowej Korony Polskiej* 1894 z. 3 s. 1—5; 1895 z. 4 s. 1—5.
69. Mowa żałobna o śp. kard. Albinie Dunajewskim. — *Czas* 22.VI.1894.
70. Wiadomość, że ks. Pelczar zamieścił w Gazecie Kościelnej kilka artykułów z obchodu 100-nej rocznicy urodzin Piusa IX. Fragment (wyjątek) jednego z artykułów. — *Czas* 12.VIII.1894 s. 2.
71. Komunikat Wydziału Krak. Tow. Oświaty Ludowej. — *Czas* 23.IX.1894.

1895

72. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego Arcybiskupa Tarszeńskiego a byłego Arcybiskupa Warszawskiego, wypowiedziana przez ... Kraków 1895 Druk. „Czasu” 16° ss. 14.
73. [Odezwa] Czcigodny Księżę Dobrodzieju. Kraków 1895 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 2.
74. Komunikat Towarzystwa Oświaty Ludowej. — *Czas* 23.II.1895.
75. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego b. bpa Warszawskiego. — *Czas* 21.IX.1895.
76. Komunikat o ofiarodawcach na „Oświatę Ludową”. — *Czas* 12.XII.1895 s. 2.
77. Komunikat z Wydz. Krak. Tow. Oświaty Ludowej. — *Czas* 20.XII.1895.

1896

78. Modlitewnik Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Kraków 1896 Nakł. Służeb. Serca Jez. 16° ss. 2 nlb., 114.
79. Zarys dziejów kaznodziejstwa w kościele katolickim. Cz. 1. Kaznodzieje greccy do IX wieku, łacińscy do XVI wieku. Cz. 2. Kaznodzieje Polscy. Druk. „Czasu” Kraków 1896 Sp. Wyd. Polaka 8° ss. 5 nlb., 147; 6 nlb., 401, 2 nlb.
Rec.: X Dr A. P., *Przegl. pol. R.* 31:1896 s. 702—703; R. 33:1898 s. 566—567; H. H., *Przegl. powsz. R.* 13:1896 s. 293—295; W. Ł., *Przegl. powsz. R.* 15:1898 s. 280—282.
80. Czciwmy Najśw. Pannę Maryę, bo Ona jest Opiekunką i Królową dziewiętnastego wieku. — *Posłaniec Bractwa Najśw. Maryi Panny Królowej Korony Polskiej* 1896 z. 5 s. 1—9.
81. Bractwa. — *Notificationes* (pismo diecezjalne krakowskie) 1896 z. 3 s. 25—37.
82. [Protestacja] przeciwko przekręcaniu prawdy i krzywdzącym insynuacjom, zawartym w artykule Kuriera lwowskiego z dn. 17.IX. pt.: Prawda w oświetleniu samego duchowieństwa... Kraków 21 września 1896 r. [Podpisano trzech księży i także podpisał ...] — *Głos Narodu* d. 23.IX.1896 s. 1.
83. Sprawozdanie o założonych czytelnich. — *Czas* 26. XI. 1896.
84. [Komunikat] w sprawie czytelnich ludowych. — *Czas* 22.XII.1896.

1897

85. Kazania na uroczystości i święta Najśw. Panny Maryi. Cz. 1 i 2 Wyd. 2. Kraków 1897 Druk. „Czasu” 8° ss. 3 nlb., 355; 3 nlb. 211.
86. Pius IX i jego pontyfikat. T. 1—3. Kraków 1897 8°. ss. VII, 485; 2 nlb., 560; 2 nlb., 434.
87. Rozmyślenia o życiu kapłańskim czyli ascetyka kapłańska. Cz. 1—2. Wyd. 2. Kraków 1897 Druk. „Czasu” 8° ss. 4 nlb., 423, 1 nlb.; 4 nlb., 496.
Rec.: Dutkiewicz S. ks., *Przegl. powsz. R.* 14:1897 s. 439—441; X Dr A. P., *Przegl. pol. R.* 32:1897 s. 564—565.

88. Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Dodatek do cz. 2. Kraków 1897 Sp. Wyd. Polska 8° ss. 3 nlb., 111.
89. Czcijmy Najświętszą Pannę Maryę, bo Ona jest Królową i Opiekunką narodów. — *Posłaniec Bractwa Król. Kor. Pol.* 1897 z. 6 s. 1—11.
90. Notatka sprawozdawcza o założonych czytelnich ludowych. — *Czas* 7.III.1897.
91. Wykłady popularne. 21. X. 1897. — *Czas* 28. X. 1897.

1898

92. Kazanie na nabożeństwie uroczystym odprawionem 27 czerwca 1898 r. w kościele Najśw. Maryi Panny podczas obchodu setnej rocznicy urodzin Adama Mickiewicza miana przez ... Kraków 1898 Druk „Czasu” 16° ss. 14.
93. Leon XIII jako uczeń, kapłan i papież. Mowy miane dla uczczenia dyamentowego jubileuszu kapłaństwa Ojca Świętego Leona XIII. Kraków 1898 Druk. „Czasu” 4° ss. 32.
94. O porządku nabożeństw publicznych w kościołach diecezji krakowskiej. — *Notificationes* [pismo diec. krakowskiej] 1898 z. 1 s. 1—17.
95. Prawo małżeńskie katolickie z uwzględnieniem prawa cywilnego obowiązującego w Austrii, w Prusach i w Królestwie Polskim. T. 1—3. Wyd. 4. Kraków 1898 Druk. „Czasu” 8° ss. 7 nlb., 414; 376; 278, CLX.
96. Rozmyślenia o życiu zakonnem dla zakonnice. Kraków 1898 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. IX, 451, III.
97. Czcijmy Najśw. Pannę Maryę, bo Ona jest Matką naszą. — *Posłaniec Bractwa N.M.P. Król. Kor. Pol.* 1898 z. 7 s. 1—10.
98. Popularne wykłady. Odezwa. — *Czas* 1.I.1898.
99. Od komitetu jubileuszu Ojca św. Leona XIII. — *Czas* 12.III.1898.

1899

100. Czcijmy Najśw. Pannę Maryę, bo Ona jest Opiekunką Kościoła. — *Posłaniec Bractwa Najśw. Maryi Panny Król. Kor. Pol.* 1899 z. 8 s. 1—9.

1900

101. Medycyna pasterska czyli wiadomości potrzebne kapłanom z zakresu higieny, fizjologii i patologii z dodatkiem niektórych kwestii teologicznych. Lwów 1900 Druk. Katol. J. Chęcińskiego 8° ss. VIII, 288.
102. O czystości dziewiczej. Wyjątek z dzieła pt. „Życie duchowne” przez ... Warszawa 1900 Druk. S. Niemiry 8° ss. 35.
103. Przemowa ... miana w kościele Starowiejskim d. 8 września 1899 r. po dokonanych obrzędzie przybicia złotych koron wotywnych w górnej części cudownego obrazu Matki Boskiej w 500 rocznicę zjawienia się tegoż cudownego obrazu w Starejwsi. Kraków 1900 nakł. O. J. Mellina 8° ss. 7, nlb. 1.
104. Przemowa ... miana po poświęceniu kościoła i klasztoru PP. Karmelitanek bosych w Przemyślu. — *Karmel Przemyński* 1900 s. 7—11.
105. Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Cz. 3 Kaznodzieje ludów Słowiańskich, Romańskich i Germańskich. Kraków 1900 Druk. Uniw. Jagiell. 8° ss. 473.
Rec.: X Dr A. P., *Przegl. pol. R.* 36:1901 s. 103—104.

1901

106. Instrukcye dla przełożonej miejscowej, dla mistrzyni nowicjuszek i dla siostry kierującej ochronką. Przemyśl 1901 Druk. J. Styfiiego 16° ss. 16.

107. Kazania o Świętych Patronach Polskich. Kraków 1901 Sp. Wyd. Polska 8° ss. 52.
Rec.: Rejewicz J. ks., Przegl. powsz. R. 18:1901 s. 417—418.
108. Konstytucje albo Ustawy Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemysł 1901 Druk J. Styfięgo 8° ss. 224.
109. List pasterski ... wydany w dniu intronizacji 13-go stycznia 1901 r.—*Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 1—7
110. Przemowa ... miana do Duchowieństwa dnia 13-go stycznia 1901 roku podczas intronizacji. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 9—12.
111. List pasterski na Wielki Post r. 1901 o chwale Chrystusa Pana i Kościele Jego w XIX wieku. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 21—30.
112. Wezwanie do składania i zbierania ofiar na dokończenie restauracji katedry przemyskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 32—34.
113. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Obsadzenie stolicy metropolitalnej lwowskiej o. 1. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w diecezji. 3. W sprawie ubezpieczeń majątków kościelnych i plebańskich w Towarzystwie „Unio catholica”. 4. W sprawie Bractwa Braci Boni Pastoris. 5. W sprawie wynagrodzenia za Msze św. nałożone. 6. W sprawie robotników wychodzących za granicę. 7. Konserwatorowie wyznaczeni na rok 1901 na obręb diecezji przemyskiej. 8. Obowiązek odnoszenia się do konserwatorów. 9. Rekolekcje dla kapłanów w Starejwi. 10. Poszukiwanie metryk. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 34—38.
114. Wskazówki i przestrogi zawarte w encyklice „Graves” z 18 stycznia 1901. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 78—81.
115. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Temata na kongregacje dekanalne w r. 1901. 2. Pierwsza kongregacja XX Dziekanów. 3. Rubrum podań do Konsystora Biskupiego. 4. Cenzorowie ksiązek treści religijnej. 5. Odnaczenia. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w lutym r. 1901. 7. Ogłoszenie konkursu na posadę katechety w Lisku. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 81—83.
116. [Odpowiedź] ... Sodalistom Kongregacji Maryańskiej ziemi sarnockiej — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 105—106.
117. List pasterski o Jubileuszu. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 116—124.
118. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa do XX Dziekanów w sprawie kongregacji. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w marcu w r. 1901. 3. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 4. Ogłoszenie konkursu na posady katechetów w Jaśle i Kołaczycach. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 137—139.
119. Sprawozdanie z I Kongregacji XX Dziekanów odbytej w Przemysłu dnia 10 kwietnia b.r. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 167—178.
120. Rozporządzenie Ordynariatu w sprawie nadzoru duchownych nad nauczaniem religii w szkołach ludowych. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 178—187.
121. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Książę Bp Krakowski Jan Książ z Kozielska Puzyna kreowany kardynałem. 2. X. Kanonik Karol Józef Fischer zamianowany Biskupem Sufraganem Przemyskim. 3. Wizytacja kanoniczna w r. 1901. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w kwietniu r. 1901. 5. Wykaz składek na restaurację katedry przem. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 187—190.

122. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wyjazd Najprzewielebniejszego Księdza Biskupa. 2. Wikariusz Generalny. 3. Wizytacja Kanoniczna. 4. Rekolekcje dla kapłanów w sem. duch. w Przemysłu i walne zebranie Bractwa Boni Pastoris. 5. Święcenia kapłańskie. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w maju r. 1901. 7. Wykaz składek na restaurację katedry przem. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 208—212.
123. Petycja do Wysokiego Sejmu Krajowego. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 244—247.
124. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacja dekanatu krośnieńskiego. 2. Rekolekcje dla kapłanów i walne zebranie Bractwa Boni Pastoris. 3. Okólnik do wszystkich XX. proboszczów w diecezji w sprawie nowych katechizmów. 4. Okólnik w sprawie podań kandydatów. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 280—283.
125. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wyjazd Najprz. Ks. Biskupa i odroczenie wizytacji pasterskiej. 2. Wykaz składek na restaurację katedry. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 316—317.
126. Poświęcenie diecezji Najświętszemu Sercu Jezusowemu i Najświętszej Pannie. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 341.
127. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w miesiącu wrześniu 1901 r. — *Kron. diec. przem.* R. 1: 1901 s. 341—342
128. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wyjazd Najprz. Arcypasterza. 2. W sprawie sprawozdań z wizytacji szkół. 3. W sprawie katechizmów. 4. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w miesiącu październiku 1901 r. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 380—381.
129. Wezwanie do składania składek na restaurację katedry przemyskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 418—419.
130. Indult apostołski, uwalniający ad triennium od obowiązku aplikowania za parafian w święta zniesione na korzyść biskupiego seminarium chłopców. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 419—420.
131. W sprawie funduszów szpitalnych i ubogich, zostających pod zarządem XX Proboszczów. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 420—421.
132. Mandatum Ordinariatus de transmigracione cooperatorum. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 421—422.
133. Rozporządzenie Ordynariatu dotyczące kwestarzy i kwestarek. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 422.
134. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie zapisywania do ksiąg metrykalnych dzieci nieżywo urodzonych. 2. W sprawie składek na odrestaurowanie spalonego kościoła w Oleszycach. 3. Dr Włodzimierz Demetrykiewicz mianowany konserwatorem. 4. Korrespondencje zakonów „mendicantes” z władzami wolne są od opłaty pocztowej. 5. W sprawie nowych pocztowych książek nadawczych. 6. W sprawie odbytej misji i rekolekcji. 7. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 8. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w miesiącu listopadzie. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1901 s. 423—426.

1902

135. Ustawy Tercyarek Stowarzyszonych Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemysł 1902 Druk. J. Styfiego 16° ss. 58.
136. List pasterski na Wielki Post r. 1902 o obowiązkach względem Kościoła św. — *Kron. diec. przem.* R. 2: 1902 s. 12—21.

137. Obchód jubileuszu papieskiego Ojca Św. Leona XIII. — *Kron. diec. przem.* R. 2 : 1902 s. 23—25.
138. Sprawozdanie o restauracji kościoła katedralnego dokonanej w roku 1901. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 25—30.
139. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie katechizmów. 2. W sprawie sprawozdań misyjnych. 3. Zaprowadza się nowy sposób przesyłania pieniędzy za pomocą czeków c.k. pocztowej kasy oszczędności 4. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w grudniu 1901 i początkach 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 30—33.
140. Posiedzenie komisji przedsynodalnych. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 30.
141. List pasterski o jubileuszu papieskim Ojca św. Leona XIII. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 73—80.
142. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wyjazd Arcypasterza do Rzymu. 2. Żądanie dat statystycznych co do kościołów, kaplic publicznych, domów klasztornych, ochronek, przytułków i szpitali, założonych w ciągu ostatnich 30 lat. 3. Odezwa do Przew. XX Katechetów gimnazjalnych w Przemyślu, Rzeszowie, Jaśle, Jarosławiu, Sanoku, Samborze, Drohobyczu, w sprawie Małego Seminarium. 4. Temata na kongregacje dekanalne w r. 1902. 5. Poszukiwania metryk. 6. Rekolekcje dla kapłanów w Chyrowie. 7. Wykaz składek na cele religijne w r. 1901. 8. Składki na restaurację katedry przemyskiej w r. 1902. 9. Sprawozdanie z posiedzeń Komisji przedsynodalnych w Przemyślu d. 9, 16 i 23 stycznia b.r. 10. W sprawie konkursu na stypendia „Tow. rybackiego” w Krakowie. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w styczniu 1902 r. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 80—95.
143. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacje kanoniczne. 2. W sprawach przyszłego synodu. 3. W sprawie wykazów i podań urzędowych. 4. Poszukiwania metryk. 5. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 6. Wykaz ofiar złożonych na świętopietrze w dzień uroczystości jubileuszowej. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w lutym i marcu 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 138—144.
144. Indictio Synodi dioecesanæ. Deo favente diebus 19, 20, 21, 22 mensis Augusti anni 1902 Premisliæ celebrandæ. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 183—186.
145. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacje kanoniczne. 2. W sprawie Mszy św. binowanych i w sprawie świąt zniesionych. 3. W sprawie podań do seminarium chłopców. 4. W sprawie składek na restaurację katedry przem. 5. W sprawie aktów strzelistych „Niech będzie Bóg uwielbiony”. 6. W sprawie miesięcznych wykazów zmarłych. 7. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 8. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w kwietniu 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 2:1902 s. 186—192.
146. Ordo servandus in Synodo dioecesanæ quæ favente Domino diebus 19, 20, 21, 22 Augusti a. c. Premisliæ celebrabitur. — *Kron. diec. przem.* R. 2 : 1902 s. 226—234.
147. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wyjazd Arcypasterza. 2. Święcenia kapłańskie. 3. Wykaz składek na restaurację katedry przem. po dzień 23 maja. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w maju — *Kron. diec. przem.* R. 2 : 1902 s. 234—236.
148. Res in Synodo dioecesanæ Premisliensi tractandæ. — *Kron. diec. przem.* R. 2 : 1902 s. 276—280.

149. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ferie w Konsystorzu Biskupim. 2. Ze spraw przedsynodalnych. 3. Konserwatorowie wyznaczeni na r. 1902 na obręb diecezji przemyskiej. 4. Uregulowanie sposobów zbierania publicznych składek. 5. Zachęta do ofiar na kościoł w Boryni i na kaplicę w Sufczynie. 6. Wykaz składek na restaurację katedry przem. po dzień 1 lipca b.r. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w czerwcu i lipcu b. r. — *Kron. diec. przem.* R. 2: 1902 s. 280—286.
150. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Rekolekcje dla kapłanów. 2. W sprawie pobierania odsetek z c.k. urzędów podatkowych. 3. Wykaz składek na restaurację katedry przem. po dzień 1 września b.r. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w sierpniu b. r. — *Kron. diec. przem.* R. 2: 1902 s. 323—326.
151. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie katechizmów. 2. Zachęta do ofiar na restaurację kościoła w Żółkwi. 3. Prace misyjne zakonnic w r. 1903. 4. Wykaz składek na restaurację katedry przem. po dzień 27 września b. r. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych we wrześniu b. r. — *Kron. diec. przem.* R. 2: 1902 s. 375—376.
152. Mowa Najprzew. Ks. Biskupa ... miana dnia 10 lipca 1902 r. w Sejmie podczas dyskusji nad budżetem szkolnym. — *Kron. diec. przem.* R. 2: 1902 s. 388—397.
153. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie rekolekcji przed wizytacją kanoniczną. 2. Wzór tabeli służbowej do podania o przeniesienie w stan spoczynku. 3. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w październiku 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 2: 1902 s. 408—410.
154. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Dyspenza w uroczystość św. Szczepana. 2. W sprawie stypendiów mszal. na rzecz seminarium chłopców. 3. Konkurs na posadę katechety w Dobromilu. 4. W sprawie zabezpieczenia temporalistów przy oddawaniu beneficjów. 5. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w listopadzie. — *Kron. diec. przem.* R. 2: 1902 s. 453—455.

1903

155. Acta et statuta Synodi dioecesanæ Premisliensis quam A.D. 1902... habuit Jos. Sebast. Pelczar episcopus etc. Przemyśl 1903 Typis J. Styfi 8° ss. 432.
156. Podręcznik adoracji N. Sakramentu. Wyd. 1. 1903 Nakł. Bractwa Przenajśw. Sakr. 16°
157. Podręcznik do adoracji Przenajśw. Sakramentu. Wyd. 2. Przemyśl 1903 Nakł. Bractwa Przenajśw. Sakr. 16° ss. 4 nlb., 466, X.
158. Statuta Synodi Dioecesanæ A. D. 1902, diebus 19—22 Augusti Premisliæ habitæ. — *Kron. diec. przem.* R. 3: 1903 s. 5—13, 59—62, 79—85, 127—132, 157—162, 201—209, 245—254, 291—298, 339—342, 385—387, 420—422.
159. Sprawozdanie z kongregacji dekanalnych odbytych w r. 1900, 1901 i 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 3: 1903. s. 14—18, 209—216.
160. Sprawozdanie z restauracji kościoła katedralnego dokonanej w r. 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 3: 1903 s. 18—22.
161. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie odbytych misyj i rekolekcji. 2. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej.

3. Zmiany a stanowiskach i urzędach duchownych w grudniu 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 22—24.
162. List pasterski na Wielki Post r. 1903. O obowiązkach naszych względem Przenajświętszego Sakramentu i o adoracji publicznej. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 41—54.
163. Odezwa do WW. Rządców kościołów w sprawie zaprowadzenia Bractwa Przenajświętszego Sakramentu i odprawienia publicznej adoracji. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 56—57.
164. Obchód jubileuszu papieskiego Ojca św. Leona XIII. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 57—58.
165. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Acta et Statuta Synodi dioecessanae Premisliensis. Kongregacya XX Dziekanów i Wicedziekanów. Konferencya XX Katechetów. 2. W sprawie wizytacyi kanonicznej i sprawozdań misyjnych. 3. Temata na kongregacye dekanalne w r. 1903. 4. W sprawie przesyłek pieniężnych do Konsystorza. 5. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej w b.r. po dzień 28 stycznia. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w styczniu b.r. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 63—66.
166. Sprawozdanie z misyj i rekolekcyj, odbytych w diecezji przemyskiej w r. 1902. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 85—88.
167. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Poprawne tłumaczenie litanii o Najśw. Sercu Jezusowem. 2. Rekolekcje dla kapłanów w Starejwsi. 3. Konkurs na posadę katechety w Rzeszowie i w Krośnie. 4. Wykaz składek na cele religijne w r. 1902. 5. Wykaz składek na restauracyę katedry przem. po dzień 28 lutego b.r. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w lutym. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 89—97.
168. Błogosławieństwo Ojca św. dla diecezji przemyskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 132—133.
169. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacye kanoniczne. 2. Objasnienia do Listu pasterskiego z Bractwa Przenajświętszego Sakramentu. 3. Formularze podań w sprawach wojskowych. 4. Do Wielebnych XX Proboszczów i Expozytów, którzy za nałożenie im do odprawienia Mszy św. żadnego dotychczas nie pobierają wynagrodzenia. 5. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w marcu. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 133—139.
170. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie wizytacyi kanonicznej w dekanacie drohobyckim. 2. W sprawie zapomóg na kuracyę. 3. Petycye w sprawie święcenia niedzieli. 4. Konkurs na posadę kapelana wojskowego. 5. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w kwietniu b.r. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 163—166.
171. Mowa o zadaniu duchowieństwa w naszych czasach [mowa na zebraniu kapłanów Sodalisów Kongregacyi Maryańskiej w Krakowie dnia 23. IX. 1893 r.]. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 178—183.
172. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Święcenia kapłańskie. 2. Kongregacya XX Dziekanów i XX Wicedziekanów. 3. Konferencya XX Katechetów. 4. Ofiary na restauracyę kościoła pojezuickiego w Przemyślu. 5. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w maju. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 217—219.
173. Dzielimy się z Wielebnym Duchowieństwem i wiernymi bolesną wiadomością, że Ojciec św. Leon XIII ...zakończył życie... — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 241—242.

174. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Kongregacya XX Dziekanów, Wicedziekanów i konferencya XX Katechetów. 4. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 5. W sprawie rezygnacyi z posad XX Katechetów. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w czerwcu i lipcu. 7. Podział dekanatu Bieckiego — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 254, 257—259.
175. Nowy Namiestnik Chrystusowy Pius X. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 287—288.
176. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Tegoroczne rekolekcyje dla kapłanów. 2. W sprawie składek na powodźnian. 3. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w lipcu i sierpniu. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 298, 300—301.
177. Przewodnie myśli pontyfikatu Papieża Leona XIII. Mowa miana przez ... na nabożeństwie żałobnem w katedrze przemyskiej 28 lipca 1903. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 301—309.
178. Rozmaitości. 1. Odezwa Komitetu centralnego ratunkowego. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 334—335.
179. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Inwokacya „Matko dobrej rady” w Litanii loretańskiej. 2. Wizytacye kanoniczne w roku przysłym. 3. W sprawie stypendiów mszalnych na rzecz seminarium chłopców. 4. Wystawa szat liturgicznych z czasów cesarzowej Maryi Teresy. 5. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych we wrześniu. — *Kron. diec. przem.* R. 3: 1903 s. 343—345.
180. Jubileusz ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu N.M.P. — *Kron. diec. przem.* R. 3: 1903 s. 382—384.
181. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Reskrypt c.k. Namiestnictwa ...w sprawie potwierdzania kwitów na pobory stypendiów i datków... 2. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w październiku. 4. Poszukuje się metryk. 5. W sprawie przesyłek pieniężnych do konsystorza. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 387—390.
182. Wotywa jubileuszowa De immaculata Conceptione. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 419—420.
183. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie odbytych misji i rekolekcyi. 2. Wykaz składek na restauracyę katedry przemyskiej. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w listopadzie. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 423.
184. Dodatek do części urzędowej Bractwa Przenajświętszego Sakramentu i adoracya publiczna. Przywilej dla organistów. Dyspenza. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 3:1903 s. 473—474.
185. Odpowiedź ks. bpa Pelczara na protestacye Rusinów. — *Echo Przem.* 22.XI.1903 nr 94 s. 1.
186. Mowa na posiedzeniu Sejmu dnia 27.X. br. — *Echo Przem.* 19.XI.1903 s. 1—3.

1904

187. Czytanie duchowne o Najśw. Pannie Maryi. Przemysł 1904 nakł. Bractwa Przenajśw. Sakramentu 16° ss. 4 nlb., 556.
188. Instrukcyja o Wizytacyi Kanonicznej dla WW. Księży proboszczów i rządców kościołów Diecezji Przemyskiej. Przemysł 1904 Druk. J. Łazara 16° ss. 42.
189. Kontytucyje albo Ustawy Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemysł 1904 Służebnice Serca Jezus. 16° ss. 2 nlb., 410, X.

190. List pasterski ...na Wielki Post. Przemyśl 1904 Druk. Udział. J. Łazara 8° ss. 13.
191. Objawienie się Najśw. Serca Jezusowego i żywot Błogosławionej Małgorzaty Maryi Alacoque, Przemyśl 1904 Wyd. Diec. Przem. 16° ss. 48.
192. Podarek Arcypasterza dla dobrych dzieci. Przemyśl 1904 Wyd. Diec. Przem. 16° ss. 48.
193. List pasterski na Wielki Post r. 1904 o nabożeństwie do Niepokalanej Dziewicy Bogurodzicy Maryi. — *Kron. diec. przem.* R. 4 : 1904 s. 1—13.
194. Statuta Synodi dioeceseanae Premisliensis. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 15—17.
195. Odezwa do Wiel. Duchowieństwa w sprawie odbudowania kościoła pojezuickiego i „domu diecezjalnego” w Przemyślu. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 17—18.
196. Sprawozdanie o restauracji kościoła katedralnego dokonanej w r. 1903. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 18—20.
197. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wykaz składek na restaurację katedry przem. 2. Zmiany na urzędach duchownych w grudniu. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 20—21.
198. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Relations de doctrina religionis. 2. Exercitia spiritualia .3. Pielgrzymka Mariańska do Rzymu. 4. Świętopietrze. 5. Wykaz składek na cele religijne w roku 1903. 6. Dyspenza postna dla wojskowych c.k. Obrony Krajowej w czynnej służbie zostających. 7. W sprawie uzupełnienia kongreguy i pensyi kooperatorów i administratorów z funduszu religijnego. 8. Ogłoszenie konkursu. 9. Mianowanie konserwatora. 10. Urządzenie straży pożarnej przy kółkach rolniczych. 11. Temata na kongregacye dekanalne w r. 1904. 12. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w styczniu. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 60—72.
199. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Sprawozdanie z misji i rekolekcji odbytych w diecezji przemyskiej w r. 1903. 2. O ingerencji c.k. Prokuratorii i Skarbu przy zabezpieczaniu zapisów na rzecz instytucji kościelnych. 3. Pobory duchowieństwa parafialnego z funduszu religijnego mają być od 1 marca 1904 wypłacane z góry. 4. Deklaracje co do przyjęcia fundacji mszalnych wolne są od opłaty stemplowej. 5. Ogłoszenie konkursu na posady katechetów przy szkołach w Jaśle, Kołaczycach i Bieczu. 6. Wykaz ofiar na restaurację kościoła pojezuickiego. 7. W sprawie pielgrzymki do Rzymu. 8. Zbieranie przedpłaty na „Kronikę diecezji przemyskiej” i wkładek na „Bractwo Boni Pastoris . 9. Należność za listy pasterskie. 10. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w lutym. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 103—117.
200. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacje pasterskie w r. 1904. 2. Najprzew. X Biskup Sufragan dokona wizytacji. 3. Ogłoszenie konkursu. 4. Wykaz ofiar na restaurację katedry przemyskiej. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w marcu — *Kron. diec. przem.* R. 4 : 1904 s. 143—147.
201. Jan Sebastyan. Z prawa kanonicznego. Ślub in articulo mortis. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 160—162.
202. Jan Sebastyan. Zapiski bibliograficzne. Ważniejsze książki treści teologicznej, wydane w r. 1902 i 1903 za granicą. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 163—166, 195—198, 263—265, 330—333.
203. List pasterski o pielgrzymce Maryańskiej do Rzymu. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 174—182.

204. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. *Sequentes facultates triennales Episcopi Premisliensi ad alterum triennium prolongantur*. 2. Zmiana w wizytacji kanonicznej. 3. Publiczne adoracje. 4. Święcenia kapłańskie. 5. Wykaz ofiar na restaurację kościoła pojezuickiego. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w marcu. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 182—184.
205. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ferie z konsystorzem biskupim. 2. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 208—210.
206. Wskazówki dla Wieloletniego Duchowieństwa dotyczące tej Encykliki i jubileuszu ku czci Najśw. Panny Maryi Niepokalanie poczętej. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 251—253.
207. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. *Oratio pro pluvia*. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. 3. Wezwanie do składek na pogorzalców. 4. Rekolekcje dla kapłanów. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 253—254.
208. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wykaz ofiar na restaurację kościoła pojezuickiego. 2. Na sygnaturę w kościele pojezuickim. 3. Ofiary na pogorzalców. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w sierpniu. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 274—275.
209. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa do XX Deficjentów. 2. Urządzenie biblioteki diecezjalnej. 3. Zjazd XX Dziekanów w Przemyślu. 4. Okólnik do Wszystkich Urzędów parafialnych. 5. Okólnik c.k. Namiestnictwa o tępieniu koniarki i ostu. 6. Wykaz ofiar na restaurację kościoła pojezuickiego. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych we wrześniu. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 301—304.
210. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Zakończenie jubileuszu. 2. W sprawie zmiany jurysdykcji nad osobami należącymi do stanu wojskowego. 3. Wykaz składek na restaurację kościoła pojezuickiego. 4. Ofiary na restaurację katedry przemyskiej. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w październiku. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 344—347.
211. Ostrzeżenie przed złemi czasopismami a polecenie dobrych. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 388—389.
212. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Publiczna adoracja Przenajśw. Sakramentu. 2. Relacje o misjach lub rekolekcjach ludowych i składki za 1904 r. 3. Wezwanie do składania relacji o nauczaniu religii w szkołach ludowych. 4. Ogłoszenie konkursu. 5. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 6. Ofiary na restaurację kościoła pojezuickiego. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w listopadzie. — *Kron. diec. przem.* R. 4:1904 s. 389—391.

1905

213. Nabożeństwo do Najśw. Serca Jezusowego. Przemyśl 1905 Nakł. Wyd. diec. przem. 16° ss. X, 2, nłb. 303.
214. Masonerya, jej początki, organizacja, ceremoniał, zasady i działanie. Przemyśl 1905 Druk. Udziałowa 8° ss. 124.
215. Mowa ...miana podczas dyskusji sejmowej o szkołach średnich. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 3—11.
216. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie redukcji fundowanych mszy św. 2. W sprawie wychodźstwa na zarobek do Niemiec. 3. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 4. Ofiary na restaurację kościoła pojezuickiego. 5. Zmiany na sta-

- nowiskach i urzędach duchownych w grudniu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 11—14.
217. Jan Sebastian. Kwestie. 1. Z liturgiki. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 22—24.
218. List pasterski na Wielki Post r. 1905. O poświęceniu życia rodzinnego. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 39—48.
219. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacja kanoniczna w r. 1905. 2. Temata na kongregacje dekanalne. 3. Wezwanie WW. Rządów parafij, w których obrębie istnieją stowarzyszenia i zakłady katolickie do przedłożenia sprawozdań o stanie tychże stowarzyszeń i zakładów. 4. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 5. Ofiary na restaurację kościoła pojezuickiego. 6. W sprawie pobierania odsetek od książeczek przemyskiej kasy oszczędności. 7. Przypomnienie w sprawie odprawiania mszy in diebus festis suppressis na rzecz Małego Seminarium. 8. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w styczniu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 51—54.
220. Jan Sebastian. Kwestie. 1. Krótkie pytania i odpowiedzi z dziedziny liturgiki. O świetle w kościele. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 61—62.
221. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie założenia muzeum diecezjalnego. 2. Wezwanie do wpisywania się na członków „Związku katolickiego społecznego”. 3. W sprawie wystawiania metryk 4. Nowy dekret dotyczący stypendiów za msze binowane i za msze in diebus festis suppressis. 5. Celem zapobiegania pożarom. 6. Sprawozdanie z misji i rekolekcji odbytych w diecezji przemyskiej w r. 1904. 7. Wykaz składek na cele religijne w roku 1904. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 78—96.
222. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Exercitiis spiritualibus omnes sacerdotes tempore praescripto vacent. Praedia ecclesiastica ne locentur judaeis. Polecenie książek religijnych wydawnictwa diecezjalnego. Z c.k. Namiestnictwa w sprawie wyciągów metrykalnych obywateli szwajcarskich. Wizytacje kanoniczne. Ofiary na restaurację kościoła pojezuickiego. Ofiary na restaurację katedry przemyskiej. Święcenia kapłańskie. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w marcu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 126—130.
223. Jan Sebastian. Kwestie. Krótkie pytania i odpowiedzi z dziedziny liturgiki i teologii pasterskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 139—142.
224. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wyjaśnienia w sprawie mszy św. w święta zniesione. 2. Biblioteka dziełek dobrych dla wojska. 3. Poszukuje się metryk. 4. Oratio pro pluvia vel pro serenitate. 5. Przynaglenie do nadsyłania relacji o stanie stowarzyszeń katolickich i zakładów dobroczynnych. 6. Ofiary na restaurację katedry przemyskiej. 7. Ofiary na restaurację kościoła pojezuickiego. 8. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w kwietniu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 155—158.
225. Jan Sebastian. Z teologii pasterskiej i liturgiki. Przepisy kościelne o relikwiach św. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 175—176.
226. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odpowiedzi na kwestie poruszone podczas kongregacji dekanalnych z r. 1903 i ocena prac pisemnych. 2. W sprawie samowolnej sprzedaży lub zamiany gruntów plebańskich lub kościelnych. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w maju. 4. Ferie w Konsystorzu biskupim. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 198—202.

227. Jan Sebastian. Kwestie. Z prawa kanonicznego i liturgiki. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 218—220.
228. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Rekolekcje dla kapłanów w Chyrowie i Przemyślu. 2. Konferencje Księży Dziekanów i Walne Zebranie Bractwa Boni Pastoris. 3. Poszukuje się metryk. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w czerwcu i lipcu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 228—230.
229. O religijno-moralnem wychowaniu młodzieży szkół średnich i o przeszkodach, na jakie praca katechetów w tym kierunku natrafia. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 276—283, 301—305, 343—353, 388—403.
230. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ogłoszenie konkursu. 2. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 3. Na kościół Najśw. Serca Jezus. złożono... 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych we wrześniu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 294—296.
231. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przynaglenie do składania sprawozdań o stanie stowarzyszeń, zakładów i dzieł na polu miłosierdzia chrześcijańskiego i pracy społecznej. 2. Wizytacja kanoniczna w Wyszatycach i Bieczu. 3. Poświęcenie szpitala w Korczynie. 3. Konferencja XX Dziekanów, Walne Zebranie Bractwa Boni Pastoris i rekolekcje dla kapłanów. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w sierpniu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 268—269.
232. List pasterski do Duchowieństwa o nauczaniu katechizmu. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 323—328.
233. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do zbierania składek dla nawiedzonych trzęsieniem ziemi w południowych Włoszech. 2. W sprawie fundacji mszalnych i dobroczynnych przy rz. kat. kościołach parafialnych pozostających. 3. W sprawie przepisów dla duchowieństwa wojskowego. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 329—332.
234. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacje kanoniczne w roku przyszłym. 2. W 50-tą rocznicę zwycięstwa pod Częstochową. 3. Ogłoszenie konkursu. 4. Publiczna adoracja Przenajśw. Sakramentu w roku przyszłym. 5. Sprawozdanie o misjach i składki za r. 1905. 6. Ustawa konkurencyjna. 7. Wykaz składek na restaurację katedry przemyskiej. 8. Składki na kościół Najśw. Serca Jezus. — *Kron. diec. przem.* R. 5:1905 s. 373—379.
235. Fragment mowy przy poświęceniu lokalu Towarzystwa rękodzielników pt. „Gwiazda”. — *Echo Przem.* 12.IX.1905 nr 82 s. 1.

1906

236. List pasterski na Wielki Post r. 1906. O obowiązkach katolików w naszych czasach i o potrzebie organizacji katolickiej. Przemyśl 1906 Druk. Udziałowa J. Łazara 8° ss. 14.
237. Mowa żałobna wypowiedziana przez ... w Chyrowie 8 marca 1905 przed wyprowadzeniem na cmentarz zwłok śp. O. Henryka Jackowskiego T.J. Chyrów. Przemyśl 1906 Druk. J. Styfiego 8° ss. 14.
238. Podręcznik adoracyi Przenajśw. Sakramentu. Wyd. 3. Przemyśl 1906 nakł. Bractwa Przenajśw. Sakr. 16° ss. 478, X.
239. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 1—2. Wyd. 6 Przemyśl 1906 nakł. Zgromadzenia Służebnic Serca Jezus. 8° ss. X, 592; 2 nb., 473, VI.

240. List pasterski na Wielki Post r. 1906. O obowiązkach katolików w naszych czasach i o potrzebie organizacji katolickiej. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 1—10.
241. Statut „Związku katolicko-społecznego” diecezji przemyskiej pod opieką Najśw. Panny Maryi Królowej Korony Polskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 6 : 1906 s. 11—14.
242. Oredzie do Wielebnego Duchowieństwa w sprawie Związku Katolicko-społecznego i organizacyi katolickiej. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 15—21.
243. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Kongregacja XX Dziekanów i Wicedziekanów. 2. W sprawie agitacji „Los von Rom” wśród robotników naszych. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych w styczniu. — *Kron. diec. przem.* R. 6 : 1906 s. 26—27.
244. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacja kanoniczna dekanatu jarosławskiego. 2. Temata na kongregacje dekanalne w r. 1906. 3. Zmiany planu religii w szkołach gimnazjalnych i realnych. 4. Wyższe święcenia. 5. Sprawozdanie z misji i rekolekcji odbytych w diecezji przemyskiej w r. 1905. 6. Wykaz składek na cele religijne w r. 1905. 7. Składki na restaurację katedry przemyskiej. 8. Składki na kościół Najśw. Serca Jezus. 9. Obchód 250 rocznicy ślubów króla Jana Kazimierza. 10. Kongregacja XX Dziekanów i Wicedziekanów. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 76—89.
245. Do Wielebnych Rządców parafij (List pasterski w sprawie Związku katolicko-społecznego...). — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 146—148.
246. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Porządek wizytacji kanonicznej dekanatu żmigrodzkiego w roku 1906. 2. Porządek wizytacji kanonicznej dekanatu dobromilskiego której dokona Ks. Bp Sufragan w r. 1906. 3. W sprawie Bractwa ŚŚ. Aniołów Stróżów. 4. Prośba Arcybiskupa z Urbino we Włoszech. 5. W sprawie udzielania nauki religii więźniom. 6. Album katedry przemyskiej o.ł. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. 8. Ferie w konsystorzu biskupim. 9. Zatwierdzenie statutu Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 149—153.
247. Wskazówki praktyczne co do zakładania, organizacji i działalności Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 6 : 1906 s. 191—196.
248. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ocena prac pisemnych, odczytanych na kongregacjach dekanalnych w r. 1905 i odpowiedzi na poruszone kwestie. 2. W sprawie gminnych rad sierocych. 3. W sprawie ślubów, chrztów i pogrzebów osób, pozostających w czynnej służbie wojskowej. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 196—206.
249. Ostatnie wiadomości urzędowe. 1. W sprawie podań o przyjęcie do Seminarium Duchownego i wakacji alumnów tegoż seminarium. 2. Do WW Księży Dziekanów i Wicedziekanów. — *Kron. diec. przem.* R. 6 : 1906 s. 244—245.
250. List pasterski ...o krzewieniu chrześcijańskiej oświaty. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 247—253.
251. Instrukcja dla Wielebnego Duchowieństwa o zakładaniu czytelni paraf. i urządzaniu pogadań czy wykładów. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 254—256.
252. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ogłoszenie konkursu. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 6:1906 s. 260—261.

253. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa do Wielebnego Duchowieństwa w sprawie tworzenia Związków katolicko-społecznych i zakładania czytelni parafialnych. 2. Ogłoszenie konkursu. 3. Okólnik c.k. Namiestnictwa we Lwowie w sprawie burzenia starych kościołów. 4. Okólnik c.k. Rady Szkolnej Krajowej do wszystkich Dyrekcji c.k. gimnazjów i szkół realnych. 5. Kwesta na uroczystość Bożego Narodzenia. 6. Wizytacje kanoniczne w ciągu r. 1907. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem. R. 6 : 1906 s. 310—313.*
254. Towarzystwo św. Wincentego à Paulo, jego założenie, rozwój, ustrój i dzieła. — *Kron. diec. przem. R. 6 : 1906 s. 325—341.*
255. Nowe książki. 1. Ks. Z. Zimmermann. Kilka zdań o potrzebie działalności społecznej duchowieństwa. Poznań 1906. 2. Drugie wydanie Śpiewnika Kościelnego. — *Kron. diec. przem. R. 6 : 1906 s. 368—369.*
257. Odpowiedź na ankietę „Przeglądu powszechnego”. — *Przegl. powsz. R. 23:1906 s. 23—24.*

1907

258. Listy pasterskie i instrukcje o organizacji katolickiej i o sprawie społecznej. Przemyśl 1907 Druk. Udziałowa J. Łazara 16° ss. 1 nlb., 157.
259. Medycyna pasterska czyli wiadomości potrzebne kapłanom z zakresu somatologii, higieny, fizjologii i patologii z dodatkiem niektórych kwestyi teologicznych. Wyd. 2. Lwów 1907 Druk. J. Chęcińskiego 8° ss. XIV, 454 (do s. 342 dodano na końcu 1 s.).
260. Pius IX i jego pontyfikat na tle dziejów Kościoła w XIX wieku. T. 1. Wyd. 2. Przemyśl 1907 Druk. Udziałowa J. Łazara 8° ss. VIII, 515, (1 portret).
261. Rozmyślania o życiu kapłańskim czyli ascetyka kapłańska. Cz. 1—2. Wyd. 3. Kraków 1907 Druk. „Czasu” 8° ss. VIII, 399; 482.
262. List pasterski na Wielki post R. P. 1907 o sprawie społecznej. — *Kron. diec. przem. R. 7:1907 s. 10—36.*
263. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa do Przewielebnych XX. Dziekanów w sprawach Związku katolicko-społecznego (o komitetach dekanalnych). 2. Ogłoszenie konkursu. 3. Odezwa w sprawie kursu katechetycznego. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem. R. 7 : 1907 s. 56—58.*
264. Rozmaitości. 1. Uwagi o liście pasterskim na Wielki Post b.r. i o bibliotekach parafialnych. 2. Odezwa do WW. Rządców kościołów parafialnych i filialnych w sprawie polepszenia doli organistów. — *Kron. diec. przem. R. 7:1907 s. 86—88.*
265. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do modłów za katolików prawosławnych we Francji i za braci naszych uciśnionych. 2. Odezwa w sprawie sprawozdania z misji i rekolekcji za rok 1906. 3. Organiczne rozporządzenia w sprawie duszpasterstwa przy c.k. Obronie Krajowej. 4. Temata na kongregacje dekanalne w r. 1907. 5. Instrukcja c.k. Namiestnictwa w sprawie prób do c.k. Namiestnictwa o dyspenzy od przeszkód małżeńskich. 6. Odezwa c.k. Namiestnictwa w sprawie pielęgnowania starych cmentarzy i pomników na nich istniejących. 7. W sprawie przesyłek pieniężnych do Konsystorza. — *Kron. diec. przem. R. 7:1907 s. 88—95.*
266. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wizytacje kanoniczne Najprzew. X. Biskupa ordynariusza w r. 1907. 2. Szósta Kongregacja XX Dziekanów. 3. Uroczystość Najśw. Panny Maryi, Królowej Korony Polskiej. 4. Sprawozdanie z kongregacji dekanalnych odbytych

- w r. 1906. 5. Czy ogród przy probostwie należy do Administratora. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7:1907 s. 122—127.
267. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Rozporządzenie z powodu wyborów do Rady Państwa. 2. Podwyższenie kongruy i emerytury kleru parafialnego. 3. Uroczystość Najśw. Panny Maryi Królowej Korony Polskiej, Patronki Związku kat.-społ. 4. Porządek wizytacji kanonicznej... 5. Odłożenie wizytacji. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7:1907 s. 158—163
268. Sprawa beatyfikacji Piusa IX. Prośba wysłana do Stolicy Św. — *Kron. diec. przem.* R. 7:1907 s. 191—192.
269. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Poleca się WW. Klerowi więziennemu udzielania nauki katechizmu małoletnim przestępcom. 2. Święcenia kapłańskie. 3. Ocena prac pisemnych, odczytanych na kongregacjach dekanalnych w r. 1906. 4. W sprawie prawa patronatu wobec parcelacji. 5. Do Duchowieństwa diecezjalnego. 6. Ogłoszenie konkursu. 7. Odezwa do XX Dziekanów. 8. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 1:1907 s. 195—199.
270. Z liturgiki. Sposób odprawiania Mszy św. — *Kron. diec. przem.* R. 7:1907 s. 241—244, 303—306, 403—406, 464—466.
271. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa do XX Proboszczów i Rządców parafii. 2. Podania i podwyższenie kongruy wolne od stempla. 3. Rekolekcje dla kapłanów. 4. Odpis reskryptu c.k. Ministerstwa wyznań i oświecenia z 30 kwietnia 1907 l. 17.722 wystosowanego do Pana Namiestnika we Lwowie a dotyczącego zaopatrzenia księży kooperatorów w razie ich choroby. 5. Rozporządzenie Ministerstwa wyznań i oświaty tudzież Ministerstwa skarbu z dnia 4 maja 1907 r. dotyczące podatku aktywalnego profesorów w teologicznych zakładach diecezjalnych. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 251—257.
272. Ostatnie wiadomości. 1. Wykłady o pracy katolicko-społecznej. 2. Ferie w konsystorzu biskupim. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 257.
273. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Okólnik do Duchowieństwa w sprawie konserwacji starożytnych kościołków drewnianych. 2. Ogłoszenie konkursu. 3. Ogłoszenie konkursu. 4. Rekolekcje w seminarium duchownym. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 293—295.
274. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie małżeństw podanych bawarskich. 2. Założenia a względne nasilenie Czytelní parafialnych. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7:1907 s. 334—336.
275. Przemowa ... o potrzebie pracy katolicko-społecznej i kursów praktycznych tej pracy. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 389—393.
276. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do składek na gimnazjum katolickie w Lublinie. 2. Wezwanie do rozszerzania książek religijnej treści. 3. Ogłoszenie konkursu. 4. W sprawie stypendiów mszalnych na rzecz małego seminarium. 5. Podajemy do wiadomości W. Duchowieństwa następujący okólnik przysłany nam przez Dyrekcję zakładu lwowskiego dla ociemniałych. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 394—397.
277. Encyklika Ojca św. Pascendi dominici gregis przeciw błędom modernizmu i ustanowienia t. z. consilli vigilantiae jako też cenzorów diecezjalnych. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 402—403.

278. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 453—454.
279. Odezwa do Wielebnego Duchowieństwa. polecająca rozmyślania o życiu kapłańskim. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 461—464.
280. Rozmaitości. 1. Wezwanie do założenia, a względnie do zasilenia czytelnicy albo wypożyczalni katolickiej w każdej parafii. 2. Wskazówki dla Rad parafialnych Związku katolicko-społecznego w sprawach ekonomicznych. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 497—498.
281. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Zakład Sióstr Felicjanek w Przemyślu ... Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 7 : 1907 s. 500—501.

1908

282. Acta i Statuta Kongregacji Synodalnej czyli Synodu dyecezyjalnego dwudziestego. Przemyśl 1908 Nakł. Ordynariatu Przemyskiego 8° ss. 1 nlb., 143.
283. Constitutiones Servularum Sacratissimi Cordis Jesu. Praemisliae 1908 Druk. Udziałowa J. Łazara 4° ss. 2 nlb., 52.
284. Medycyna pasterska czyli wiadomości potrzebne kapłanom z zakresu somatologii, higieny, fizjologii i patologii z dodatkiem niektórych kwestyj teologicznych. Wyd. 3. Lwów 1908 Druk. J. Chęcińskiego. Dopiski wydrukowane w Miejscu Piastowem 1920 Druk. Tow. Powściągliwość i Praca 8° ss. XIV, 479, Dod. ss. 56.
285. Pius IX i jego pontyfikat na tle dziejów Kościoła w XIX wieku. T. 2 i 3. Wyd. 2. Przemyśl 1908 Druk. Udziałowa J. Łazara 8° ss. 2 nlb., 584; 2 nlb., 472.
Rec.: Sokołowski August., *Przegl. pol.* R. 44 : 1909 s. 114—122.
286. Relatio circa originem et praesentem conditionem Instituti Servularum Sacratissimi Cordis Jesu. Premisliae 1908 Druk. Udziałowa J. Łazara 4° ss. 7.
287. List pasterski na Wielki Post roku 1908 Arcypasterzy wszystkich polskich diecezji Galicji i Bukowiny ... — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 8—24.
288. Dyspenza od postu na rok 1908. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 24—26.
289. Dyspenza postna dla wojskowych c. k. Obrony Krajowej w czynnej służbie pozostających i dla żandarmów. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 26.
290. Mandatum Ordinariatus de tempore Communionis paschalis et de facultatibus, quae confessariis ad spatium unius anni conceduntur. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 27—28.
291. Rozmyślania dla kapłanów. Jezus Chrystus w życiu swoim ukrytem jest wzorem i mistrzem kapłana. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 29—34, 84—89, 134—140, 178—187, 226—234, 261—267.
292. Z liturgiki. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 35—36, 90—93, 142—145, 193—195, 268—270, 368—370.
293. Ze świata Kurs pedagogiczno-katechetyczny w Wiedniu. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 39—40.
294. Rozmaitości. 1. Zapowiedź konferencji synodalnej w r. 1908. 2. Zamianowanie XX Komisarzy czyli opiekunów duchownych dla klasztorów żeńskich diecezji przemyskiej. 3. Instrukcja dla komisarzy wyznaczonych dla klasztorów żeńskich diecezji przemyskiej. 4. Wizytacje kanoniczne w r. 1908. 5. Rekolekcje dla kapłanów. 6. Sprawozdanie z restauracji wieży katedralnej, dokonanej w r. 1907. 7. W sprawie przesyłek pieniężnych do kancelarii konsystorza. 8. Spisywanie aktów celem legitymacji przedślubnych

- dzieci przez następne małżeństwo rodziców. 9. „Zjednoczenie stolarzy i rzeźbiarzy” w Przemyślu. 10. Zakład artystyczno-malarski „Sztuka” w Krośnie. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 40—43.
295. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ogłoszenie konkursu. 2. Wezwanie do WW. Zarządców parafii. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 48—50.
296. Pismo ... wystosowane do Ojca św. z okazji wydania encykliki Pascendi ... — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 82—83.
297. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Nowe prawo o zaręczynach i o małżeństwie. 2. Zmiana formularzy ksiąg metrykalnych. 3. Przypomnienie (o sprawozdaniu XX Inspektorów o naucz. religii w szkołach lud. za r. 1907). 4. Rekolekcje dla kapłanów. 5. Kongregacje dekanalne w r. 1908. 6. Wnioski o zamianę czy uzupełnienie statutów synodalnych z r. 1902. 7. Wizytacje kanoniczne ... w r. 1908. 8. Wyższe święcenia. 9. W sprawie lasów erekcyjnych. 10. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 99—106.
298. Święto patronalne Związku katolicko-społecznego i obchód 50-tej rocznicy objawienia się N.P. Maryi w Lourdes. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 126.
299. Na 50 rocznicę objawienia się N.P. Maryi w Lourdes. Przemowa... na Akademii Mariańskiej w Przemyślu. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 127—133.
300. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Porządek wizytacji kanonicznej dek. brzostowskiego. 2. Na kongregacjach dekanalnych odbytych w r. 1907 poruszano następujące sprawy ... 3. Ocena prac, przedłożonych kongregacjom dekanalnym, które odbyły się w r. 1907. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 1908 s. 156—161.
301. Obchód jubileuszu kapłańskiego Ojca św. Piusa X. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 187—189.
302. Rozmaitości. 1. Składki na pogorzalców. 2. Program jubileuszowych podróży pielgrzymich do Lourdes w roku 1908. 3. Program pielgrzymki jubileuszowej do Ziemi Świętej w roku 1908. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 195—200.
303. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Zachęta do zakładania gminnych rad sierocych. 2. Ogłoszenie konkursu. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 201—205.
304. Wezwanie na Kongregację synodalną mającą się odbyć 25, 26, 27 sierpnia r. b. w Przemyślu. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 221—225.
305. Z socjologii. Potrzeba pracy kapłańskiej na polu społecznym. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 235—241, 270—276, 371—380.
306. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ferie w konsystorzu biskupim. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 249—250.
307. Mowa Arcypasterza przy zamknięciu Kursu. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 293—295.
308. Dom rekolekcyjny św. Józefa we Lwowie. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 298—300.
309. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie małżeństw osób wojskowych. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 301—303.
310. List pasterski o pielgrzymce do Rzymu na jubileusz Ojca św. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 339—345.

311. Wezwanie do obchodu jubileuszu Cesarza. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 347—348.
312. Stowarzyszenie „Samopomocy Nauczycielek”. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 390—391.
313. Przywileje dla Kierowników Stow. św. Dzieciństwa P. Jezusa. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 393.
314. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa do Przew. Księży Dziekanów w sprawie zamianowania XX Instruktorów Związku katolicko-społecznego. 2. Wezwanie do zorganizowania opieki nad ubogimi z powodu nieurodzaju. 3. Ogłoszenie konkursu. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 8 : 1908 s. 394—397.
315. Srebrny jubileusz „Przeglądu Powszechnego”. — *Przegl. powsz.* R. 25 : 1908 s. 58—62.
316. Kondolencja po śmierci hr L. Dębickiego. — *Czas* 29. V. 1908.

1909

317. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślenia dla kapłanów. T. 1. cz. 1. Jezus Chrystus w życiu swoim ukrytem jest wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1909 Nakł. autora, druk. J. Łazara 8° ss. 7 nlb., 192.
318. Konstytucje albo ustawy Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemyśl 1909 Służebnice Serca Jezusowego 16° ss. IX, 1 nlb., 459, 1 nlb., X.
319. Masonerya, jej istota, zasady dążności, początki, rozwój, organizacya, ceremoniał i działanie. Wyd. 2. Lwów 1909 8° ss. 296, III—V.
320. Pio IX e il suo pontificato, Versione italiana sulla seconda edizione pollacca per cura dell'Autore. Volume 1. Torino 1909 ss. 526, 1 nlb.
321. List pasterski na Wielki Post roku 1909 o miłosierdziu chrześcijańskim. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 5—13.
322. Dyspenza od postu na rok 1909. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 14—16.
323. Dyspenza postna dla wojskowych c. K. Obrony Krajowej w czynnej służbie zostających i dla żandarmów. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 16.
324. Mandatum Ordinariatus de tempore Communionis paschalis et de facultatibus, quae confessariis ad spatium unius omni conceduntur. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 17—18.
325. Rozmyślenia dla kapłanów. J. Chrystus w życiu swoim ukrytym jest wzorem i mistrzem kapłana. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 19—24, 84—93, 135—144, 188—197, 250—262, 316—331, 372—385, 437—452, 496—516, 546—564, 616—629.
326. Ze socjologii. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 25—32, 93—98, 150—161, 198—209, 266—270, 331—336, 564—569.
327. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do składek na dotkniętych trzęsieniem ziemi we Włoszech. 2. W sprawie ołtarza uprzywilejowanego. 3. W sprawie redukcji Mszy fundowanych. 4. Przypomnienie. 5. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 54—56.
328. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie ... 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 119—120.
329. Z liturgiki. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 145—150, 262—265.
330. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Porządek wizytacji kanonicznej w dekanacie rymanowskim. 2. Ogłoszenie konkursu. 3. Do wiadomości Wielbnego Duchowieństwa w sprawie naznaczania porad

- duszpasterskich, 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 169—171.
331. Instrukcja dla XX Instruktorów Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 209—213.
332. Odezwa do XX Dziekanów w sprawie XX Instruktorów. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 213.
333. Wskazówki dla Dzieci Maryi i dla Pań Ziemiarek, co mają robić, szczególnie po wsiach. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 214—216.
334. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Zatwierdzenie „Rytuau Piotrkowskiego” przez św. Kongregację Obrzędów. 2. Zaprowadzenie w diecezji święta Najświętszej Panny Maryi Królowej Korony Polskiej. 3. Zmiany w porządku wizytacji... 4. Wyjazd Arcypasterza do Rzymu. 5. Porządek wizytacji kanonicznej w dekanacie sanockim. 6. Zakaz strzelania z moździerzy w czasie wizytacji kanonicznych. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 221—227.
335. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przyjazd Arcypasterza do Rymanowa. 2. Uwagi z okazji wizytacji. 3. Świecenia na kapłanów. 4. Pięciolecie XX Wikarych mają być pokrywane z funduszu religijnego a nie z nadwyżki dochodów probostwa dotowanego wyżej kongruy. 5. Ogłoszenie konkursu. 6. Przypomnienie. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 282—285.
336. Rozmaitości. 1. W sprawie „Związku katechetów”. 2. Prośba o polskie książki i gazety. 3. Poszukuje się metryk. 4. Kongregacja XX Dziekanów i posiedzenia Komitetu diecezjalnego Związku katolicko-społecznego. 5. Koronacja cudownego obrazu Matki Boskiej w Tuligłowach ad Jarosław. 6. Indult na odprawienie Mszy św. de Requiem w kaplicy publicznej trzy razy w tygodniu „non obstante festo duplici minori vel majori”. 7. Poleca się Pracownię szat liturgicznych SS. Felicjanek w Przemyślu. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 336—339.
337. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ferie w konsystorzu biskupim. Zakaz w sprawie wydawnictw ks. Ludwika Dąbrowskiego, proboszcza w Jabłonowie. Konkurs na wakujące posady. Okólnik c. k. Namiestnictwa w sprawie postępowania przy legitymacji. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 339—342.
338. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Rekolekcje dla kapłanów. 1. Odezwa do WW. Rządców parafii w sprawie serwitutów lasowych. 2. O pozbywaniu beneficjalnych kapitałów zakładowych. 3. Porządek wizytacji Najprz. Ks. Bpa Fischera ... 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 407—410.
339. Przemowa ... do Ojca św. podczas audiencji danej pielgrzymom polskim 17 maja roku 1909. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 434—435.
340. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ogłoszenie konkursu. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 471—472.
341. Odezwa do Braci Rodaków duchownych i świeckich. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 517—520.
342. Wezwanie do ofiar i składek na Hospicjum naukowe polskie w Rzymie. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 520—521.
343. Wezwanie do zbierania świadectw i dowodów o kulcie religijnym Królowej Jadwigi. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 521—523.

344. Wezwanie do urządzania wieców i pogadank przeciw pijaństwu. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 523.
345. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ogłoszenie konkursu. 2. zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 524—525.
346. Orędzie do WW. Rządców kościołów parafialnych i filialnych w sprawie Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 541—545.
347. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 2. W sprawie kontraktów o eksploatacji nafty. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 590—592.
348. Wezwanie do urządzania nabożeństwa z powodu jubileuszu Ojca św. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 653—659.
349. Rozporządzenie w sprawie rekolekcji kapłańskich. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 659—660.
350. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie sprawozdań z misji 2. Sprawozdanie z budowy kaplic. 3. Ogłoszenie konkursu. 4. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 9 : 1909 s. 678—679.
351. Wezwanie do zbierania świadectw i dowodów o kulcie religijnym Królowej Jadwigi. — *Ateneum kapłańskie* 1909 t. 2, s. 262—263.
352. Zasady i dążności masoneryi pod względem religijnym. — *Ateneum kapłańskie* 1909 t. 1. s. 289—298.
353. Jak się przedstawia masonerya, a czem ona jest w istocie. — *Ateneum kapłańskie* 1909 t. 2 s. 297—305.
354. Odezwa do Braci Rodaków duchownych i świeckich. — *Echo Przem.* 7. X. 1909 s. 1.
355. Wezwanie do zbierania świadectw i dowodów o kulcie religijnym Królowej Jadwigi. — *Echo Przem.* 14. X. 1909 s. 1.

1910

356. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślenia dla kapłanów. T. 2, cz. 2. Jezus Chrystus w życiu swoim publicznym jest wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1910 Druk. Udziałowa J. Łazara 8° ss. 6 nlb., 301.
357. Mowa Józefa Sebastjana Pelczara, biskupa przemyskiego o. i. miana 13 listopada 1910 przy poświęceniu Hospicyum polskiego w Rzymie. b. m. i r. [1910] 8° ss. 4.
358. Pio IX e il suo pontificato, versione italiana sulla seconda edizione pollacca per cura dell'Autore. Volume 2 Torino 1910 ss. 564.
359. Kazanie ... Żywot bł. Jakóba Strepy. W: Pamiątka pięćsetnej rocznicy śmierci Błog. Jakóba Strepy franciszkanina, arcybiskupa lwowskiego. Lwów 1910 s. 57—69.
360. Pismo dotyczące starań o beatyfikację Królowej Jadwigi. W: Rydel L., Królowa Jadwiga, Poznań 1910 s. 321—324.
361. List pasterski na Wielki Post roku 1910 o miłości bliźniego. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 4—10.
362. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Tematy na kongregacje dekanalne w 1910 r. W sprawie redukcji mszy fundowanych. W sprawie ubezpieczenia organistów. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 46—48.
363. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Ustawa co do wynagrodzenia za naukę religii. Porządek wizytacji kanonicznej ... Wezwanie do składania ofiar na dom Stowarzyszenia chrześcijańskich robotników przy fabryce wagonów w Sanoku. Wezwanie. Ogłoszenie kon-

- kursu. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 101—107.
364. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Sprawa ubezpieczenia pensyjnego organistów. Przypomnienie w sprawie wykazów kwartalnych. Ogłoszenie konkursu. Przypomnienie. Święto Najśw. Panny Maryi Królowej Korony Polskiej. Osma kongregacja XX Dziekanów i piąte zebranie Komitetu diecezjalnego Związku katolicko-społecznego. Zmiany na stanowiskach i urzędach biskupich. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 174—184.
365. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Przekład Litanii do św. Józefa, dokonany na podstawie wskazówek Episkopatu Polskiego. Rozporządzenie Ministerstwa w. i o. z 26 grudnia 1909 co do odbywania teologicznych egzaminów fachowych na katolicko-teologicznych wydziałach uniwersyteckich i pozauniwersyteckich. Rozporządzenie Ministerstwa w. i o. z 12 grudnia 1910 L. 496450 o dopuszczaniu do studiów teologicznych. O zawieraniu małżeństw poddanych rosyjskich za granicą. Prawo wolności od opłaty portorium pocztowego. Wizytacje kanoniczne... Do wiadomości P.T. XX Prototnariuszów Apostolskich. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 236—245.
366. List pasterski o pielgrzymce ...do Rzymu. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 268—272.
367. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Zarządzenie na uroczystość Trójcy Przenajświętszej, jako na dzień koronacji częstochowskiego obrazu N.P. Maryi. Wizytacja kanoniczna w Rogach. Święceni kapłanów. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910. s. 298—300.
368. Nowa encyklika Ojca św. (Editae saepe Dei ore sententiae). — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 313—315.
369. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do ofiar na przyozdobienie kaplicy polskiej w bazylice loretańskiej. 2. Poszukiwanie metryk. 3. Ferie wakacyjne. 4. Zachęta do ofiar na pogorzalców Trześniowa. 5. Ogłoszenie konkursu. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 338—341.
370. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Rozporządzenie co do pozyskania w roku bieżącym odpustu, Portiunkula zwanego. 2. Kongregacja XX Dziekanów, posiedzenie komitetu diecezjalnego Związku katolicko-społecznego. 3. Obchód pięćsetnej rocznicy zwycięstwa pod Grunwaldem. 4. Rekolekcje dla kapłanów w Chyrowie. 5. W sprawie podań beneficjalnych. 6. W sprawie sprostowań metryk. 7. Poszukuje się metryk. 8. Ogłoszenie konkursów. 9. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 399—404.
371. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Zebranie diecezjalne. 2. Ogłoszenie konkursu. 3. Zmiany na urzędach i stanowiskach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 471—473.
372. Rozmaitości. Oratio ad B. M. V. Matrem bonorum studiorum. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 552.
373. List pasterski o zaprowadzeniu Bractwa N. Panny Maryi Królowej Korony Polskiej i połączeniu z niem Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 554—557.
374. Wskazówki dla Rządów kościołów odnoszące się do Listu pasterskiego z 17 października 1910. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 557—558.

375. Nabożeństwo ekspiacyjne z powodu zbrodni popełnionych na Jasnej Górze. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 558—559.
376. Zachowanie starych kościołów drewnianych. — *Kron. diec. przem.* R. 10:1910 s. 559—560.
377. Utworzenie dwóch nowych dekanatów. — *Kron. diec. przem.* R. 10:1910 s. 561.
378. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Rozporządzenie ordynariatu odnoszące się do Dekretów Stolicy św. „Sacrorum antistitum” i „Maxima cura”. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 553—554
379. Ogłoszenie konkursu. Uwiadczenie. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10:1910 s. 561—563.
380. Druga pielgrzymka Arcypasterza do Rzymu w r. 1910 i poświęcenie Hospicjum polskiego. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 604—609.
381. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Uwiadczenie. 2. W sprawie zabytków sztuki w kościołach. 3. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10:1910 s. 615—617.
382. Rozmyślenia dla kapłanów. Jezus Chrystus w życiu swoim jest wzorem i mistrzem kapłana. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 16—27, 66—81, 135—155, 203—216, 273—285, 321—355, 371—385, 438—449, 527—536, 582—588, 671—678.
383. Wezwanie do składek na budowę kościoła św. Józefa w Przemyślu na Zasaniu. — *Kron. diec. przem.* R. 10:1910 s. 704.
384. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 10 : 1910 s. 705—706.
385. Pisma z okazji uroczystości grunwaldzkich skierowane do komitetu krajowego. — *Czas* 22.VII.1910.
386. Kazanie Józefa Sebastyana Pelczara biskupa przemyskiego miane 30 października 1910 r. w katedrze przemyskiej na nabożeństwie dziękczynnem za zwycięstwo pod Grunwaldem. — *Echo Przem.* 3. XI. 1910. Odb. Przemyśl 1910 Nakł. Red. Echa Przem. 8° ss. 18.

1911

- 387 *Constitutiones Servularum Sacratissimi Cordis Jesu. Premislae 1911* Druk. J. Łazara 4° ss. 2 nlb., 54.
388. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślenia dla kapłanów. T. 1. Jezus Chrystus w życiu swoim ukrytem jest wzorem i mistrzem kapłana. Wyd. 2. Przemyśl 1911 8° ss. 7 nlb., 192.
389. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślenia dla kapłanów. T. 3. Jezus Chrystus w Przenajświętszym Sakramencie wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1911 Nakł. Księg. A. Juszyńskiego Druk. J. Łazara 8° ss. 6 nlb., 215.
390. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślenia dla kapłanów. T. 4. Cz. 1. Jezus Chrystus w męce swojej jest wzorem i mistrzem kapłana. Cz. 2. Jezus Chrystus w swoim życiu chwalebny jest wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1911 nakł. Księg. A. Juszyńskiego, Druk. J. Łazara 8° ss. 5 nlb., 144; 3 nlb., 97.
391. Kazania na uroczystości i święta Najśw. Panny Maryi. Cz. 1—2. Wyd. 3. Kraków 1911 Spółka Wydawn. Polska 8° ss. 3 nlb., 356; 3 nlb., 239.
392. Krótki podręcznik zwyczajów towarzyskich dla osób duchownych według „Ascetyki kapłańskiej”. Wilno 1911 Druk. W. Kopcia 8° ss. 107.
393. Obrona religii katolickiej. T. 1. Jak wielkim skarbem jest religia katolicka i dlaczego ta religia ma dzisiaj tylu przeciwników. Przemyśl 1911 Nakł. Księg. A. Juszyńskiego 8° ss. 258, 1 nlb.
Rec.: Ks. St. B., *Przeegl. powsz.* R. 30:1913 s. 445—446.

394. Pio IX e il suo pontificato, Versione italiana sulla seconda edizione pollaca per cura dell'Autore. Volume 3. Torino 1911 ss. 420, 4 nlb.
395. Statut Bractwa N. Panny Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem Związku Katolicko-społecznego. Przemysł 1911 Druk. J. Łazara 8° ss. 8. Toż: *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 49—53.
396. Rozmyślenia dla kapłanów. Jezus Chrystus w Przenajświętszym Sakramencie jest wzorem i mistrzem kapłana — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 10—18, 106—116, 150—161, 192—207, 230—240, 290—304, 314—328, 481—493, 551—567, 627—635.
397. Gdzie utworzyć nowe probostwa, czy ekspozytury jakoteż gdzie zbudować nowe kościoły, czy kaplice publiczne. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 21—39.
398. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Wezwanie ponowne do zaprowadzenia we wszystkich parafiach Bractwa N. Panny Maryi Królowej Korony Polskiej. W sprawie redukcji mszy fundowanych. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 48—49, 53—54.
399. List pasterski na Wielki Post rok 1911. Rozporządzenia Papieża Piusa X dla podniesienia czci Przenajśw. Sakramentu. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 88—100.
400. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Dziewiąta kongregacja XX Dziekanów. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 119—120.
401. Instrukcja dla Duchowieństwa odnosząca się do dekretów Stolicy św. o częstej Komunii św. i o pierwszej Komunii dzieci. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 141—149.
402. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. W sprawie zeznania majątku celem wymiaru ekwiwalentowej. Ogłoszenie konkursu. Zakaz odwiedzania teatrów publicznych i innych miejsc zabaw. Tematy na kongregacje dekanalne w roku '911. Porządek wizytacji kanonicznej... Wezwanie do przesłania składek na świętopietrze i na misje. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 170—175.
403. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Dziewiąta Kongregacja XX Dziekanów. Odezwa do WW. Rządców kościołów parafialnych i filialnych w sprawie założenia i organizacji Bractwa N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem Związku katolicko-społecznego. Okólnik do duchowieństwa parafialnego. Odpowiedź na kwestie poruszone przez kongregacje dekanalne, które odbyły się w r. 1909 i 1910. Dyspenza od dekretu papieskiego „Docente Apostolo”. Zawiadomienie. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 219—225.
404. Zaproszenie na drugi Kongres Mariański polski i zarazem na wiec stowarzyszeń i organizacji katolickich polskich, mający się odbyć w Przemysłu w dniach 26, 27, 28 sierpnia r. 1911. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 264—265.
405. Program drugiego Kongresu Mariańskiego i zarazem wiecu stowarzyszeń katolickich polskich mającego się odbyć w Przemysłu w d. 26, 27 i 28 sierpnia br. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 266—269.
406. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Rozporządzenia dotyczące się udziału Wielebego Duchowieństwa w Kongresie Mariańskim i wiecu stowarzyszeń katolickich polskich. Wezwanie do zbierania ofiar na świętopietrze i na misje zagraniczne w jednym z dni odpustowych. Wizytacja kanoniczna w czerwcu br. Porządek wizytacji kanonicznej w dekanacie rzeszowskim. Ocena prac pisemnych, które

- przedstawiono kongregacjom dekanalnym w r. 1909 i 1910. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 269—274.
407. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Z Towarzystwa „Charitas”. Ogłoszenie konkursu. Święcenia kapłańskie. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 305—308.
408. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. W sprawie posłuchań u Ojca św. Poszukiwanie metryk. Ogłoszenie konkursu. Rekolekcje dla kapłanów. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 467—470.
409. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Dekret Św. Kongregacji Indeksu, oceniający pismo X Mikołaja Wróblewskiego, em. proboszcza w Górnem pt.: „Krytyka katechizmu Episkopatu austriackiego”. Wizytacje kanoniczne w r. 1912. W sprawie wypłaty pensji emerytalnych. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 617—620.
410. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Prawidłowe oznaczania korespondencji wolnych od opłaty pocztowej. Ogłoszenie konkursu. Poszukiwanie metryk. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 11:1911 s. 684—687.
411. Fragment przemówienia na Kongr. Mar. — *Czas* 28.VIII.1911.
412. Drugi Kongres Mariański polski. — *Echo Przem.* 1911 nr 41.

1912

413. Księga Pamiątkowa Drugiego Kongresu Mariańskiego Polskiego i zarazem wiecu katolickich stowarzyszeń polskich, odbytego w Przemyślu w dniach 26, 27, 28 sierpnia 1911 r. Przemyśl 1912 Druk. J. Łazora 8° ss. 4 nlb., 392 (obraz statuy N.P.M. z kościoła katedr. w Przemyślu).
414. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 1. Wyd. 7. Przemyśl 1912 Druk. J. Łazora 8° ss. VIII, 594.
415. List pasterski na Wielki Post roku 1912. Co nam daje wiara, jakie grożą jej dziś niebezpieczeństwa i jak jej bronić w sobie i w drugich — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 15—23.
416. Odezwa do ww. rządców kościołów o pielgrzymce do Rzymu. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 56—57.
417. Odezwa do ww. duchowieństwa i wiernych w sprawie świąt. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 57—58.
418. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 58.
419. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Wizytacje kanoniczne w r. 1912. Dziesiąta Kongregacja XX dziekanów i posiedzenie Rady diecezjalnej Bractwa N. P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem związku katolicko-społecznego. Poszukiwanie metryk Posada organisty. W sprawie redukcji mszy fundowanych. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. Wezwanie do wspierania zakładu śp. X. Bron. Markiewicza w Miejscu Piastowem. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 83—89.
420. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Ogłoszenie konkursu. Tematy na kongregacje dekanalne w r. 1912. Dekret w sprawie antycypowania brewiarza. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. Przypomnienie [kongregacja xx. dziekanów]. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 114—115.
421. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przypomnienie dekretu S. Kongregacji de Sacramentis „Quam singulari” z 8. sierpnia 1910.

2. Wezwanie do zaprowadzenia, względnie do rozkrzewienia Bractwa N. P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem związku katolicko-społecznego. 3. Wezwanie w sprawie wychodźstwa robotników za granicę. 4. Wezwanie do prenumerowania zreformowanego „Echa przemyskiego”, jako organu akcji katolicko-społecznej w diecezji przemyskiej. 5. Odezwa do xx. inspektorów szkół ludowych. 6. Wizytacja kanoniczna ...w Wolance. 7. Porządek wizytacji kanonicznych... 8. Wezwanie do tworzenia fundacji mszalnych na korzyść Hospicjum polskiego w Rzymie. 9. Okólnik c. k. Rady szkolnej Krajowej w sprawie udziału młodzieży szkolnej w misjach dla ludu. 10. Świecenia kapłańskie. 11. Wskazówki do odmawiania officjum i odprawiania Mszy św. według bulli „Divino afflatu” na rok 1912. 12. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12 : 1912 s. 149—156.
422. Tworzenie nowych stacji pasterskich i budowanie nowych kościołów czy kaplic publicznych. — *Kron. diec. przem.* R. 12 : 1912 s. 183—185.
423. Zapiski. Jakie są rozporządzenia Kongregacji św. co do stypendiów mszalnych. — *Kron. diec. przem.* R. 12 : 1912 s. 189—192, 218—221, 272—279, 343—348, 388—394, 434—443. [Ustępy z drukującego się aktualnie dzieła pt. Pasterz dusz wg Serca Jezusowego czyli obowiązki pasterskiej].
424. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Polecenie zakładów wychowawczych dla biednej młodzieży w Miejscu Piastowem i w Przemyśle. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 195—196.
425. Zalecenie Towarzystwa im. Piotra Skargi. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 222.
426. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Wezwanie do udziału w Kongresie eucharystycznym. Przepisy dotyczące się egzaminów kwalifikacyjnych na katechetów szkół ludowych pospolitych i wydziałowych. Rekolekcje dla kapłanów. Ferie wakacyjne w konsystorzu. Zachęta do popierania działalności rad sierocych. Poszukiwanie metryk. Z Towarzystwa Charitas. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12 : 1912 s. 222—230.
427. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Odezwa do duchowieństwa diecezjalnego. W sprawie konserwowania zabytków po kościołach. Z Towarzystwa Charitas. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 282—285.
428. Uczestnictwo w Kongresie eucharystycznym mającym się odbyć w Wiedniu od 12—15 września 1912 r. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 292.
429. Uroczysty obchód trzechsetnej rocznicy śmierci ks. Piotra Skargi. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 292—308.
430. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Z Towarzystwa Charitas. Poszukiwanie metryk. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12 : 1912 s. 311—313.
431. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. W sprawie odmawiania brewiarza. Wezwanie do ofiar na zakład i kościół xx. salezjanów w Przemyśle. Przynaglenie do nadsyłania sprawozdań o wychodźcach. W sprawie zaprowadzenia porządku nabożeństwa w diecezji. Sprawa pomnożenia dochodów „Bractwa Boni Pastoris”. Poszukiwanie metryk. Wizytacje kanoniczne w r. 1913. Z Towarzystwa Charitas. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 350—354.

432. Odpowiedzi na wnioski kongregacji dekanalnych odbytych w r. 1911. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 383—387.
433. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Poszukiwanie metryk. W sprawie zamawiania biletów. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 396—397.
434. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Przypomina się, że od 1. stycznia 1913 odmawianie officjum wg bulli „Divino afflatu” jest obowiązkiem dla wszystkich... W sprawie xx. nadzorców dla nauki religii w szkołach ludowych pospolitych i wydziałowych. Poszukiwanie metryk. Wzajemna wymiana metryk poddanych austriackich i bułgarskich. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. Zachęta do składek na budowę kościoła xx. salezjanów w Przemysłu na Zasaniu. — *Kron. diec. przem.* R. 12:1912 s. 443—446.

1913

435. Instrukcja o wizytacji kanonicznej dla ww. księży proboszczów i rządców kościołów diecezji przemyskiej. Przemysł 1913 Druk. J. Łazora 16° ss. 42.
436. Najświętsza Eucharystia a Bogarodzica. W: Pamiętnik Eucharystyczny z obrad Sekcji polskiej XXIII Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego. Poznań 1913 s. 153—169.
437. Pasterz według Serca Jezusowego czyli ascetyka pasterska. Lwów 1913 Druk. J. Chęcińskiego 8° ss. 6 nlb., 432.
438. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 2. Wyd. 7 Przemysł 1913 Druk. J. Łazora 8° ss. 489, VI.
439. List na Wielki Post R.P. 1913. Arcypasterze wszystkich diecezji polskich Galicji i Bukowiny. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 1—8.
440. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Towarzystwo opieki nad wychodźcami sezonowymi i biuro obrony prawnej. Przynaglenie do nadsyłania składek. XII Kongregacja xx. dziekanów i posiedzenie Rady diecezjalnej Związku katolicko-społecznego. W sprawie redukcji mszy fundowanych. W sprawie podań wojskowych. W sprawie wydawnictwa diecezjalnego. W sprawie poboru odsetek. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 33—39.
441. Z liturgiki. O mszach za dusze zmarłych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 63—64.
442. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. W sprawie wychodźstwa robotników do Niemiec i Francji. Wymogi zasadnicze przy tworzeniu nowych samostnych stacji duszpasterskich. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 69—74.
443. Przemowa... na wieczorku urządzonym dnia 12 grudnia 1912 w seminarium duchownem ku czci ks. Piotra Skargi (ks. Piotr Skarga i ks. Hieronim Kajsiwicz jako wzorowi kaznodzieje). — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 91—93.
444. Przemowa... do kapłanów i alumnów miana 24 grudnia 1912. (Skarga wzorem działacza na polu społecznym). — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 93—96.
445. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. XII Kongregacja xx. dziekanów. Posiedzenie Rady diecezjalnej Związku katolicko-społecznego. Temata na kongregację dekanalne w r. 1913. Nabożeństwo dziękczynne na pamiątkę ogłoszenia edyktu mediolańskiego. Pielgrzymka do Rzymu. Wzwanie do nadesłania sprawozdań o stanie nauki religii w szkołach średnich, wydziałowych i ludowych. Egzamin dla xx. katechetów szkół wydziałowych i ludowych. Udzielenie facul-

- tatis binandi na Wielką niedzielę. Urządzenie wieców antyalkoholicznych. Wizytacje kanoniczne ... w r. 1913. Ogłoszenie konkursu. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 97—101.
446. Fragment przemówienia na XII Kongregacji xx. dziekanów... — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 133—135.
447. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Należytość za dodatkowe officja. Z Towarzystwa Charitas. Austriacki Związek św. Rafała. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 136—139.
448. Instrukcja dla duchowieństwa o jubileuszu w r. 1913. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 145.
449. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie listu pasterskiego z okazji wyborów. 2. W sprawie pracy duchownej wśród wychodźców sezonowych. 3. Ogłoszenie święceń wyższych. 4. Zmiana w porządku wizytacji kanonicznej... 5. Przepisy synodalne co do urlopów wikarych. 6. Ferie wakacyjne w konsystorzu biskupim. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 160—163.
450. Z teologii pasterskiej. Śmierć rzeczywiśta i życie ukryte (vita latens). — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 176—182.
451. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Polecenie w sprawie archiwum paraf. Zarząd Główny Towarzystwa Szkoły Ludowej. Odłożenie wizytacji dekanatu rzepiennickiego. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 184—187.
452. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Wyjazd Arcypasterza do Rzymu. XIII Kongregacja xx. dziekanów. W sprawie nauki religii w zakładach prywatnych. Pomoc dla ludzi trapiących niedostatkiem. Plany nauki religii w szkołach ludowych, wydziałowych i przemysłowych. W sprawie zakupna wyrobów krajowych. W sprawie wymiaru datków do funduszu religijnego (1911—1920). Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 221—227.
453. Plany nauki religii dla szkół ludowych, wydziałowych i dla szkół przemysłowych. — *Kron. diec. przem.* R. 13. 1913 s. 254—296.
454. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odwołanie Kongregacji xx. dziekanów. 2. Sprawozdanie z ważniejszych spraw i czynności na polu pasterskim i społecznym, dokonanych w r. 1913 w każdym dekanacie. 3. Zlecenie dostarczenia opisów parafii, dokonanych na podstawie materiałów, znajdujących się w archiwum parafialnym. 4. Inwentaryzacja i katalogowanie starych druków. 5. Ogłoszenie konkursu. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 311—316.
455. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Przywileje kapłanów popierających Stowarzyszenie rozkrzewiania wiary. Niedozwolone zawieranie małżeństw przez osoby należące do siły zbrojnej. Urzędy rozjemcze. Porządek rekolekcji w domu rekolekcyjnym we Lwowie. Ofiary na Ziemię Św. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 13:1913 s. 348—355.

1914 .

456. List pasterski z powodu wojny 2.VIII.1914. Przemysł [1914] Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° ss. 2.
457. Masoneria jej istota, dążności, początki, rozwój, organizacja, ceremoniał i działanie. Wyd. 3 Lwów 1914 Druk. J. Chęcińskiego 8° ss. VIII, 383, 1 nlb., XXI, 2 nlb.

Rec.: Konopka K. ks. Przegl. powsz. R. 31: 1914 s. 99—101.

458. Masoneria jej istota, zasady, dążności, początki, rozwój, organizacja, ceremoniał i działanie. Wyd. 4 Kraków 1914 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° ss. 4 nlb., 444, 2 nlb.
Rec.: Czaykowski K. Przegl. powsz. R. 34:1917 s. 655—657.
459. Pius IX i Polska. Miejsce Piastowe 1914 Druk. Tow. Powściągliwość i praca 8° ss. IV, 5—397, 2 nlb.
460. ...Zakonnicom wszelkiego zakonu i zgromadzenia... Przemysł [1914] Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° ss. 2.
461. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Wizytacje kanoniczne w r. 1914. Kongregacja synodalna. Wykaz prac Związku katolicko-społecznego. W sprawie redukcji mszy fundowanych. *Notificationes Illustr. Ordinariatus Metropolitani Leop. r. l. Okólnik c.k. Rady Szkolnej Krajowej. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych.* — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 9—15.*
462. List pasterski na Wielki Post Roku 1914. O życiu z wiary. — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 25—30.*
463. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Konsekracja kościołów drewnianych. W sprawie małżeństw wychodźców do Ameryki. W sprawie podań o przyjęcie do domu inwalidów we Lwowie. Dyspensa postna dla obrony krajowej, żandarmów i strażników cłowych. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 32—34.*
464. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Porządek wizytacji kanonicznych. *Facultas binandi* na Wielką niedzielę. Przynaglenie do nadsyłania sprawozdań o pracy katolicko-społecznej. Wezwanie do ratowania ludzi głodem zagrożonych. Wydawanie stronom wyciągów metrykalnych. Krycie dachów kościołów i cerkwi drewnianych. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 151—156.*
465. Sprawy katolicko-społeczne. I. Domy parafialne. II. Kościoł św. a postęp. III. Prasa, jako czynnik odrodzenia narodowego. — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 157—170.*
466. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Missa pro populo. Ogłoszenie święceń wyższych. Wykaz metryk znajdujących się w archiwum parafialnem. W sprawie umieszczenia uczestników Kongregacji synodalnej w Chyrowie. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 215—217.*
467. List pasterski z okazji śmierci Ojca św. Piusa X. — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 419—425.*
468. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Instrukcja dla rządców kościołów co do tego listu pasterskiego. Odezwa do duchowieństwa z dnia 18 sierpnia 1914. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem. R. 14:1914 s. 425—426.*

1915

469. Rozmyślanie o życiu zakonnem dla zakonnic. Wyd. 2 Kraków 1915 Druk. U. J. 8° ss. VI, 550.
470. Wezwanie do pracy nad duchowem odrodzeniem narodu polskiego. Wyd. 1 Kraków 1915 Druk. U. J. 8° ss. 57.
471. Wezwanie do pracy nad duchowem odrodzeniem się narodu polskiego. Wyd. 2 Kraków 1915 Druk. U. J. 8° ss. 63.
Rec.: Pawełski J. ks. Przegl. powsz. R. 33:1916 s. 118—119.
472. [List] Na początku wojny... — *Kron. diec. przem. R. 15:1915 s. 1—3.*
473. [Polecenie] Wielebnym xx. rządcom kościołów parafialnych i zakonnych... — *Kron. diec. przem. R. 15:1915 s. 5.*

474. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ponowne wezwanie do ratowania ludności ubogiej i do urzędzenia składek na zniszczone kościoły. 2. Wezwanie do chętnych i bezpłatnych posług duchownych dla c. i k. wojska i dla armii sprzymierzonej. 3. Nabożeństwo o pokój i kolekta pro pace. 4. W sprawie zaległych należności. 5. W sprawie stypendiów za msze błagane i w święta zniesione odprawione. 6. W sprawie zniszczonych lub spalonych ksiąg metrykalnych. 7. Zawiadomienie o zamierzonym otwarciu Seminarium duchownego. 8. W sprawie zniszczonych i uszkodzonych kościołów. 9. Wezwanie xx. katechetów do pracy parafialnej. 10. Egzamin konkursowy na proboszczów. 11. W sprawie zaległych pensji. 12. Władze delegowane i subdelegowane na czas wojny. 13. Akta i statuta Kongregacji synodalnej z r. 1914. 14. W sprawie pomników dla poległych żołnierzy. 15. Rozporządzenie c.k. Ministerstwa Obrony z dnia 27. lutego 1914 r. w sprawie jurysdykcji duchownej... 16. Zawieranie małżeństw stojących w polu żandarmów przez pełnomocników. 17. Od Administracji „Kroniki diecezji przem.” 18. Zmiana olejów św. 19. Poszukuje się miejsca pobytu ks. Kurcza. 20. W sprawie konserwacji grobów poległych żołnierzy. 21. Dzwonienie po kościołach w powiecie przemyskim. 22. Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 15 : 1915 s. 25—35.
475. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie ofiarowania zbytecznych dzwonów na cele wojenne. 2. Przywileje na dzień zaduszny. 3. W sprawie redukcji mszy fundowanych. 4. W sprawie opłatków i wina do mszy św. 5. W sprawie tegorocznego zboża... 6. W sprawie tegorocznej petyty. 7. Uzupełnienie wezwania do chętnych i bezpłatnych posług duchownych dla c. i k. wojska i armii sprzymierzonej. 8. Otwarcie Seminarium duchownego. 9. W sprawie zniszczonych lub spalonych ksiąg metrykalnych. 10. Ponaglenie o sprawozdania o stanie kościołów i parafii. 11. W sprawie zbywających stypendiów mszalnych. 12. Pisma urzędowe wolne od cenzury. 13. Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 15 : 1915 s. 52—53.
476. Wezwanie do urzędzenia w niedzielę 21 listopada r. 1915 uroczystego nabożeństwa dla uproszczenia miłosierdzia Bożego dla nieszczęśliwej Polski i osobnej składki dla wspierania ludności zagrożonej głodem. — *Kron. diec. przem.* R. 15:1915 s. 60.
477. Biskupi polscy do biskupów świata. — *Kron. diec. przem.* R. 15 : 1915 s. 60—62.
478. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ofiarowanie dzwonów kościelnych na cele wojenne. 2. Subskrypcja na trzecią pożyczkę wojenną. 3. Wymiana złota, srebra i kosztowności na rzecz interesów państwowych. 4. W sprawie tegorocznego zboża. 5. Ponaglenie o sprawozdanie co do stanu kościołów i parafii. 6. W sprawie zaległych należności. 7. Rozporządzenie c.k. Ministerstwa Obrony krajowej. 8. Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 15:1915 s. 69—74.
479. Przemowa na XIII Kongregacji xx. dziekanów. *Misericordiae...* — *Kron. diec. przem.* R. 15:1915 s. 79—82.
480. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do jak najrychlejszego przedłożenia wykazu przez wojnę zniszczonych budynków wyznaniowych. 2. W sprawie nagrobków poległych żołnierzy. 3. W sprawie mszy pasterskiej o północy. 4. W sprawie Komunii św. dzieci w dzień Bożego Narodzenia. 5. Udzielenie włościanom kredytów inwestycyjnych z Galicyjskiego Zakładu kredytowego na odbudowanie zniszczonych gospodarstw. 6. W sprawie oliwy do pale-

nia w lampce wiecznej. 7. W sprawie tegorocznego zboża. 8. W sprawie zbywających stypendiów mszalnych. 9. Przynależność pod względem jurysdykcji osób przydzielonych do formacji przeznaczonych do wymarszu w pole. 10. Nadsyłanie sprawozdań do Delegacji diecezjalnej K.B.K. 11. Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 15 : 1915 s. 91—97.

1916

481. Akta Kongregacji Synodalnej czyli Synodu diecezjalnego dwudziestego pierwszego odbytego w dniach 7, 8 i 9 lipca 1914 r. w Chyrowie. Przemyśl 1916 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° ss. 111.
482. Ceremoniał Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Kraków 1916 Druk. U. J. 8° ss. 57, 1 nlb.
483. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślenia dla kapłanów. T. 2. Jezus Chrystus w życiu swoim publicznem jest wzorem i mistrzem kapłana. Cz. 1. Jezus Chrystus uczy kapłana jakiej świętości od niego żąda — czego on ma unikać — z kim i jak ma walczyć i jakich środków ma używać do uświęcenia się. Cz. 2. Krótkie rozmyślenia dla kapłanów osnute na tle słów i czynów Jezusa Chrystusa. Wyd. 2. Przemyśl 1916 Druk. J. Łazora 8° ss. 2 nlb., 534, 6 nlb.
484. Modlitewnik sióstr pomocnic Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemyśl 1916 Nakł. Służebn. S. J. 16° ss. 2 nlb., 57—70, 2 nlb.
485. Niektóre kazania i mowy przygodne. Przemyśl 1916 Druk. Tow. „Powściągliwość i Praca” 8° ss. 547, IV.
486. Ustawy Sióstr Pomocnic Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Kraków 1916 Druk. U. J. 16° ss. 36.
487. Wezwanie do pracy nad duchowem odrodzeniem się narodu polskiego. Wyd. 3 Kraków 1916 Druk. U. J. 8° ss. 69.
488. Zarys dziejów miłosierdzia w Kościele Katolickim. Kraków 1916 Druk. U. J. 8° ss. III, 241.
489. List pasterski na Wielki Post R.P. 1916. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 6—10.
490. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do składek na świętopietrze i na misje. 2. Ogłoszenie święceń wyższych. 3. Inwokacja „Królowo Pokoju, módl się za nami”. 4. W sprawie nagrobków, pomników i wspólnych cmentarzy dla poległych żołnierzy. 5. W sprawie władz wyjątkowych udzielonych wiel. duchowieństwu na czas wojny. 6. Egzamin konkursowy wiosenny. 7. W sprawie nadsyłania duplikatów metrykalnych. 8. W sprawie zbywających stypendiów mszalnych. 9. W sprawie wypowiedzianych 4% obligacji gal. funduszu propinacyjnego. 10. Odezwa w sprawie zorganizowania opieki nad dziećmi wskutek wojny osieroconymi lub bezdomnymi. 11. W sprawie „Tygodnia Czerwonego Krzyża”. 12. W sprawie oszczędzania zboża. 13. Zmiany na stanowiskach i urządach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 20—28.
491. Pierwsza niedziela maja jako dzień modłów do Ojca świętego. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 35—36.
492. Odezwa w sprawie opieki nad sierotami. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 36—38.
493. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie tworzenia Komitetów opieki nad dziećmi, wskutek wojny osieroconymi. 2. Wezwanie do ofiar na misje. 3. Nakaz binowania w niedziele i święta. 4. Citatio R. D. Eugenii Okoń. 5. W sprawie metryk śmierci osób należących do wojska. 6. W sprawie zapewnienia wiosennej uprawy

- pól. 7. Przypomnienie dekretu o organistach. 8. W sprawie Związku mszalnego. 9. W sprawie nadsyłania duplikatów metrykalnych. 10. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 39—45.
494. Komunia dzieci na intencję Ojca świętego. Dodajemy objaśnienia... — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 56—57.
495. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Obligatio residentiae i memoriam revocatur. 2. Przynaglenie do nadsyłania sprawozdań o Komitetach opieki nad sierotami wojennymi. 3. Wezwanie do zebrania świętopietrza. 4. Dzwony kościelne: użycie na cele wojenne. 5. W sprawie konserwacji przedmiotów zabytkowo i artystycznie cennych. 6. Pozwolenie na pracę w polu w niedziele i święta. 7. Sprawa Związku mszalnego. 8. Ułatwienie w sprawie zawarcia małżeństw przez wojskowych. 9. Opieka duchowna nad jeńcami wojennymi. 10. Orationes imperatae. 11. W sprawie czasu letniego. 12. Zbiórka kauczuku i wełny. 13. W sprawie jedynania członków dla Kraj. Tow. Czerwonego Krzyża. 14. Odezwa „Związku artystów polskich w Krakowie” w sprawie podniesienia sztuki religijnej na ziemiach polskich. 15. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 79—91.
496. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie xx. dziekanów do zwołania nadzwyczajnej kongregacji. 2. W sprawie Związku mszalnego. 3. Zwalczanie chorób płciowych. 4. Wezwanie do zbiórki in natura na zagrożonych głodem. 5. W sprawie zaopatrzenia organistów w czasie wojny. 6. W sprawie wychodźców zarobkowych. 7. W sprawie zatrudnienia sił krajowych przy odbudowie kościołów. 8. Powstrzymanie pielgrzymek ludności na odpusty. 9. Postępowanie przy przesunięciu godziny w nocy. 10. Odszukiwanie grobów poległych żołnierzy. 11. Salezjańska szkoła organistów w Przemyślu. 12. W sprawie podań o dodatki pięcioletnie. 13. W sprawie nowych brewiarzy. 14. Polecenie „Niewiasty katolickiej”. 15. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 124—134.
497. Mowa... na nabożeństwie żałobnem, odprawionem 24 listopada 1916 r. w katedrze przemyskiej za spokój duszy ś.p. Cesarza Franciszka Józefa I. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 140—144.
498. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Rozporządzenie co do nabożeństw za zmarłego i za nowego Monarchę. 2. W sprawie zasiłków dla sierot wojennych. 3. O cześć dla grobów poległych żołnierzy. 4. Składka na ubogą działalność w kraju. 5. O poparcie prasy katolickiej. 6. Biuro wywiadowcze Czerwonego Krzyża. 7. Dodatek wojenny przy należytościach stemplowych i bezpośrednich. 8. W sprawie należytości od fundacji mszalnych i dobroczynnych. 9. W sprawie nowych brewiarzy. 10. Portrety cesarza Karola I i cesarzowej Zyty. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 16: 1916 s. 145—153.
- 1917
499. Krótkie wskazówki jak w odmawianiu różańca modlitwę usną łączyć z rozmyślaniem z dodatkiem Godziny Adoracji Przenajświętszego Sakramentu. Kraków 1917 Druk. U.J. 16° ss. 129.
500. Podręcznik dla uczennic szkoły praktycznej. (Drukowany na prawach manuskryptu). Przemyśl 1917 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° ss. 144.
501. Przemowa... do legionistów polskich dnia 7. października 1917 r.

- w kościele Najśw. Maryi Panny Nieustającej Pomocy w Przemyślu. Przemyśl 1917 Druk. J. Styfiego 16° ss. 14.
502. Rozmyślenia o życiu zakonnem dla zakonnic. Przedruk dosłowny z oryginału wydanego przez Zgromadzenie Służebnic Serca Jezusowego w Krakowie dokonany na rachunek wydawców przez firmę The Polish Book Importing Co., Inc. New York 1917 8° ss. XIII, 451, III.
503. Tajemnice religii katolickiej — rozprawy dogmatyczne dla ludzi wykształconych. Obrona religii kat. T. 7 Przemyśl 1917 Druk. Tow. „Powściągliwość i Praca” 8° ss. 622.
Rec.: Władysław L[ohn] ks. Przegl. powsz. R. 36: 1919 s. 173—174.
504. Wezwanie do pracy nad duchowem odrodzeniem się narodu polskiego. Wyd. 4 Przemyśl 1917 Druk. A. Bluja 8° ss. 71.
505. Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2 Kraków 1917 Druk. U.J. 8° ss. 477, XIII.
Rec.: Cieszyński Nikodem ks., Przegląd powsz. R. 35: 1918 s. 225—228.
506. Nowy dekret o rezerwatach biskupich. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 1—4.
507. List pasterski na Wielki Post R.P. 1917. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 5—9.
508. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do urządzenia składki na rzecz Komitetu ratunkowego w święto N.P. Maryi Gromnicznej i do składania ofiar na misje i świętopietrze. 2. Reskrypt c. k. Rady szkolnej.... 3. W sprawie Związku mszalnego. 4. Ubrania i obuwie dla ubogiej ludności. 5. Schematyzm na rok 1917. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 26—30.
509. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przedłużenie władzy binowania mszy św. 2. Przedłużenie redukcji mszy fundowanych. 3. Ulgi dla nabożeństw wojennych. 4. Oddawanie na cele wojenne metalowych sprzętów kościelnych, nie mających artystycznej lub historycznej wartości. 5. Oszczędzanie światła po kościołach. 6. Zwalczanie chorób piciowych. 7. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 54—60.
510. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ogłoszenie święceń wyższych. 2. Rozporządzenie w sprawie nadużyć, zdarzających się z okazji przenoszenia xx. kooperatorów. 3. Przypomnienie przepisów o stypendiach mszalnych. 4. Wnoszenie podań za pośrednictwem urzędów dziekańskich. 5. Badanie szkód wojennych. 6. Sprawa Kolonii wakacyjnych dla młodzieży szkolnej. 7. W sprawie nowych brewarzy i mszałów. 8. W sprawie portatylów. 9. W sprawie podań o przyjęcie do Zakładu xx. salezjanów. 10. Nabożeństwo w dzień imienin i urodzin N. Cesarzowej Zyty. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 72—86.
511. Wskazanie xx. biskupów galicyjskich do duchowieństwa w sprawie Ligi Kobiet. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 88—91.
512. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Prośba o fotografie kościołów przez wojnę zrujnowanych. 2. Odezwa do ww. duchowieństwa w sprawie przyjmowania miejskiej młodzieży szkolnej na wieś. 3. W sprawie zajęcia na cele wojenne kościelnych sprzętów metalowych. 4. Jeszcze rekwizycje dzwonów na cele wojenne. 5. Rocznicza zgonu ces. Franciszka Józefa I. 6. Ogłoszenie konkursu. 7. W sprawie portatylów. 8. W sprawie zaległej prenumeraty. 9.

- Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 95—103.
513. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Nabożeństwo błagalne dla uproszenia pokoju. 2. Składka na dotkniętych klęską wojny mieszkańców Litwy. 3. Wykazy budynków wyznaniowych przez wojnę zniszczonych. 4. Poszukiwanie metryk. 5. W sprawie małżeństw jeńców wojennych. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 125—128.
514. Orędzie do duchowieństwa diecezji przemyskiej. Wskazówki na dobę obecną o jedności u kapłanów. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 149—153.
515. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Nabożeństwo z okazji setnej rocznicy śmierci Kościuszki. 2. Nabożeństwo z powodu imienin ces. Karola I. 3. Zmiany w poście adwentowym. 4. Rekwizycja piszczałek organowych. 5. Zbiórka wełny dla c. k. wojska. 6. Zbiórka bielizny dla wojska. 7. Wezwanie do zbiórki in natura na zagrożonych głodem. 8. Wezwanie do ofiar na rzecz nieszczęśliwych mieszkańców Galicji Wschodniej. 9. Nieostrożne obchodzenie się ze znalezioną amunicją i materiałami wybuchowymi. 10. Fotografie kościołów przez wojnę zniszczonych. 11. Smutny los jeńców austro-węgierskich w Rosji. 12. Opieka nad grobami żołnierzy i nabożeństwo za żołnierzy we wojnie poległych. 13. Poświęcenie cmentarzy wojskowych. 14. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 164—175.
516. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Tydzień K.B.K. 2. Zachęta do ofiar dla jeńców wojennych Polaków. 3. Siódma pożyczka wojenna. 4. Święta zniesione i msza św. za parafian. 5. Ochrona zabytków kościelnych. 6. W sprawie subwencji na pokrycie kosztów naprawy budynków kościelnych i plebańskich uszkodzonych lub zniszczonych wskutek wydarzeń wojennych. 7. Jeszcze w sprawie rekwizycji dzwonów. 8. — Rekwizycja piszczałek organowych na cele wojenne. 9. Przeciwi ukrywaniu zapasów zboża. 10. Decretum Depositionis. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 17: 1917 s. 210—218.
517. Do byłych P.T. uczniów gimnazjum rzeszowskiego. — *Echo Przem.* 4. VI. 1917 s. 2—3.

1918

518. Dodatek do czwartego wydania dzieła pt. „Prawo małżeńskie katolickie...” Kraków 1918 Druk. J. Czerneckiego ss. 33.
519. Krótkie wskazówki jak w odmawianiu różańca modlitwę ustną łączyć z rozmyślaniem z dodatkiem godziny adoracji Przenajśw. Sakramentu. Wyd. 2 Kraków 1918 Druk. „Czasu” 16° ss. 130.
520. Mowa... miana na wiecu narodowym w Przemysłu dnia 17 lutego 1918 dla zaprotestowania przeciw układowi w Brześciu litewskim. Drukowana jako manuskrypt staraniem Zjednoczenia Stowarzyszeń Polskich w Przemysłu. Przemysł 1918 16° ss. 15.
521. Rozmyślania o życiu Pana Jezusa Chrystusa dla zakonnic. Kraków 1918 Druk. Tow. „Powściągliwość i Praca” 8° ss. 742.
522. Ważniejsze zmiany i uzupełnienia w prawie kościelnym według nowego kodeksu. Przemysł 1918 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° ss. 1 nlb., VIII, 187. [Dod. do *Kron. diec. przem.*]
523. List pasterski na Wielki Post R.P. 1918. O męstwie chrześcijańskim w walkach, pracach i cierpieniach życia. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 1—6.

524. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przynaglenie do zarządzenia składki dla zasilenia komitetu ratunkowego diecezjalnego. 2. Zapowiedź ogłoszenia najważniejszych kanonów nowego kodeksu prawa kanonicznego. 3. Uwaga o świętach zniesionych. 4. Orędzie do duchowieństwa w sprawie reorganizacji Bractwa N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem Związku katolicko-społecznego. 4. W sprawie Związku mszalnego. 5. Przedłużenie władzy binowania mszy św. 6. Przedłużenie redukcji mszy fundowanych. 7. Termin wiosenny i jesienny egzaminu konkursowego. 8. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 13—20.
525. Mowa... „o zadaniach Bractwa N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z nią Związku katolicko-społecznego...” — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 21—25.
526. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wskazówki do założenia względnie do zreorganizowania Bractwa N. P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem związku katolicko-społecznego. 2. Wezwanie do składania relacji o przejęciach własnych i o cierpieniach parafian w czasie obecnej wojny. 3. Wezwanie do składania sprawozdań o akcji ratunkowej zainicjowanej przez Komitet biskupi. 4. W sprawie nowego kodeksu prawa kościelnego. 5. W sprawie ratowania od głodu biednych mieszkańców miast przez mieszkańców wsi. 6. Wypłata zasiłków dla duchowieństwa. 7. Wyznaczenie ołtarza uprzywilejowanego w kościele parafialnym. 8. Przedkładanie podań w sprawach wojskowych. 9. W sprawie fundacji mszalnych. 10. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 25—30.
527. Odezwa do xx. katechetów gimnazjów, seminariów nauczycielskich i szkół wydziałowych o zakładaniu sodalicyi mariańskich dla uczniów. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 39.
528. Instrukcja o zakładaniu sodalicyi mariańskich dla uczniów. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 39—47.
529. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do odprawienia uroczystego nabożeństwa błagalnego 5 maja w niedzielę po święcie N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej. 2. Ogłoszenie święceń wyższych. 3. Udzielenie sakramentu bierzmowania i wizytacje kan. w r. 1918. 4. Święta zniesione. 5. W sprawie zawiadomień o odprawieniu mszy św. Związku mszalnego. 6. W sprawie nowych brewiarzy i mszałów. 7. W sprawie portaliów. 8. W sprawie nowego kodeksu. 9. „Głos Eucharystyczny”. 10. Imieniny cesarzowej. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 47—52.
530. Prześladowanie Unitów w Chełmszczyźnie i na Podlasiu. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 55—66.
Toż. Temat do wykładów popularnych dla Związku katolicko-społecznego. Przemyśl [1918] Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° ss. 12.
531. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Nowy kodeks prawa kościelnego. 2. Czternasta kongregacja xx. dziekanów. 3. Kongregacje dekanalne. 4. Przynaglenie do tworzenia rad parafialnych i dekanalnych Związku katolicko-społecznego i połączonego z niem Bractwa N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej. 5. Pozwolenie na okadzanie ołtarza we Mszy św. śpiewanej bez asysty. 6. Nowe rozporządzenie c. k. Namiestnictwa w sprawie sierot wojennych. 7. Przyjmowanie uczącej się młodzieży miejskiej na wakacje. 8. O po-

- wrót z Niemiec młodocianych robotników sezonowych. 9. Citatio R. D. Joannis Deneka. 10. W sprawie nowych brewiarzy i mszałów. 11. Album zniszczenia Galicji w 1914—1918 r. 12. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 78—84.
532. Odezwa ordynariatu o zakładaniu sodalicji mariańskich dla młodzieży wiejskiej i małomiejskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 90—91.
533. Instrukcja dla zakładania sodalicji młodzieży wiejskiej męskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 91—96.
534. Statut Sodalicji Mariańskiej Młodzieńców. Do użytku po miasteczkach i wioskach. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 96—100.
535. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Czternasta kongregacja xx. dziekanów. 2. Kongregacje dekanalne. 3. W sprawie „Związku Mszalnego”. 4. Bierzmowanie na miejscach odpustowych. 5. Ważne zarządzenie w sprawie rekwizycji kościelnych przedmiotów metalowych. 6. W sprawie licytacji przedmiotów liturgicznych. 7. W sprawie nabywania kodeksu prawa kościelnego. 8. Krajowa Szkoła Kupiecka w Przemyślu. 9. Internat SS. Felicjanek w Przemyślu. 10. Ferie wakacyjne w konsystorzu biskupim. 11. Ograniczenie władz wyjątkowych, udzielonych na czas wojny. 12. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 115—124.
536. List pasterski o odnowieniu Bractwa N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 125—131.
537. Wskazówki dla rzadców parafii co do odnowienia Bractwa N.P. Maryi Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 132—133.
538. Orędzie Episkopatu. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 181—184.
539. Orędzie do duchowieństwa o zadaniach tegoż w obecnej chwili. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 184—185.
540. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wezwanie do składek. 2. Przedpłata za „Kronikę diecezjalną”. 3. W sprawie zasiłku dla sierot wojennych. 4. Wstrzymanie obrotu czekowego. 5. Księgi metrykalne z baraków chocińskich. 6. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 185—188.
541. Biskupi polscy do duchowieństwa i wiernych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 189—210. [Na końcu uwagi i polecenia bpa Pelczara].
542. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Nabożeństwo w dniu wyborów do Sejmu. 2. W sprawie taks za dyspensy małżeńskie. 3. W sprawie polityczno-społecznego uświadomienia ludu. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 18: 1918 s. 210—213.
543. Wobec nowego zamachu na Polskę. Mowa na wiecu narodowym. — *Przeł. powszech.* R. 35: 1918 s. 1—6.
544. Mowa na posiedzeniu Izby Panów 2. III. 1918. — *Czas* 2. III 1918 s. 1.
545. [Krótka przemowa z okna rezydencji biskupiej po wiecu 17. II. 1918]. — *Echo Przem.* 1918 nr 8 s. 8.
546. Mowa... na wiecu w Przemyślu 17. II. 1918. — *Echo Przem.* 1918 nr 9 s. 1—3.
547. [Odezwa w sprawie święta N.P.M. Królowej Korony Polskiej]. — *Echo Przem.* 1918 nr 18 s. 3.

1919

548. Urządzenie seminariów duchownych w Polsce. Przemyśl 1919 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° ss. 52.
549. Instrukcja dla urzędów parafialnych diecezji przemyskiej o.l. o koniecznych dowodach śmierci pierwszego małżonka przy ponownych zaślubinach strony owdowiałej. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 26—35.
550. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przedłużenie redukcji mszy fundowanych. 2. Ogłoszenie terminu konkursowego. 3. Ogłoszenie terminu egzaminu dla kapłanów wyświęconych w r. 1918. 4. Pomoc duchowna dla diecezji podlaskiej. 5. Monitum quoad sacerdotem Eugenium Okoń. 6. Sprostowanie pomyłki w „Directorium officii divini”. 7. W sprawie Związku mszalnego. 8. W sprawie małżeństw, zawartych przez jeńców, którzy z niewoli wracają do Polski. 9. W sprawie stwierdzenia stanu wolnego narzeczonych, którzy poza parafią przebywali. 10. Załatwienie spraw urzędowych przez posłańców i drogą telegraficzną. 11. Ponaglenie w sprawie nadsyłania taks i składek. 12. W sprawie polskiej pożyczki państwowej. 13. Polecenie xx. katechetom Listu pasterskiego J. E. Arcybpa Józefa Bilczewskiego: „O charakterze”. 14. Zapowiedź piętnastej kongregacji xx. dziekanów. 15. Należytość za kronikę za r. 1918. 16. W sprawie zaległych plac. 17. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 41—52.
551. Orędzie do duchowieństwa. O zachowaniu się w chwili obecnej. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 59—65.
552. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Ogłoszenie święceń wyższych. 2. Obchód święta N.P. Maryi Królowej Polski. 3. Piętnasta kongregacja xx. dziekanów. 4. Pozwolenie używania starych olejów świętych. 5. Przedłużenie władzy binowania mszy św. 6. Schematyzm na rok 1919. 7. W sprawie zaległych plac. 8. W sprawie obrotu czekowego PKO w Warszawie. 9. W sprawie zaległych należytości w wiedeńskiej PKO. 10. W sprawie sierót wojennych. 11. W sprawie należytości stemplowych. 12. Zwalczenie epidemii tyfusu plamistego. 13. Okólnik w sprawie wojskowej. 14. Są do nabycia portatilia. 15. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 71—80.
553. List pasterski z okazji jubileuszu kapłańskiego Najprz. Bpa Karola Józefa Fischera Sufragana przemyskiego. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 84—89.
554. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Koronacja cudownego obrazu Matki Boskiej w Borku Starym pod Tyczynem. 2. W sprawie Związku mszalnego. 3. W sprawie zasiłków dla duchowieństwa. 4. O metryki śmierci poległych żołnierzy. 5. Kwestionariusz w sprawie budownictwa wiejskiego. 6. W sprawie nadsyłania wykazów strat i rekwizycji dokonanych przez były rząd austriacki. 7. O zwrot wypożyczonej monstrancji. 8. W sprawie zasiłków sierocych. 9. W sprawie kwesty na rzecz Czerwonego Krzyża. 11. Do byłych xx. kapelanów wojskowych. 12. Kwestia „Ratujcie dzieci”. 13. Ferie wakacyjne w Kurii biskupiej. 14. Przedpiąta na „Kronikę diecezji przemyskiej”. 15. W sprawie zaległych należytości. 16. Do nabycia przedruki nowych prefacji. 18. Otwarcie internatu i szkoły praktycznej dla dziewcząt wiejskich i małomiejskich w Przemyśle pod sterem Służebnic Serca Jezusowego. 19. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 109—121.

555. Ustawy Seminarium duchownego przemyskiego. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 165—177.
556. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. O wieku pełnoletności w b. zaborze austriackim. 2. Składanie ofiar na kościół w Nisku. 3. W sprawie Związku mszalnego. 4. Przypomnienie ww. księżom proboszczom w sprawie nadesłania sprawozdań o zachowaniu się alumnów w czasie wakacji. 5. Korespondencja z Kongregacją św. Officium. 6. Sposób stwierdzenia chrztu w braku metryki. 7. W sprawie małżeństw wojskowych. 8. W sprawie adresów do sekretariatów towarzystw katolickich. 9. W sprawie opieki duchownej nad więźniami. 10. Koło Opieki religijnej nad żołnierzem. 11. Kazania o misjach w dzień święta Trzech Króli. 12. Benedictio Rosariorum. 13. Zezwolenie na tymczasowe bezpośrednie uiszczanie należyłości stemplowych gotówką. 14. Pozwolenie na wystawienie Przenajśw. Sakramentu w czasie misji i rekolekcji. 15. W sprawie ogłaszania konkursów na opróżnione probostwa. 16. W sprawie „Szkiców kazań na chwilę obecną”. 17. W sprawie zaległych należytości. 18. W sprawie wstrzymania odsetek od obligacji państwowych b. Austrii. 19. Załatwienie spraw urzędowych przez posłańców i drogą telefoniczną. 20. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. 21. Encyklika Ojca św. Benedykta XV do wszystkich biskupów świata, wzywająca do ratowania głodnych dzieci środk. Europy. — *Kron. diec. przem.* R. 19: 1919 s. 192—205.

1920

557. Obrona religii katolickiej. T. 1. Jak wielkim skarbem jest religia katolicka i dlaczego ta religia ma dzisiaj tylu przeciwników. Wyd. 2 Przemysł 1920 Druk. Tow. „Powściągliwość i Praca” 8° ss. 390, 1 nlb.
558. List pasterski na Wielki Post R.P. 1920. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 5—10.
559. Kazanie... miane 11 stycznia 1920 r. w katedrze warszawskiej, przy oddaniu świecy kanonizacyjnej, ofiarowanej Polsce przez Piusa IX w roku 1867. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 14—21.
560. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wskazówki dla rządców parafii, co do Bractwa Przenajśw. Sakramentu. 2. Ogłoszenie terminu egzaminu konkursowego. 3. Ogłoszenie terminu egzaminu dla kapłanów wyświęconych w roku 1918 i 1919. 4. Przedłużenie władzy binowania mszy św. 5. Przedłużenie redukcji mszy fundowanych. 6. W sprawie Związku mszalnego. 7. Modlitwa przed nauką i po nauce w szkołach wszelkich kategorii. 8. Kwesta na „Czerwony Krzyż”. 9. Przedpłata na Kronikę w 1920 r. 10. Sprostowanie pomyłek w tegorocznym „Directorium officii divini”. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach kościelnych. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 21—28.
561. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa do wiel. duchowieństwa w sprawie plebiscytu na Śląsku. 2. W sprawie nabożeństw. 3. W sprawie dodatku drożyznianego i zapomogi dla duchowieństwa. 4. Ogłoszenie święceń wyższych. 5. Tematy na kongregacji dekanalne w r. 1920. 6. Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej. 7. W sprawie pocztowych opłat pism urzędowych. — 8. W sprawie statystyki przemysłu ludowego. 9. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 38—42.
562. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Porządek czynności Najprz. Bpa Ordynariusza... 2. Wskazówki dla rządców parafii co do wizy-

- tacji kanonicznych. 3. W sprawie Tow. „Ziemia polska”. 4. W sprawie plac katechetów etatowych i nietatowych. 5. W sprawie Związku mszalnego. 6. Kazania o dziele poświęcenia rodzin Sercu Zbawiciela. 7. Podziękowanie za datki na akcję społeczną. 8. Ferie wakacyjne w Kurii biskupiej. 9. W sprawie przesyłek pieniężnych. 10. W sprawie zaległych należności. 11. Pożyczka „Odrodzenie Polski”. 12. Rozporządzenia o kapelanach pomocniczych W.P. 13. W sprawie metryk wojennych. 14. W sprawie aplikowania mszy św. w święta zniesione. 15. Otwarcie drugiego kursu szkoły praktycznej dla gospodyń wiejskich w Przemyślu. 16. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 68—80.
563. Odezwa Episkopatu polskiego. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 84—87.
564. Odezwa do duchowieństwa diecezji przemyskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 87—90.
565. W sprawie kapłanów uchodźców. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 90.
566. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. XVI kongregacja xx. dziekanów. 2. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 90—93.
567. Odezwa do duchowieństwa w sprawie „Święta młodzieży”. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 104—106.
568. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie dyspens małżeńskich. 2. Pozwolenie binowania mszy św. w święta świeżo zniesione. 3. Akademia muzyczna. 4. W sprawie redukcji mszy św. 5. W sprawie metryk śmierci wojskowych. 6. W sprawie ochrony okopów i zasieków. 7. W sprawie Związku mszalnego. 8. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 113—119.
569. List pasterski na Wielki Post. R.P. 1921. O godności, cnotach, opiece i czci św. Józefa. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 121—129.
570. Przypomnienie obowiązku wspierania misji i założenie w diecezji „Misyjnego Związku Kapłanów”. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 138—143.
571. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Danina roczna na utrzymanie Seminarium duchownego. Nowa taksa diecezjalna na stypendia manualne. Przedłużenie redukcji mszy fundowanych. Składka na biedne dzieci. Ponowne wezwanie do składek dla katolików górnośląskich. Zbiórka złota i srebra na skarb państwa. W sprawie asekuracji budynków kościelnych. W sprawie Związku mszalnego. Nowe mszały i brewiarze. O wiarygodność poświadczzeń w sprawie zasiłków wojskowych. W sprawie nadsyłania wykazów sierot wojennych zostających pod opieką ochronek i zakładów wychowawczych. Zawieranie małżeństw przez osoby będące w wieku nie poborowym. W sprawie wykazów o ruchu ludności. Kazanie o misjach w dzień święta Trzech Króli. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 20: 1920 s. 151—158.
572. Życzenia i błogosławieństwo... — *Kwartalnik Chyrowski* r. 1920 zesz. 2 s. 75.
- 1921**
573. Jezus Chrystus w Przenajśw. Sakramencie wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślenia dla kapłanów. T. 3 dzieła pt. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Wyd. 2 Przemyśl 1921 Druk. J. Łazora 8° ss. VIII. 250.

574. Nabożeństwo do Najśw. Serca Jezusowego według objawień danych św. Małgorzacie Maryi i żywot tejże świętej. Wyd. 2 Przemysł 1921 Druk. Tow. Powściągliwość i Praca 16° ss. IV, 5—415, IV.
575. Słowo Biskupa polskiego do Braci Górnoślązaków. W: Głos biskupów katolickich do katolickiego ludu polskiego na Górnym Śląsku w sprawie plebiscytu. Poznań 1921 s. 15—17.
576. List pasterski o opiece Najśw. Panny Maryi nad narodem polskim i o ożywieniu Bractwa N.M.P. Królowej Polski i połączonego z niem Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 21: 1921 s. 1—11.
577. Wskazówki dla rzadców parafii co do odnowienia Bractwa Najśw. Panny Maryi Królowej Polski i połączonego z niem Związku katolicko-społecznego. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 12—13.
578. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Dodatek o św. Józefie do aktów strzelistych „Niech będzie Bóg uwielbiony”. Zmiana w „Directorium officii Divini”. Wizytacje kanoniczne dekanatów głogowskiego i rudeckiego i parafii Mrowia w dekanacie rzeszowskim. Ogłoszenie święceń wyższych. W sprawie Związku mszalnego. Censurae inflictae Michaeli Grzyś presbytero. W sprawie sprawozdań P.T. Księży dziekanów. W sprawie podwód do szkół. W sprawie portatiliów. Wezwanie P.T. duchowieństwa do zwalczania drożyzny i lichwy. Zawieranie małżeństw przez osoby pełniące służbę w zapasie. W sprawie nowych mszałów. Ziemia dla żołnierzy. Zachęta do prenumerowania pisma: „Lud katolicki”. Zmiany w ustroju szkolnictwa. O wykazy dzieci do szczepienia ospy. Biuro opieki nad wychodźcami w Gdańsku. W sprawie zabytków kultury i sztuki wywiezionych przez Moskali z kościołów diecezji. Amortyzacja zaginionych lub zniszczonych papierów wartościowych. W sprawie kont. czekowych PKO. Należytość stempłowa od wyciągów metrykalnych. O przyspieszenie powrotu rodaków z niewoli rosyjskiej. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 27—40.
579. List otwarty ... do posłów diecezji przemyskiej a pośrednio do wszystkich posłów Sejmu ustawodawczego. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 47—56. Odb. Przemysł [1921] ss. 10.
580. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Wyjazd Najprz. Arcypasterza. 2. Rekolekcje kapłańskie w r. 1921. 3. XVII. kongregacja xx. dziekanów. 4. Tematy na tegoroczne kongregacje dekanalne. 5. Sprawa papierów wartościowych będących własnością instytucji duchownych naszej diecezji. 6. Wskazówki dla pielgrzymów wybierających się do Częstochowy. 7. W sprawie dyspens małżeńskich. 8. Ferie wakacyjne w Kurii biskupiej. 9. Przedłużenie władzy binowania Mszy św. 10. „Orationes imperatae” we mszy św. 11. Citatio sacerdotis Ladisłai Wójcik iunioris. 12. Interdictum pro Ecclesia Jaćmierensi. 13. Schematyzm na rok 1921 i Kronika diec. 14. Ofiary na Górnoślązaków. 15. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 62—68.
581. List pasterski *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 69—75.
582. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Episcopalis Judici dioecesani Premisliensis tit. lat. contra sacerdotem Michaellem Grzyś sententia. 2. Suspendio sac. Ladisłai Wójcik iunioris. 3. Uchwała Zjazdu Biskupów co do przyjmowania naczelnika państwa w kościele. 4. Uchwała Zjazdu Biskupów co do nabożeństwa 3 maja i w inne

- uroczystości narodowe. 5. Uchwała Zjazdu Biskupów, co do stanowiska duchowieństwa w sprawie wyborów do sejmu i senatu. 6. Postanowienie Zjazdu Biskupów polskich co do związku kapłanów p. t. „Unitas”. 7. Uchwała Zjazdu Biskupów co do kartek do spowiedzi. 8. Zmiana w tematach na kongregację dekanalną mającą się odbyć w sierpniu 1921. 9. Nowe wydanie „Podręcznika do adoracji Przenajśw. Sakramentu”. 10. W sprawie książeczek przemyskiej Kasy oszczędności. 11. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 89—95.
583. Kazanie... na setną rocznicę wprowadzenia OO. Jezuitów do Starejwsi, miane w kościele starowiejskim 25 września r. 1921. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 99—110.
Odb. Przemysł 1921 Nakł. Konwentu OO. Jezuitów w Starejwsi 8° ss. 11.
584. [Polecenie w sprawie sakram. małżeństwa]. Z Ordynariatu biskupiego o. I. Ponieważ niestety i w Naszej diecezji... — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 112—113.
585. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Rozporządzenie co do daniny na rzecz Seminarium duchownego. 2. Wezwanie do datków na małe seminarium. 3. Zorganizowanie Bractwa N.M.P., Królowej Korony Polskiej i połączonego z niem Związku katolicko-społecznego. 4. Wezwanie do ofiar na budowę kościoła ś. Krzyża przy uniwersytecie w Lublinie. 5. Województwa. 6. W sprawie zapomóg na restaurację kościołów. 7. Ważne dla kobiet jadących za granicę. 8. Poszukiwanie za rodzicami pewnej dziewczyny. 9. Dzieci wiejskie wobec samochodów. 10. W sprawie niszczenia przewodów telegraficznych i telefonicznych. 11. Misje w roku 1920. 12. W sprawie Związku mszalnego. 13. W sprawie „Święta młodzieży”. 14. Składka na pogorzalców. 15. Składka na jeńców. 16. Cegiełki wawelskie. 17. W sprawie wydatków na opłaty pocztowe. 18. Do xx. dziekanów w sprawie „Directorium off. div.” 19. W sprawie składek na rzecz niezamożnych kapłanów. 20. Bardzo pilna sprawa rejestracji i stempl. tytułów długu przedwojennego Austrii i Węgier. 21. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 119—131.
586. Przemowa ... miana na akademii mariańskiej urządzonej 3 grudnia 1921 staraniem Sodalicii Mariańskiej i Bractwa N.M.P. Królowej Korony Polskiej. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 134—138.
587. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Uwagi do Directorium Officii Divini r. 1922. 2. W sprawie kapelanów harcerskich. 3. W sprawie zatwierdzenia projektów na pomniki po kościołach. 4. Przypomnienie w sprawie Związku mszalnego. 5. Wykazy zmarłych. 6. Suspendowany ks. Józef Bujalski. 7. Przedpłata Kroniki. 8. Wezwanie do xx. dziekanów w sprawie zapomogi rządowej. 9. Władza binowania na rok 1922. 10. Wykaz ważniejszych czynności pontyfikalnych Najprz. Ks. Bpa Sufragana w r. 1921. 11. Nadzwyczajna danina państwowa w stosunku do duchowieństwa i instytucji kościelnych. 12. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 21 : 1921 s. 143—153.

1922

588. Rewolucja francuska wobec religii katolickiej i jej duchowieństwa. Przemysł 1922 Druk. J. Łazora 8° ss. 44.
589. List pasterski na post roku 1922. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 2—11.

590. Wezwanie do ofiar na Uniwersytet Katolicki w Lublinie. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 17—19.
591. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Zapowiedź wizytacji kanonicznych w r. 1922. Tematy do kongregacji dekanalnych mających się odbyć we wrześniu b. r. Przedmioty obrad na kongregacji xx. dziekanów, która się odbędzie 17 sierpnia b. r. Ogłoszenie terminu egzaminu konkursowego. Nowa ekspozytura Nart Nowy. Związek kapłanów misjonarzy diecezji przemyskiej. Zbiórka złota i srebra na podkład waluty polskiej. W sprawie wypłaty poborów duchowieństwa. W sprawie Związku mszalnego. W sprawie emerytury dla kapłanów. Przedłużenie redukcji mszy fundowanych. Pilna sprawa zaległych należności. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 25—34.
592. 300. rocznica założenia Kongregacji „De Propaganda Fidei”. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 38.
593. Ojciec Święty Pius XI. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 39—41.
594. Zaproszenie do udziału w pielgrzymce polskiej do Rzymu na Kongres Eucharystyczny. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 41—42.
595. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 2. Wezwanie do ofiar w monetach, przedmiotach i łomach ze szlachetnych kruszców na podkład dla przyszłej naszej waluty. 3. Przeciw niszczeniu grobów wojennych. 4. Zakres działania konserwatora i kierownika oddziału sztuki i kultury przy woj. lwowskim. 5. W sprawie składek i ofiar na Ziemię św. 6. W sprawie sporządzenia wykazów potrzebnych do szczepienia ochronnego przeciw ospie. 7. W sprawie przesyłek pieniężnych do Kurii biskupiej. 8. Załatwianie spraw urzędowych przez posłańców i drogą telegraficzną. 9. W sprawie zbierania znaczków pocztowych. 10. W sprawie rekolekcji i misji ludowych. 11. W sprawie portatiliów. 12. W sprawie organistów. 13. W sprawie ogłaszania konkursów na opróżnione probostwa. 14. W sprawie wkładek do „Charitas”. 15. Sprostowanie pomyłek drukarskich. 16. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 46—55.
596. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe .1. Dwudziesty szósty Kongres Eucharystyczny w Rzymie. 2. Obchód uroczystości N.P.M. Królowej Korony Polskiej. 3. Ogłoszenie święceń wyższych. 4. Wezwanie do składek na dokończenie kościoła św. Józefa w Przemyślu i na budowę kościoła w Łubny. 5. Odezwa w sprawie Towarzystwa misyjnego. 6. Zasady normujące stanowisko xx. prefektów (katechetów) w szkołach państwowych. 7. Uchwałą biskupów polskich w Częstochowie ujednostajniony tekst paciera w języku ojczystym. 8. Egzaminy i rekolekcje kapłanów święconych w latach 1918, 1919, 1920, 1921. 9. Zarządzenie ogólnej rejestracji bibliotek i archiwów kościelnych. 10. Nabożeństwo żałobne za Polaków amerykańskich. 11. Porządek wizytacji kanonicznych ... 12. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 63—77.
597. [Pozwolenie] Antycypacja brewiarza. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 88.
598. List pasterski o pierwszej pielgrzymce do Rzymu z wolnej Polski w r. 1922 z okazji dwudziestego szóstego Kongresu Eucharystycznego. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 89—110.
599. Kazanie ... na nabożeństwie urządzonym dla Polaków podczas Kongresu Eucharystycznego w Rzymie w kościele xx. Zmartwychwstańców dnia 28 maja 1922. O czci Przenajświętszego Sakramentu w Polsce. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 110—119.

600. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przedpłata Kroniki na r. 1922. 2. W sprawie budowy lub odbudowy kościołów. 3. Odezwa biskupów polskich w sprawie wyborów. 4. Oredzie biskupów polskich do wiernych. 5. W sprawie opłat stemplowych od wyciągów metrykalnych i podań. 6. W sprawie lasów plebańskich. 7. W sprawie daninowych kontraktów. 8. Zbiór metali póższlachtetnych i szmelcu. 9. Dalsze wizytacje kanoniczne w roku 1922. 10. O zbywające stypendia mszalne. 11. Zaległe taksy i składki. 12. W sprawie podwyżki ryczałtu kancelaryjnego. 13. W sprawie Związku misyjnego kleru i Towarzystwa misyjnego. 14. List pasterski Arcybpa Metropolity Mohylowskiego do podwładnego duchowieństwa. 15. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 120—139.
601. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Rozporządzenie Ordynariatu biskupiego w sprawie polepszenia materialnego położenia xx. współpracowników. 2. Odezwa Ordynariatu biskupiego w sprawie utworzenia rady dobroczynnej w każdej parafii. 3. Święto młodzieży. 4. Modlitwy publiczne przed otwarciem sejmiku polskiego. 5. „Dzień trzeźwości”. 6. W sprawie nauczania religii w szkołach. 7. Sprawozdanie z XVIII kongregacji xx. dziekanów ... 9. Odezwa w sprawie daniny na seminarium duchowne. 11. Polecenie Przeglądu Homiletycznego. 12. Korona ze złoczonej blachy. 13. Wyrok na ks. Eugeniusza Okonia. 14. Reklamacje z powodu wymiaru daniny na utrzymanie semin. 15. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 22 : 1922 s. 154—175.
602. Rozporządzenie Ordynariatu co do nabożeństw żałobnych za duszę śp. Papieża Benedykta XV i po wyborze jego następcy. — Dod. do *Kron. diec. przem.* r. 1922 ss. 2 nlb.
603. Mowa żałobna ... na nabożeństwo za duszę śp. Papieża Benedykta XV odprawionem w katedrze przemyskiej dnia 27 stycznia 1922 r. — Dod. do *Kron. diec. przem.*, r. 1922 s. 2—7.
604. Rozporządzenie co do listu pasterskiego biskupów polskich „o małżeństwie”. — Dod. do *Kron. diec. przem.* r. 1922 ss. 7 nlb.

1923

605. Podręcznik adoracji Przenajśw. Sakramentu. Wyd. 4 Przemyśl 1923 Nakł. Zgrom. Służebnic Serca Jez. 16° ss. 494, X.
606. Religia katolicka, jej podstawy, jej źródła i jej prawdy wiary. Rozprawy dogmatyczne dla ludzi wykształconych. Wyd. 2 Przemyśl 1923 Druk. Tow. „Powściągl. i Praca” 8° ss. 588.
Rec.: Lohn Wł. ks., *Przegl. powsz.* R. 41 : 1924 s. 170—171; Rychlicki Józef ks., *Głos Narodu* 28. I. 1924.
607. Prawienie kazań. Wskazówki dla pasterza dusz. — *Przegląd homiletyczny* R. 1 : 1923 s. 2—3.
608. List pasterski na Wielki Post 1923. o życiu z wiary. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 27—34.
609. Rozporządzenie Ordynariatu. 1. Zaprowadzenie kilkuminutowych przemów podczas cichych mszy św. w niedziele i święta. 2. Przypomnienie obowiązku nauczania religii w szkołach powszechnych. 3. Zapowiedź wizytacji kanonicznej w r. 1923. 4. Zapowiedź Synodu diecezjalnego i tematy na kongregacje dekanalne. 5. Przedłużenie redukcji i kumulacji mszy fundacyjnych. 6. Przedłużenie władzy binowania na rok 1923. 7. W sprawie dyspens małżeńskich. 8. W sprawie polepszenia bytu xx. wikarych. 9. Termin egzaminów konkursowych. 10. Zamówienia na portatilia. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 37—43.

610. Wiadomości i ogłoszenia. 1. Zestawienie ważniejszych czynności pontyfikalnych Najprz. Ks. Bpa Sufragana w r. 1922. 2. W sprawie daniny na seminarium duchowne. 3. Dar na seminarium duch. 5. W sprawie Związku mszalnego. 6. Zjazd Towarzystwa misyjnego. 7. Misje w r. 1921 i 1922. 8. W sprawie sierót. 9. W sprawie państwowej pożyczki złotej. 10. Uniwersytet lubelski a duchowieństwo. 11. Polecenie Polskiego Czerwonego Krzyża. 12. Odezwa w sprawie nadsyłania fotografii kościołów. 13. Wezwanie do P.T. duchowieństwa o rozpowszechnianie pisma p.t. „Głosy katolickie”. 14. Do sprostowania w Directorium. 15. Przedpłata na Kronikę diecezji przemyskiej. 16. Pilna sprawa zaległych należności. 17. Egzamina i rekolekcje kapłanów święconych w latach 1918—1922. 18. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 46—64.
611. Kilka uwag o dzisiejszym stanie religijno-moralnym w Polsce. List otwarty ... — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 67—72, Odb. Przemyśl 1923 ss. 4.
612. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Przynaglenie do uiszczenia daniny i zebrania składki na utrzymanie seminarium duch. 2. XIX kongregacja xx. dziekanów w roku bieżącym. 3. Ogłoszenia święceń wyższych. 4. Wykaz uiszczonej daniny na seminarium duch. 5. W sprawie wizytacji dziekańskich. 6. W sprawie opłat pocztowych. 7. W sprawie podań o wakujące beneficja. 8. W sprawie rachunków z dochodów stuy w czasie administracji. 9. Nowe officja i mszały. 10. Kodeksy prawa kanonicznego. 11. Spowiedź wielkanocna. 12. Składka na Grób Zbawiciela w Jerozolimie. 13. W sprawie wina mszalnego. 14. „Fundacja im. Ojca św. Piusa XI dla inwalidów polskich wojennych”. 15. Ważne dla emigrantów. 16. Nabożeństwo ekspiacyjne. 17. Przedpłata na Kronikę diec. przem. i na elenchus cleri. 18. Zamówienie na portatilia. 19. Składki na dyspensę postną. 20. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 77—84.
613. Sp. Arcybiskup lwowski Józef Bilczewski. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 94—97.
614. Zarządzenia, wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. W sprawie tymczasowej dotacji duchowieństwa parafialnego. 2. Do wielebnego duchowieństwa w sprawie nauczania religii w szkole. 3. W sprawie pasów kleryckich. 4. W sprawie książek i biblioteki im. ks. infułata Teofila Łękawskiego. 5. Początek roku w seminarium duchownem. 6. Metryki. 7. W sprawie kradzieży kościelnych. 8. Wezwanie do składania ofiar na restaurację kościoła Najśw. Panny Maryi w Częstochowie. 9. Obchód trzechsetnej rocznicy męczeńskiej śmierci św. Józefata i składki na sekretariat Związku katolickiej młodzieży. 10. Okólnik do duchowieństwa diecezji przemyskiej w sprawie „Domu Żołnierza Polskiego”. 11. W sprawie wydawania zezwoleń na małżeństwa przez władze wojskowe. 12. Nabożeństwa z tytułu państwowego. 13. Sposób przyjmowania prezydenta Rzeczypospolitej. 14. Modlitwa za Kościół i Ojczyznę. 15. W sprawie małżeństw nauczycieli szkół powszechnych. 16. Składka na Uniwersytet katolicki w Lublinie. 17. W sprawie zachowania się dzieci na drogach publicznych wobec samochodów. 18. Szkolne święto sadzenia drzew. 19. Zaginiona monstancja. 20. Odezwa Komitetu pomocy ofiarom głodu w Rosji. 21. Podręcznik do adoracji Przenajśw. Sakramentu. 22. Zakład artystyczno-malarski. 23. W sprawie zakładania nowych domów zakonnych. 24. Przedpłata Kroniki podwyższona. 25. Zmiany na stanowiskach

- i urzędach duchownych — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 103—116.
615. Kilka uwag o Sodaliczach Mariańskich w Polsce. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 119—126.
616. Zarządzenia, wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Odezwa... do duchowieństwa diecezji przemyskiej (w sprawie akcji katolickiej). 3. Katolickie związki młodzieży. 4. Dwie rocznice 150. latnie 5. W sprawie opieki religijnej nad więźniami. 6. Przypomnienie o składkach (KUL). 7. Podwoły do szkół. 8. Podatki od gruntów erekcyjnych. 9. Ryczałtowanie opłat pocztowych od korespondencji urzędów parafialnych. 10. O kościoł św. Agnieszki w Krakowie. 11. Wino mszalne. 12. Konkurs na Żywoty świętych polskich. 13. „Nauka wiary i obyczajów” ks. Józefa Makłowicza. 14. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 126—135.
617. Rozporządzenie Ordynariatu co do dnia modlitwy i pokuty w celu uproszenia miłosierdzia Bożego dla Polski. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 138.
618. Orędzie biskupów polskich do wiernych całej Polski. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 138—141.
619. Zarządzenia, wiadomości i ogłoszenia urzędowe. Przedpłata za „Kronikę”. Władza binowania na r. 1924. W sprawie antycypowania Komunii wielkanocnej. Opłaty za wypisy metrykalne dla inwalidów. Wezwanie do przesłania wiadomości o ruchu sekt protestanckich w Polsce. Monstrancja do oddania. Zmiany na stanowiskach i urzędach duchownych. — *Kron. diec. przem.* R. 23 : 1923 s. 160—164.

1924

620. Czytanie duchowne o Najśw. Maryi Pannie. Wyd. 2 Kielce 1924 Nakł. Zgrom. Służebnic N. Serca Jez. 16° ss. 395, 2 nlb.
621. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska. T. 1—3. Wyd. 8 Przemyśl 1924 Nakł. Zgrom. Służebnic N. Serca Jez. 16° ss. 555, 5 nlb.; 771, VIII; 253, II.
622. List pasterski na Wielki Post 1924 r. O obowiązkach względem Przenajśw. Sakramentu. — *Kron. diec. przem.* R. 24 : 1924 s. 10—14.
623. Mowa ... 24 listopada 1923, na posiedzeniu Rady ogólnej Małopolskiego Tow. Roln. — *Kron. diec. przem.* R. 24 : 1924 s. 17—19.
624. Wiadomości i ogłoszenia urzędowe. 1. Uroczysty obchód drugiej rocznicy wyboru papieża Piusa XI. 2. Temata dla kongregacji dekanalnych. 3. Odezwa do xx. dziekanów. 4. Obowiązek xx. proboszczów dawania xx. współpracownikom pewnej części opłat stule. 5. Zachęta do tworzenia Związku misyjnego kleru i Towarzystwa misyjnego. 6. Zachęta duchowieństwa do popierania pożytecznych i zgodnie z zasadami katolickimi działających instytucji ekonomicznych. 7. Przedłużenie redukcji i kumulacji mszy fundac. 8. Komunia wielkanocna. 9. W sprawie pensji dla duchowieństwa parafialnego. 11. Opłata ryczałtowa — *Kron. diec. przem.* R. 24 : 1924 s. 19—23, 30—32.
625. „Chleb głodnym dzieciom”. Podziękowanie. — *Ziemia przem.* 1924 nr 2.

1925

626. Konstytucje albo Ustawy „Służebnic Najśw. Serca Jezusowego”. Kielce 1925 Nakł. Służebnic N. Serca Jez. 16° ss. 362, VIII.

1931

627. Podręcznik zwyczajów towarzyskich dla osób duchownych. Wyd. nowe popr. Włocławek 1931 Księg. Powszechna 8° ss. 86.

1932

628. Officjum małe o Najśw. Pannie Maryi. Modlitwy polecane w Zgromadzeniu SS. Służebnic N. Serca Jezusowego. Kraków [po 1932] Nakł. Zgrom. SS. Służebnic N.S.J.

1936

629. Rozmyślania o życiu kapłańskim. T. 1—3. Wyd. 4 (Przerobił i wydał ks. Franciszek Korszyński) Kielce 1936 Druk. Sw. Józefa na Karczówce 16° ss. 430; 431; 560.

1948

630. Nabożeństwo pierwszych sobót miesiąca z rozmyślaniami różańcowymi ... Jasło 1948 Nakł. SS. Wizytek 16° ss. 144.

TEKST AUTOBIOGRAFII

Uwaga: cyfry w nawiasach oznaczają stronice rękopisu.

(s. 1) Ch(wała) S.(ercu) J.(ezusowemu)

Mój zyciorys

(po kronikarsku spisany, a nie przeznaczony do druku)

I. Lata dziecięce

Jaśliska¹⁰ w sierpniu r. 1910.

Mając już lat 68 wieku, zabrałem się w Imię Boże do napisania własnego zyciorysu, a tę pracę poświęcam Służebnicom Serca Jezusowego, pragnąc, aby one wiedziały, jakie koleje przeszedł duchowny ich ojciec i by za łaski jemu dane, jako też za trudy i bóle, dla nich poniesione, dziękowały Najmiłościwшему Ojcu, który jest w niebiesiech.

Urodziłem się 17 stycznia r. 1842 w miasteczku Korczyni¹¹. Ojciec mój, Wojciech, człowiek rozumny, uczciwy i pracowity, miał dosyć duże gospodarstwo; matka moja, Maria z Mięśowiczów, posiadała niemałe zdolności i troskliwie zajmowała się wychowaniem czworga dzieci¹². Oboje (s. 2) odznaczali się staropolską pobożnością

¹⁰ Jaśliska, miasteczko w pow. sanockim, miejsce wypoczynkowe biskupa przemyskiego.

¹¹ Korczyzna, miasteczko oddalone o 5 km, od Krosna n/Wisłokiem.

¹² Rozalia, Jan (ur. 1838), Józef (ur. 1842) i Katarzyna.

a z ust matki to wiem, że ofiarowała mię pierwej, nim na świat przyszedłem, opiece Najświętszej Panny przed Jej obrazem w Leżajsku, dokąd we wrześniu r. 1841 odprawiła pielgrzymkę.

Chrzest św. otrzymałem 19 stycznia r. 1842, z rąk ks. proboszcza Wesołowskiego, a za Patronów dano mi św. Józefa i św. Sebastiana, co później, już jako biskup, tak sobie wytłumaczyłem, że mam naśladować św. Józefa w miłości Jezusa i Maryi, jako też w pokorze i pracowitości, św. Sebastiana zaś w męstwie i stałości.

Rzecz dziwna, że ważniejsze zdarzenia mojego życia wypadły w dniu 17-ym lub 19-ym. I tak urodziłem się 17 stycznia r. 1842, święcenia kapłańskie otrzymałem 17 lipca 1864, prekonizowany na biskupa przemyskiego zostałem przez Leona XIII na konsystorzu 17 grudnia r. 1900 odbytym. To znowu 19 stycznia r. 1842 zostałem ochrzczony, 19 grudnia r. 1865 przy- (s. 3) byłem na wyższe nauki do Rzymu; 19 marca r. 1877 podpisał cesarz Franciszek Józef nominację moją na profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie; 19 czerwca r. 1882 wybrano mię rektorem tegoż Uniwersytetu; 19 marca 1899 r. konsekrował mię biskup Łukasz Solecki na sufragana swojego w Przemyślu.

Pierwsze wspomnienie z lat dziecięcych sięga r. 1846, roku strasznej rzezi galicyjskiej. Pewnego dnia — a było to w piątek — rozszła się po Korczynie przerażająca wieść, że chłopci z Odrzykonia chcą uderzyć na miasteczko¹³. Strach ma wielkie oczy; toteż matka moja płacząc, ubrała mnie i brata mego w ciepłą odzież, po czym sankami odwieziono nas do domu naszej ciotki, blisko zamku leżącego. Napadu na Korczynę nie było; natomiast przewieziono naza-jutrz do Jasła kilku panów w Kombornii uwieczonych.

W r. 1847 wszedłem po raz pierwszy do szkoły ludowej korczyńskiej, gdzie nauczycielem był Rogowski, a pierwszym katechetą ks. Jan Dornwald; zmarł on w r. 1909 jako proboszcz samborski i został przeze mnie, jako biskupa, odprowadzony do grobu. (s. 4) Następcą jego w obowiązkach katechety już w r. 1847 został ks. Michał Rapalski, również gorący patriota; on to nauczył mię pieśni polskich, wówczas surowo zakazanych, i dał mi do czytania „Wieczory pod lipą”¹⁴, czym obudził we mnie przywiązanie do ojczyzny i zamiłowanie w historii. Największy atoli wpływ na moje życie duchowne wywarł trzeci katecheta, ks. Franciszek Jabczyński, który później, — w r. 1901 — po instalacji mojej, miał do mnie przemowę, jako do biskupa przemyskiego; przed nim też — o ile pomnę — od-

¹³ To znaczy na Korczynę.

¹⁴ (Siemiński Lucjan) Wieczory pod lipą czyli historia narodu polskiego opowiadana przez Grzegorza z pod Racławic! Poznań 1845 Druk. i Nakł. J. Łukasiewicza 8° ss. VIII, 304.

prawiłem pierwszą moją spowiedź. Do dziś dnia pamiętam tę chwilę, gdy wracałem do domu po pierwszej Komunii św.¹⁵

W r. 1849 patrzyłem na pochód wojska rosyjskiego do Węgier i z Węgier i byłem sam świadkiem, jak w domu ojca mego oficerowie w nocy grali w karty, przesuując między sobą całe stosy banknotów, podczas gdy na boiskach stały ich wozy, węgierską zdobyczą napełnione.

W szkole korczyńskiej byłem uczniem celu- (s. 5) jącym i brałem co rok ordery, bo Pan Bóg dał mi bystre pojęcie, wierną pamięć i niezwykłą chęć do nauki. Już wówczas marzeniem moim było zostać księdzem, a snadź w głowie małego chłopca gnieździły się także myśli ambitne, skoro raz — jak dobrze pamiętam — na czyjeś zapytanie, dlaczego pragnę zostać księdzem, odpowiedziałem: „Bo chcę, aby ludzie mówili do mnie: „Jegomość” i całowali mię w rękę”.

Nauka miała dla mnie zawsze niemały urok a prócz tego lubiłem łowić ryby i raki w polnych rzekach; natomiast do gospodarstwa i do koni nie miałem wcale pociągu. To zapewne, obok zachęty ks. Jabczyńskiego i nauczyciela Rogowskiego, skłoniło rodziców, że postanowili oddać mię do szkół rzeszowskich. Było to rzeczą niełatwą, bo Rzeszów był odległy od Korczyny o sześć mil drogą pieszą, a o dziewięć drogą jezdną; bliżej zaś wówczas szkół gimnazjalnych nie było.

Z owych czasów pamiętam sobie jeszcze sen dziwny; — zdało mi się, że Najświętsza Panna (s. 6) zstępuje z obrazu, który wisiał nad łóżkiem, podaje mi rękę i ciągnie mię w górę.

II. W szkołach rzeszowskich

1850—1858

We wrześniu r. 1850 rodzice, z nauczycielem Rogowskim, odwieźli mię do Rzeszowa, drogą na Białowę i Tyczyn. Na pierwszym noclegu ciężko się rozchorowałem, tak że ojciec miał ze mną wrócić do Korczyny; ale ja mimo gorączki potarłem sobie czuprynę w górę i powiedziałem stanowczo: „Jadę do Rzeszowa”. Tu widocznie wdała się Opatrzność Boża, bo zaraz wyzdrowiałem. Wskutek deszczu drogi tak się popsuły, że musieliśmy drugi raz nocować w Tycynie i dopiero na trzeci dzień zbliżyliśmy się do Rzeszowa. Ale tu na moście niezwykła czekała nas przeszkoda, — oto z miasta garnał się na błonie tłum ludu, otaczając wóz z delikwentem, (s. 7) na śmierć

---

¹⁵ Daty nie da się ustalić.

skazanym za to, że z dwoma spółnikami zamordował troje Żydów, by zrabować 9 cwancygierów¹⁶! Chcąc nie chcąc, musieliśmy się zatrzymać i patrzeć na straszną scenę. Wielkie wzruszenie opanowało wszystkich widzów, kiedy skazaniec spod szubienicy przemówił, rozpoczynając od tych słów: „Widzicie ludzie, do czego mię ta brzydka chciwość doprowadziła”. Był on snadź dobrze przygotowany na śmierć pokutną i co chwila całował krzyż, który mu kapelan więzienny podawał. Okropną była chwila, kiedy kat, który tuż koło mnie przeleciał, wysiadłszy z powozu, skrzył mu szyję, ściśnioną pętlą, tak że biedak zaledwie zdołał zawołać: „Jezus, Marya, Józ”, bo „zef” już nie dokończył. Wrażenie było tak silne, że moja matka przez dwa tygodnie jeść nie mogła; a i mnie obraz wisielca długo stał przed oczyma.

W Rzeszowie dyrektor szkoły ludowej Sereżyński i nauczyciel klasy drugiej (według dzisiejszego planu, trzeciej) przyjęli mnie dobrze, (s. 8) czemu się nie dziwię, bo dwie tęgie faszeczki masła powędrowały do ich spiżarni, co się później nieraz powtórzyło. Pan dyrektor raczył nawet polecić mi stancję, niby wyborną; ale źle wyszedłem na tej rekomendacji, bo pan woźny sądowy zjadał z rodziną moje wiktuały, które mi troskliwa matka co dwa lub trzy tygodnie regularnie na ludzkich plecach przysyłała a mnie karmił pęczakami aresztantów. Do tego izba tak była wilgotna, że dostałem szkrofli¹⁷ w nosie i trzeba było guz na czole przecinać. Przeszedłem na inną stancję, do starszej wdowy; a tu już sam się rządziłem, wydając codziennie żywność przeznaczoną na obiad i wieczerzę. Twarda to była szkoła, ale przyczyniła się do wyrobienia roztropności i hartu.

Nauczyciel Lechowski dosyć dobrze uczył, ale lepiej jeszcze bił, tak że byłby z pewnością zachorował, gdyby był codziennie choć kilku uczniów nie oćwicył różgą. Kij był wszechwładnym panem w szkole, od którego najlepszy nawet (s. 9) uczeń nie mógł się obronić. Ja sam za to tylko, że niemiecką literę r trochę krzywo napisałem, dostałem trzy plagi, mimo że cała klasa wstawiała się za mną, bo wówczas chorowałem na febrę. Nikogo to jednak nie hańbiło, że mu czasem przetrzepano suknie.

Z łaski Bożej nauka szła mi bardzo dobrze i już w trzeciej klasie zostałem pręmiątem. Miło mi było wyczytać tę notę w katalogu, kiedy w r. 1899 jako sufragan zwiedzałem szkoły rzeszowskie. Obyczaje były również chwalebne, chociaż z natury byłem żywy a czasem do płatania psot Żydom pochopny, bo mieszkałem w dzielnicy żydowskiej. Czas jakiś miał nade mną nadzór starszy o sześć lat

¹⁶ Cwancygier — Zwanziger — dawna moneta austriacka.

¹⁷ tzn. szkrofułów.

gimnazjalista Jakub Glazer, który później był serdecznym moim przyjacielem i poprzednikiem w godności sufragana¹⁸.

Do domu rodzicielskiego serce mię zawsze ciągnęło, toteż na krótsze nawet ferie, np. na Zielone Świątki, pieszo tam się puszczałem, co na wyrobieniu sił i rącości w nogach korzystnie wpłynęło.

(s. 10) We wrześniu r. 1852 byłem z rodzicami w Leżajsku, na uroczystym obchodzie setnej rocznicy koronacji cudownego obrazu N. P. Maryi; ale takie tam były cizby, że mię w kościele mało nie uduszono. Podczas ostatniej procesji, którą prowadził biskup przemyski Franciszek Ksawery Wierzchleyski, wylazłem na płot z innymi; tymczasem płot się załamał, i wszyscy pospadaliśmy na piasek.

W tymże roku przeszedłem do gimnazjum, gdzie o palmę pierwszeństwa współzawodniczyłem ze Stanisławem Madeyskim, później szym ministrem¹⁹, którego jako biskup pochowałem w Krakowie (24 czerwca 1910). Od samego początku celowałem w łacinie, później także w innych językach; ale ulubionym moim przedmiotem oprócz religii, była historia; toteż wówczas nieraz mawiałem: „Będę księdzem a zarazem profesorem historii”. Pan Bóg dał mi niezwykłą pamięć do nazwisk i dat chronologicznych; a szczególnie dzieje Polski dobrze poznałem, chociaż w szkole (s. 11) o Polsce nikt nam nie mówił, bo nawet za gorętsze objawy patriotyzmu profesorów i uczniów ostro karano. Za to kazano nam głośno krzyknąć: Vivat, gdy w r. 1852 i 1855 młodziutki cesarz Franciszek Józef wjeżdżał do Rzeszowa.

Z ówczesnych profesorów najmilej wspominam ks. Feliksa Dymnickiego, wytrawnego katechetę i założyciela bursy rzeszowskiej, jako też Emanuela Tonnera, rodem Czecha, ale Polakom bardzo życzliwego. Pierwszemu z nich, jako nauczycielowi języka polskiego, zawdzięczam w znacznej części nabycie pięknego stylu.

Ponieważ nauka przychodziła mi nader łatwo, przeto wiele czasu obracałem na czytanie dzieł historycznych, opisów podróży i polskich lub niemieckich powieści. Rozbudzało to fantazję, tak że czasem w niepotrzebny lot się puszczała, i dała pochop myśłom ambitnym; ale dzięki Bogu, nie pozwoliłem sobie nigdy na najlżejsze nawet powątpiewanie przeciwko wierze, nie wdałem się w żadne miłostki i nie utraciłem dziewictwa grzechem porubstwa. Sprawiała to z pewnością opieka Najświętszej Panny, przed której (s. 12) statuą, łaskami słynącą w kościele oo. bernardynów, nieraz się modliłem. Sakrament Bierzmowania otrzymałem w r. 1854 z rąk biskupa Franciszka Ksaw. Wierzchleyskiego.

¹⁸ Jakub Glazer bp sufragan przemyski ur. 1836 r., prekonizowany na biskupa 1887 r., zm. 1898 r.

¹⁹ zm. 21. VI. 1910 r. w Krakowie.

Chcąc ulżyć rodzicom, dawałem lekcje studentom a to otworzyło mi wstęp do kilku znaczniejszych domów, gdzie lepszego nieco tonu nabrałem. Ale w kawalera nigdy się nie bawiłem, zwłaszcza że musiałem zawsze walczyć z pewną nieśmiałością, a do tego w klasie szóstej chorowałem dłużej na febrę.

Podczas wakacyj czytywałem ciekawe Żywoty św. Męczenników, przez ks. Skargę napisane²⁰, jako też niemieckie dzieło „Unsere Zeit”²¹ przedstawiające żywo i obszernie historię rewolucji francuskiej i wojen napoleońskich, skąd zapewne poszła wielka sympatia do Francji i przesadna cześć dla Napoleona I. Dopiero później poznałem, że był on sławnym wojownikiem, ale nie był wielkim człowiekiem. Zresztą czas wakacyjny przepędzałem na połowie ryb i na wycieczkach do skał czarnorzeczkich czy do ruin odrzykońskich a parę razy byłem na odpuszcie w Krośnie, Komborni i Starejwsi. Odkąd po śmierci ks. Michała (s. 13) Wesołowskiego proboszczem korczyńskim został ks. Antoni Dittrich (r. 1854), bawiłem dosyć często na plebanii, bo ten troskliwy a zarazem wymowny i gościny pasterz bardzo mię polubił. W wyższych klasach korzystałem z towarzystwa kleryków korczyńskich, Andrzeja Goneta, Michała Markowicza (który potem wystąpił z seminarium, mieszczącego się wówczas w Starejwsi) i Wojciecha Liana; a ten ostatni wpłynął na mnie, że po ukończeniu szóstej klasy w Rzeszowie, starałem się o przyjęcie i zostałem przyjęty do seminarium duchownego w Przemyślu, by tam w sukni świeckiej ukończyć gimnazjum.

III. W seminarium duchownym w Przemyślu

1858—1864

W seminarium przemyskim przebyłem sześć lat — od r. 1858 do 1864 — bo do r. 1861 przyjmowano tamże nie tylko kleryków, ale także stu- (s. 14) dentów VII-ej i VIII-ej klasy, z których atoli niewielka była pociecha. Rektorem zakładu był w r. 1858 do 1860 ks. Franciszek Pawłowski, człowiek uczony, ale alumnom zupełnie nieznanym, bo jako scholastyk, miał dosyć do czynienia z zarządem szkół ludowych w diecezji a w chwilach wolnych wertował archiwa, by napisać żywoty biskupów przemyskich, albo znowu układać komentarz na psalmy²². Ojcem duchownym był do r. 1860 ks. Józef Jagiel-

²⁰ Były to żywoty męczenników zawarte w znanym dziele ks. P. Skargi: Żywoty Świętych Starego i Nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok...

²¹ Periodyk wychodzący w Lipsku.

²² Premislia sacra, sive series et gesta episcoporum r. 1. Premisliensium. Cracoviae 1869, Vlad. Jaworski ss. 682, XXX. Psalterz czyli księga psalmów z przydatkiem pieśni biblijnych ... krótkim komentarzem

ski kapłan pobożny, ale stroniący zdala od młodzieży i nie wywierający na nią żadnego wpływu. Zarząd i kierunek zakładu spoczywał na barkach ks. Marcina Skwierczyńskiego, w r. 1859 wicerektora, a od r. 1860 rektora, który dla alumnów prawdziwym był ojcem, bo zaspakajał chętnie wszelakie ich potrzeby i budził w nich zamiłowanie ideału kapłańskiego. Dla mnie okazywał on aż do swojej śmierci — a umarł 1 kwietnia r. 1895 — serce iście macierzyńskie, za co jako biskup wystawiłem mu pomnik w katedrze przemyskiej, podczas gdy (s. 15) jego pamięć pozostanie zawsze mi drogą. Prefektami seminarium byli zrazu dwaj młodzi i zdolni kapłani, ks. Ignacy Łobos, późniejszy biskup tarnowski († 1900)²³ i ks. Dr Edward Schediwy, późniejszy proboszcz Kapituły († 1898).

Stan tegoż zakładu pod względem duchowym był wcale niski i dopiero w następnych latach widocznie się podniósł. O pokierowaniu alumnów na drogę życia ascetycznego nie było nawet mowy i tylko Duch Święty wewnątrz przemawiał.

Wraz z 16 kolegami uczęszczałem do VII-ej klasy gimnazjum przemyskiego, które atoli stało niżej, aniżeli rzeszowskie, bo nie tylko wszystkie przedmioty, prócz religii i języka polskiego, wykładano po niemiecku, ale obciążano zbyt ciężko pamięć uczniów. Mimo to przy Bożej pomocy otrzymałem w VII i VIII klasie pierwsze miejsce. Drugie miejsce w VIII klasie niezwykłą pamięcią i pilnością zdobył sobie Leonard Piętak, późniejszy minister dla Galicji († 1909), równie pilny i prawy, jak St. Madeyski w Rzeszowie. Tak więc na ławach szkolnych siedziałem obok dwóch ministrów i obydwóch jako biskup odprowadziłem do grobu.

(s. 16) Z niektórymi kolegami zadzierzgnąłem wówczas węzeł serdecznej przyjaźni, która przetrwała długie lata i poza ich grób sięgać będzie. Podczas wakacji pięterko domu rodzicielskiego w Korczynie było ogniskiem gromadzącym nieraz miłych przyjaciół, mających tego samego ducha i podobne aspiracje, bo wszyscy postanowiliśmy iść na teologię. Kiedy w r. 1859 wybuchły we Włoszech rewolucje, które Ojca św. Piusa IX pozbawiły znacznej części posiadłości, myśmy stali mocno przy Stolicy św. i nie dzieliliśmy tego powszechnego wówczas marzenia, że Garibaldi dopomoże do odbudowania Polski. Byliśmy gorącymi pariotami, ale zarazem mieliśmy silne zasady katolickie i lepszy pogląd na życie ludzkie i dzieje świata.

W lipcu r. 1860 złożyłem egzamin dojrzałości, dzięki Bożej pomocy, z odznaczeniem i zaraz z kilkoma kolegami pojechałem budką

---

objaśnił ... t. 4. Kraków 1872 Nakł. i druk. Wł. Jaworskiego ss. LI, 62—544, nlb 2; 546, nlb 2; 383, nlb 2; 471. nlb 7.

²³ Łobos Ignacy bp tarnowski ur. 1827, prekonizowany na bpa sufr. tarnowskiego 1882, na bpa tarnowskiego 1886, zm. 1900.

żydowską do Przeworska a z Przeworska koleją do Krakowa, by zwiedzić starą naszą stolicę, która zawsze serce moje pociągała, w niej zaś uczcić relikwie świętych naszych Patronów i groby (s. 17) naszych królów. Wjazd tryumfalny odbyliśmy pieszo, wśród ulew- nego deszczu, który nas dobrze zmoczył, bo w rękę była laseczka a w kieszeni kilkanaście tylko reńskich²⁴; z tej też przyczyny mieszka- liśmy w jednej izbie skromnego hoteliku naprzeciw kościoła św. Józefa, sypiając po dwóch na jednym łóżku, przy czym surdut za- stępował kołdrę a pięść poduszkę, jako rzecz zbyt kłopotliwą. Chodząc po kościołach, muzeach, bibliotece Jagiellońskiej itd., nie marzyłem nawet, że za 17 lat przybędę tu jako profesor Uniwersytetu. Zwie- dziwszy z pietyzmem kopiec Kościuszki a z ciekawością kopalnie wielickie, przybyłem z Tarnowa budką do Jasła, z Jasła zaś pie- chotką do Korczyny.

We wrześniu r. 1860 wstąpiłem na pierwszy rok teologii w Prze- myślu, wraz z 14 innymi kolegami. Z początku nie było w duszy bardzo jasno i pogodnie, bo nauka a szczególnie historia, miały dla mnie wielki urok i ciągnęła mię na inne pole pracy; ale wnet zrozu- miałem, jak wielkim jest zaszczytem i niewysłowionym szczęściem być kapłanem; i już wtenczas zapisałem w swoim pamiętniczku: „Ideały ziemskie blednieją. (s. 18) Ideał życia widzę w poświęceniu się, a ideał poświęcenia w kapłaństwie. Iskra powołania, rozdmu- chana przez rekolekcje, wzrasta przy łasce Bożej i rozżarza się pło- mieniem wiary i miłości. Rzezie w Warszawie i prześladowania w r. 1861 rozplamieniają miłość ojczyzny i budzą gotowość do ofiar. Zachwyca mię powołanie kapłana — Polaka, a ideał przewodnią staje się dla mnie praca zbożna dla ludzi”.

Modlitwa i spowiedź przed nowym spirytualnym, ks. Ignacym Łobosem, oczyściła powołanie a na wyrobienie lepszego ducha wpły- nął niemało ks. rektor Marcin Skwierczyński, który światłym sło- wem, swoim przykładem i dobrymi książkami, wskazywał mi praw- dziwe tory; on też mnie i kilku innych kolegów dał uczyć po fran- cuskusku (r. 1861), płacąc za nas 15 złr. miesięcznie. Dobrze również działała miłość kolegów, pośród których odznaczali się Henryk Ba- licki († 1867), Karol Krementowski († 1909), Franciszek Miklaszewski, Stanisław Porębski († 1863), Szczęsny Rudnicki i Franciszek Wojnar († 1897); (s. 19) z nimi też przepędziło się niejeden wieczór na pod- noszących rozmowach lub na pożytecznym czytaniu. Ponieważ nauka teologii nie robiła mi trudności, przeto oddałem się z zapałem pra- com umysłowym nadobowiązkowym i niemało dobrych dzieł wów- czas przeczytałem. Profesorami moimi byli w ciągu lat czterech: ks. ks. Mazurkiewicz, Schediwy, Grodecki, Paszyński, Smoleński,

²⁴ Dawna jednostka monetarna w krajach niemieckich. Do r. 1890 mo- neta austriacka (od nazwy rzeki Ren).

Stolf, Krukowski; prefektami zostali w ostatnich latach ks. ks. Stolf i Laskowski.

Co do faktów ważniejszych, 21 października 1860 odbyła się instalacja biskupa Adama Jasińskiego, następcy bpa Franciszka Ksaw. Wierzchleyskiego, który w tymże roku przeszedł na stolicę metropolitalną lwowską. Biskupa Jasińskiego, mimo zewnętrznej jego szorstkości, pokochaliśmy wkrótce, jako przyjaciela alumnów; a kiedy on 2 marca 1862 umarł we Lwowie na raka we wnętrznościach, pojechało nas tam kilku, by — mieniając się z alumnami lwowskimi — zanieść na barkach jego zwłoki do grobu.

13 sierpnia 1861 podążyłem pieszo z Przemyśla na Kalwarię Pacławską²⁵, gdzie widziałem „pogrzeb Matki Boskiej”, a 8 września t. r. odbyłem (s. 20) pielgrzymkę do cudownego obrazu N. P. Maryi w Leżajsku, gdzie podczas uroczystej sumy spełniałem funkcje subdiakona.

Wśród cierpień i wstrząśnień, jaki w latach 1861—1864 przechodził nieszczęśliwy nasz naród, rozogniła się i w seminarium przemyskim miłość ojczyzny, tak że na nabożeństwach patriotycznych śpiewaliśmy z zapalem „Boże coś Polskę” a nawet urządziliśmy niekrwawą zresztą rewolucję, bo zrzuciliśmy przepisane regułaminem cylindry, nasadziliśmy na głowę konfederatki.

Już po drugim roku teologii — 29 sierpnia 1862 — wypowiedziałem na odpuście Pocieszenia N. P. Maryi w Komborni pierwsze moje kazanie ku czci Najśw. Panny, za którym poszły inne, bo proboszczowie sami pchali młodego kleroika na ambonę a on się nie opierał.

Kiedy 22 stycznia r. 1863 wybuchło powstanie w Królestwie, postanowiłem z kilku kolegami ofiarować swe życie za ojczyznę. Ale wstrzymał nas ks. rektor Skwierczyński tym prostym słowem, wyrzeczonym do mnie 2 lutego 1863: „Moi drodzy, cóż zrobicie w powstaniu, kiedy żaden z was nie miał dotąd karabinu w rękę? Ofiara (s. 21) wasza pójdzie na marne. Tymczasem pracując całe życie po Bożemu, przysłużycie się najlepiej ojczyźnie”. Ograniczyliśmy się na tym, że dawaliśmy na powstanie naszą bieliznę i co kto miał grosza a czasem przechowywaliśmy w naszych izbach powstańców. Jeden tylko z kolegów, Józef Sztaba, poszedł do obozu, bo dał słowo Komitetowi przemyskiemu i zginął zaraz 21 marca r. 1863 pod Krzeszową Hutą. W tymże miesiącu — 4 marca — umarł w seminarium na suchoty mój kolega Stan. Porębski, wielkie rokujący nadzieje. Następnej nocy ukazał mi się we śnie a ściskając mię z radością, zawołał: „Józus — bo tak mię koledzy nazywali — ciesz się — życie wieczne jest prawdą”.

6—8 września r. 1863 byłem w Rzeszowie, gdzie w kościele o. o.

²⁵ Wioska oddalona ok. 14 km od Przemyśla, z sanktuarium maryjnym, znanym w diecezji przemyskiej.

bernardynów obchodzono uroczyście setną rocznicę koronacji cudownej statuy N. P. Maryi. Tu służyłem do sumy i niesporów ks. arcybiskupowi Wierzchleyskiemu i biskupowi nominatowi przemyskiemu Antoniemu Józ. Monastyrskiemu. Gorące kazania na tle patriotycznym wstrząsnęły sercami inteligencji; za to pośród ludu, wówczas jeszcze zimnego dla ojczyzny, słychać było skargę: „Teraz już nie ma kazań dla chłopca. Ciągłe mówią o Polsce, a mało o Panu Jezusie”.

8 grudnia 1863 odbyła się w Przemyślu nader okazała instalacja biskupa Ant. Józ. Monastyrskiego. Był to człowiek dobry, ale bez wybitnych zdolności i bez większej energii a do tego już spracowany; toteż raz tylko odprawił wizytację kanoniczną (r. 1867) a umarł w Rzymie podczas soboru (17 grud. 1869). Jemu to imieniem alumnów składałem życzenie w mowie łacińskiej (13 czer. 1864) i z jego rąk otrzymałem święcenia.

W kwietniu r. 1864 jeździłem do Korczyny, by odwiedzić ciężko chorego ojca. Smutne były to czasy, bo po upadku powstania rząd austriacki ogłosił w Galicji stan oblężenia, tak że w każdej prawie wsi trzeba się było legitymować przepustką rządową przed wartą chłopską. Klęski straszne sprowadziły wielkie przygnębienie ducha; za to ludzie więcej garnęli się do kościołów i zwłaszcza podczas nabożeństwa majowego w latach 1861—1864 goręcej się modlili do Królowej Korony Polskiej, który to tytuł wówczas w katedrze przemyskiej przywróciliśmy. Przyznać atoli trzeba, że u niektórych (s. 23) osób z klasy wykształconej pobożność miała mocne zabarwienie patriotyczne, toteż potem się ulotniła, ustępując miejsca oziębłości.

Rok czwarty teologii upłynął wśród pracy duchownej i przygotowania się do święceń wyższych, które za łaską Bożą w trzy niedziele lipca, to jest, 3, 10 i 17, r. 1864 otrzymałem. Wzruszenie moje było wielkie, kiedy 17 lipca, przed prezbiteratem leżałem krzyżem u stóp ołtarza, z dziewięciu innymi kolegami, zwłaszcza, że na mnie patrzył stary mój ojciec rzewne łzy wylewając. Nazwiska tych kolegów są: Gliwa Tomasz († 1901), Godek Józef († 1913), Krementowski Karol († 1909), Miklaszewski Franciszek, Rudnicki Szczęsny, Sapecki Paweł, Świętnicki Alojzy († 1890), Wojnar Salezy († 1897).

IV. W Samborze na posadzie wikarego

1864—1865

Uroczystą bardzo była pierwsza Msza św., którą odprawiłem 24 lipca 1864 w Korczynie. Dwa dni przed tym matka moja, która od mojego dziecię-(s. 24) ctwa modliła się gorąco, abym został kapłanem, wskutek wysilen przed prymicjami ciężko zachorowała; ale

Bóg Dobry podźwignął ją w ostatniej chwili. Rano w sam dzień niebo się rozpląkało, ale o 10-tej gdy mię miano prowadzić z plebanii do kościoła, wśród orszaku 12 dziewcząt, ubranych biało i niosących lilie w rękę (co było pomysłem ks. dziekana Fr. Serafina), ukazało się słońce, tak że pierwszy mój katecheta, ks. Jan Dornwald, mógł z ganku dzwonnicy powiedzieć kazanie. Po sumie i procesji z Przen. Sakramentem ścisakałem głowy księżom, rodzicom, familii i licznej rzeszy rodaków; a po obiedzie pod namiotem (który ks. proboszcz Ant. Dittrich na dziedzińcu plebanii kazał wystawić), napełnił się dom rodzicielski licznym zastępem gości, bo starym zwyczajem sprawiono mi huczne wesele, na którym nie brakło wiewatów (aż dwie beczki wina ojciec z Węgier sprowadził), bankietu, muzyki, tańców (w których rozumie się, nie brałem udziału) i huku moździerzy. Ścisakałem także głowy w Krośnie, jako celebrans na odpuscie 2 sierpnia w kościele o. o. kapucynów.

(s. 25) W następnych dniach spowiadałem po kilka godzin dziennie dusze pobożne, garnące się chętnie do młodego kapłana, w niedzielę zaś i w święto Wniebowzięcia prawilem kazanie. Odwiedzisz księży proboszczów w okolicy, wyjechałem 18 sierpnia na pierwszą stację — do Sambora; a że wówczas powódź wiele mostów porzywała, przeto ta podróż zabrała mi prawie dwa dni.

W Samborze pasterzem był wówczas ks. Jan Paweł Jedliński, kanonik honorowy, wychowany w zasadach józefińskich, ale chętnie patrzący na pracę swoich trzech wikarych (ur. 1790 †1877). Kolegami moimi byli ks. Józef Gruszczyński (†1896) i ks. Stanisław Kloczkowski (†1882), gorliwi i serdeczni kapłani; toteż pozycie z nimi było jak najlepsze.

Parafia samborska należała do najliczniejszych, bo miała wówczas 12.000 dusz, cisnących się chętnie do kościoła i do Sakramentów św., zwłaszcza że wśród nich kwitnął Żywy Różaniec (przeszło 150 róż); a że do tego trzeba było zaopatrywać dwa szpitale (drugi dla załogi wojskowej), chodzić do więźniów i jeździć do kilku szkół, więc nic dziwnego, że nadmiar pracy przyginał nasze barki.

(s. 26) Gorliwość, uprzejmość i wymowa młodych kapłanów zjednała im wielką wziętość w parafii; a sfery wykształcone wciągały ich całą siłą do życia towarzyskiego, na wieczory i herbatki; trzeba było tedy bronić się przed gościnnością ludzką, sprowadzającą zbyt łatwo rozproszenie ducha.. Musieliśmy też dobrze stać na straży, bo niejedna młoda kobieta, wdzięczna za dary duchowne, chciała temu lub owemu kapłanowi rzucić swe serce pod nogi; a zdarzyło się nawet, że dwie z miłości nieodwzajemnionej do księży zwariowały.

Wśród ciągłego gwaru dusza moja zatęskniła za życiem wewnętrznym — bo na modlitwę niewiele było czasu — i za nauką duchowną, o której nie można było nawet pomyśleć. Kiedy wyjeżdżałem

z Przemyśla, zapowiedział mi ks. rektor Skwierczyński, że pójdę wkrótce na wyższe studia do Wiednia; ale zakład tamtejszy (Frinfantaneum), w którym wówczas bawił ks. Jakub Glazer, nie przypadł mi do smaku. Mnie ciągnęło do siebie miasto wieczne z jego świętościami i zakładami teologicznymi; bo jeszcze jako alumn marzyłem o tym, by kiedyś zwiedzić Rzym i Ziemię (s. 27) świętą, a nawet w tym celu zacząłem się uczyć po włosku (r. 1863). Toteż kiedy po wypowiedzeniu wszystkich nauk majowych (o Litani loretąńskiej) potrzebowałem wypoczynku i wyjechałem na krótki czas do Korczyny, wstąpiłem w Przemyślu do ks. Skwierczyńskiego i do ks. Łobosa (wówczas kanclerza biskupiego), by ich prosić o ułatwienie mi podróży do Rzymu. Pisałem w tym celu po dwakroć do o. Piotra Semenienki, ze zgromadzenia ks. ks. zmartwychwstańców, który w r. 1865 był w Galicji, zbierając fundusze na Kolegium polskie; i nad wszelkie spodziewanie otrzymałem od niego 12 listopada 1865 odpowiedź, że mi ofiaruje jedną z burs, utworzonych przez księżnę Zofię Odescalchi, z domu hr. Branickich.

Właśnie wówczas przypadły sekundycje ks. proboszcza Jedlińskiego, a że z tej okazji Ojciec św. Pius IX nadał dla parafii odpust zupełny, przeto spracowaliśmy się niezmiernie w konfesjonale, tak że od słuchania spowiedzi przez trzy dni do późnej nocy na chwilę mowę straciłem. W samą uroczystość, urządzoną głównie staraniem ks. ks. wikarych, spłakaliśmy się wszyscy, kiedy jubilat po sumie (s. 28) ścisnął i łzami zlewał nasze głowy; lecz jakież było moje wzruszenie, gdy wróciwszy z kościoła do domu odczytał list ks. Semenienki. Trzeba było głośno wołać: Magnificat, bo marzenie moje zostało spełnione.

Jadąc kilka dni później do Korczyny, by dać ślub mojej siostrze Katarzynie, wyjednałem sobie od ks. biskupa Monastyrskiego pozwolenie na wyższe studia w Rzymie; po czym wróciwszy do Sambora, gotowałem się do podróży. W prawdzie kieszeń świeciła pustką, bo dochody w Samborze były bardzo skromne, ale poratowali mię szlachetni kapłani (zwłaszcza ks. infułat Hoppe i ks. Skwierczyński) a krom tego zacna hrabina Seweryna Badeniowa²⁶. z którą nieraz w Biskowicach duchowne prowadziłem rozmowy, przysłała mi 100 złr.

Dnia 4 grudnia 1865 opuściłem Sambor, wśród uczuć smutku, tęsknoty i nadziei. Wzruszenie spotęgował ks. St. Kloczkowski, bo

²⁶ Seweryna Agata Joanna Marianna z Siemuszowy Pietruskich h. Stary koń wdowa po Kazimierzu Stanisławie Franciszku hr. Badenim urodziła się 3. II. 1812 r., pani na Lubieniu, autorka dzieł popularnych i religijnych dla rzemieślników, przełożona damskiego Tow. Św. Wincentego à Paulo we Lwowie, filantropka, umarła 17. I. 1878. Zob. Jerzy hr. Dunin Borkowski: Almanach błękitny. Genealogia żyjących rodów polskich. Lwów 1908 s. 193.

przemawiając z ambony na nabożeństwie ku czci św. Barbary, zwrócił się z rzewnym pożegnaniem do mnie, czym u mnie i u poczciwych parafian gęste łzy wywołał.

(s. 29) V. W Kolegium polskim w Rzymie
na wyższych studiach

1865—1868

Po krótkim pobycie w Przemyślu, przybyłem 6 grudnia do Korczyny, aby już 10 grudnia w dalszą puścić się drogę. Cała rodzina odprowadziła mię do Odrzykonja i tu nad Wisłokiem pożegnała mię z płaczem a tylko ojciec pojechał ze mną do Tarnowa. W Wiedniu odwiedziłem serdecznego przyjaciela mojego ks. Jakuba Glazera i przedstawiłem się nuncjuszowi arcyb. Falcinelli'emu, który z wielką uprzejmością ścisnął mię, całował i błogosławił, powtarzając często: *Vivat vivat bonus filius, qui pergit Romam* (Niech żyje dobry syn, jadący do Rzymu).

Z Wiednia drogą prześliczną na Semmering przybyłem do Weneccji a uczciwszy tu grób św. Marka i zwiedziwszy osobliwości tego miasta, podążyłem, już to koleją już dylizansen, na Bolonię, Livorno i Civita — vecchię do Rzymu. W Padwie odprawiłem Mszę św. na grobie św. Antoniego i zwiedziłem kościół św. Justyny, gdzie (s. 30) są relikwie św. Łukasza. Wreszcie po dziewięciodniowej podróży zobaczyłem z niemałym wzruszeniem kopułę św. Piotra (19 grud. 1865).

Do dziś dnia Panu Bogu dziękuję, że mię zaprowadził do Rzymu, bo wiele tam skorzystałem dla umysłu i serca. Ponieważ Kolegium polskie nie było jeszcze gotowe, przeto zamieszkałem w domu prywatnym przy placu S. Maria Maggiore, wespół z czterema innymi kolegami, z których już żaden nie żyje; są to: Karol Zoeller, późniejszy katecheta w Brodach, — Józef Dąbrowski, późniejszy proboszcz w Polonii (w Stanach Zjednoczonych) i założyciel seminarium polskiego w Detroit, — Władysław Cichowicz, późniejszy proboszcz w diecezji poznańskiej i Jan Radziejewski, późniejszy pasterz jednej z parafii polskich w Chicago. Modlitwy wspólne i pożywienie mieliśmy u o. o. zmartwychwstańców na Via Paolina, ale w onych miesiącach zimowych było nam chłodno i głodno, bo i w klasztoru ojców była bieda, tak że zacny o. Hier (s. 31) Kaysiewicz codziennie kazał nam modlić się o chleb do św. Józefa i św. Kajetana.

W r. 1866 chodziłem do jezuickiego Collegium Romanum na teologię, w latach 1867 i 1868 do Liceum św. Apolinarego na prawo kościelne; w tym czasie złożyłem z łaski Bożej pomyślnie 5 egzaminów i dwa klauzurowe pisemne a otrzymałem dwa doktoraty —

z teologii i z prawa kanonicznego. Koszta dyplomów pokrył zacny ks. rektor Skwierczyński. Krom tego starałem się korzystać z rozmów z takimi mężami światłymi i świętobliwymi, jak o. Hieronim Kaysiewicz, o. Piotr Semenenko, o. Aleksander Jełowicki (który często przyjeżdżał z Paryża), o. Julian Feliński (który czas jakiś był wicerektorem Kolegium po ks. Ant. Krechowickim) i inni. W chwilach wolnych zwiedzałem przesławne kościoły rzymskie, katakumby, muzea i pomniki starożytne, bo silnym bodźcem była pobożność i ciekawość. Szczególnie groby Apostołów i kości Męczenników przemawiały silnie do duszy, tak że przy grobach św. Ignacego i św. Alojzego i św. Stanisława Kostki zapragnąłem wstąpić do Towarzystwa Jezusowego, by oddać się całkowicie pracy apostołskiej i misyjnej. Ale zrozumiawszy podczas rekolekcji, w tej myśli odprawionych, że nie jest to wolą Bożą, złożyłem prze- (s. 32) pisaną w Kolegium przysięgę, że wrócę do swojej diecezji. Z wielką pociechą bywałem na nabożeństwach, które sam Ojciec św. Pius IX odprawiał, albo w których uczestniczył; a nawet miałem po kilkakroć to szczęście, że ucałowałem jego stopy. Zachwycała mię anielska jego postać, niewzruszona w tyłu walkach stałość i szczególna dla Polaków zyczliwość; toteż później dałem wyraz mojej czci i miłości w dziełach p.t. *Pius IX i Jego wiek*²⁷ i w rozszerzonym drugim dziele „*Pius IX i Jego Pontyfikat*”²⁸, którego drugie wydanie wyszło w r. 1907, i w dziele *Pius IX i Polska*²⁹.

Rzym był wówczas miastem papieskim, szczęśliwym i świętym; acz od niego rewolucja, tajna czy jawna (z koroną sabaudzką na głowie) starała się wcisnąć. Zwłaszcza najazd Garibaldiego w r. 1867 wywołał pewne rozruchy, co wszystko opisałem obszerniej w moim pamiętniczku i w wyż(ej) wspomnianych dziełach.

Dopiero 25 marca 1866, po przerobieniu skrzydła klasztoru o.o. mercedariuszów na Via Salaria Vecchia, otwarte zostało nowe Kolegium polskie, w obecności kardynała Claretti-Varaccianiego i prałatów Franchiego, Si- (s. 33) meoniego, Jacobiniego i Passeriniego, serdecznych przyjaciół nieszczęśliwej Polonii. Weszło tam sześciu alumnów, tak że wszystkie dzielnice polskie były reprezentowane; w roku 1867 było ich dziewięciu.

Już 16 maja 1866 odwiedził to małe gniazdko polskie Ojciec św. i okazał się dziwnie łaskawym; a mnie nie wyjdą nigdy z pamięci te słowa, które sam napisał u spodu swojej fotografii: „Dominus regat Vos et nihil Vobis deerit” (Niech Pan rządzi wami a na niczym wam brakować nie będzie), bo one sprawdziły się nieraz w moim życiu. Lato w r. 1866 i 1867 przepędziłem z kolegami w miłym mias-

²⁷ Zob. bibliogr. poz. 9, 11.

²⁸ Zob. bibliogr. poz. 30, 34.

²⁹ Zob. bibliogr. poz. 459.

teczku Genzano, gdzie nie tylko przygotowałem się do egzaminów, ale wiele dzieł pożytecznych, zwłaszcza treści ascetycznej, przeczytałem. Tu urodziło się „Życie duchowne”³⁰. Zrzucić sobie jednak muszę, że zbyt forsownie pracowałem i za prędko składałem egzaminy, bo na tym moje nerwy a szczególnie nerwy żołądka, niemało ucierpiały. Przyczyniła się do tego i ta okoliczność, że wbrew zwyczajom rzymskim uczyłem się w upałach i wstrzymywałem (s. 34) się od używania wina.

Miłą przerwą w znoej pracy była uroczystość kanonizacji³¹ w r. 1867, na którą przybyli z kraju dwaj biskupi łacińscy (Wierchlejski i Monastyrski) i wielu księży, między nimi proboszcz samborski ks. Jedliński i mój kolega ks. Krementowski. Usługiwałem im chętnie, ale zapadłem przy tym na zdrowiu. Odprowadzając ich do Loretto, uczciłem po raz pierwszy Domek nazarecki. Tegoż roku, we wrześniu modliłem się przed obrazem Matki Boskiej Dobrej Rady w Genazzano (bo drugi raz dopiero 23 kwietnia 1910), w Mentorelli, Subiaco i Vicovaro (gdzie w obrazie N. Panna poruszała oczyma w r. 1862). W tej podróży omal nie wpadliśmy w ręce brygantów w lasach przed Civitellą. Blizsze szczegóły z mojego pobytu w Rzymie zamieściłem w osobnym pamiętniczku³².

17 kwietnia 1868 opuściłem Kolegium polskie, wynosząc zeń nader miłe wspomnienia. To mię tylko bolało, że w r. 1866 nie mieliśmy spowiednika — Polaka, bo z rozkazu Ojca św. a na wniosek komisji, spowiadał nas O. Bottig, jezuita niemieckiej narodowości (s. 35) wości, który znał dobrze języki wschodnie, nawet i chiński, ale po polsku nie umiał, — jak niemniej, że w kierowaniu alumunami, różnego ducha, brakowało sprężystości, jednolitości i pomocy w studiach, bo o. rektor Semenenko, acz sam świętobliwy i bardzo uczony, nie miał dosyć czasu i energii.

VI. W Wojutyczach i Samborze jako wikariusz

1868—1869

Z błogosławieństwem Ojca św., otrzymanym na prywatnej audiencji, na którą mię zawiózł kardynał-protektor Milesi, zdążyłem do kraju ojczystego a tęsknota za Rzymem szła ze mną. Odprawiwszy po dwakroć Mszę św. w Domku N. P. Maryi w Lorecie (18 i 19 kwietnia), przybyłem po całonocnej żegludze, w której zakosztowałem trochę choroby morskiej, z Ankony do Triestu, stąd

³⁰ Zob. bibliogr. poz. 1.

³¹ Kanonizacja św. Józefata i towarzyszy oraz obchód 1800 rocznicy męczeństwa św. Apostołów 29. VI. 1867.

³² Zob. Dzienniczek opisany we wstępie.

zaś koleją do Wiednia, gdzie odwiedziłem kolegę mojego z VIII klasy ks. Apolinarego Wisłockiego, kształcącego się w instytucie Frintaneum i złożyłem uszanowanie nuncjuszowi. 24 kwietnia wieczór ucałowałem ręce zacnego ks. rektora Skwierczyńskiego, a cztery dni (s. 36) później pożegnałem się z czcigodnym o. Semenką, który wówczas bawił we Lwowie. 1 maja powitałem płaczącą z radości rodzinę a ogłosiwszy z ambony błogosławieństwo Ojca św., dane całej parafii, rozpocząłem szereg nauk majowych o życiu pobożnym. Zarazem siedziałem codzień długo w konfesjonale, bo wielu penitentów, nawet z innych parafii przychodziło po „rozgrzeszenie rzymskie”. Tymczasem 16 maja zjawiała się ciężka choroba — ospa, której snadź nabawiłem się przy zaopatrywaniu chorej. Po dwóch tygodniach ciężkich dosyć cierpień zerwałem się z łóżka, by wypowiedzieć ostatnie kazanie majowe; ale pozostało wielkie osłabienie żołądka, i już mię w życiu nie opuściło.

19 czerwca udałem się do Przemyśla a ponieważ tam nie było dla mnie żadnej posady, przeto prosiłem o przeznaczenie na wikariego i wybrałem sobie najskromniejszą, jaka być mogła, parafię, bo Wojutyce pod Samborem.

Przed wyjazdem na ten posterunek byłem świadkiem uroczystego przyjęcia nuncjusza Fal (s. 37) cinellogo, który właśnie 11 lipca jechał do Lwowa na obchód ku czci św. Józefata.

13 lipca 1868 przybyłem do Wojutycz, parafii poprzednio zaniedbanej i pod względem religijno-moralnym nisko stojącej, tak że lud, leniwy i ciemny, niechętnie chodził do kościoła, rzadko się spowiadał i nawet różańca nie znał a za to miał wielkie zamiłowanie do wódki. Trzeba było rozpoczynać pracę od dziatwy i młodzieży, w czym według sił pomagałem zacnemu proboszczowi i zarazem dziekanowi, ks. Kalikstowi Grossowi. On sam biedny dzielił się ze mią łyżką skromnej strawy; natomiast grosza nie trzeba było u nas szukać, bo w ciągu sześciu miesięcy otrzymałem na Mszę św. razem 3 korony; ale też innych wydatków nie miałem, prócz jednej korony miesięcznie dla pastucha, który mi buty czyścił i przynosił codziennie rano dzbanek wody. W mieszkaniu drewnianym i od grzyba zjedzonym były dziury na wylot, tak że wieczorem trzeba było świecę tekturą przed wiatrem zasłaniać; ale z drugiej strony miałem czasu wiele na czytanie dzieł dobrych, (s. 38) które w Rzymie i w Wiedniu zakupiłem, zwłaszcza z dziedziny Pisma św. i ascetyki. Urozmańceniem cichego i jednostajnego życia była czasem rozmowa duchowna z hr. Seweryną Badeniową w Biskowicach i z panią Tchórznicą w Nadybach, osobami wykształconymi i z gruntu pobożnymi.

15 sierpnia byłem w Samborze, gdzie po kazaniu ogłosiłem parafii błogosławieństwo Ojca św. 9 września wyjechałem do Leżaj-

ska, aby tam przed cudownym obrazem podziękować Najśw. Pannie za Jej miłościwą opiekę. Po drodze uczciłem statutę Matki Bolesnej łaskami słynącą w Jarosławiu.

Tymczasem odezwała się we mnie znowu tęsknota za życiem zakonnym, jako też chęć pogłębienia nauki Pisma św.; chciałem tedy wyjechać na rok za granicę, ale biskup Monastyrski nie pozwolił na to, przeczuwając snadź, że już bym nie wrócił do diecezji, ale może poszedł do zakonu i na misje. Natomiast kazał mi po raz wtóry iść na wikarego do Sambora, by zastąpić ks. Stanisława Spisa, który udał (s. 39) się na wyższe studia do Wiednia.

Rok. 1869.

W styczniu r. 1869 przybyłem do Sambora, by tu przez dziewięć miesięcy pracować z wyczerpaniem sił, już znacznie osłabionych. Proboszczem był, jak pierwej, staruszek Jedliński; obowiązki wikarych pełnili ks. Józef Gruszczyński i ks. Władysław Cymbul, z którymi w serdecznej żyłem przyjaźni. Lud z przedmieść (t. zn. nanuchy) i z wiosek garnął się jak dawniej, do kościoła, ale w usposobieniu klasy inteligentnej zaszła zmiana na gorsze, bo liberalizm wciskał się wówczas do naszych miast z zachodu. Trzeba było czasem karcic; toteż niektórzy zarzucali mi, że przesadzam i fanatyzuję; natomiast dusze pobożne garnęły się tym więcej do mojego konfesjonau.

Chcąc przyjść w pomoc klasie najbiedniejszej i bardzo opuszczonej, założyłem za łaską Bożą, a nie bez wielu trudów i udręczeń, Towarzystwo Pań św. Wincentego á Paulo, na którego czele postawiłem zacną i pobożną panią Turkową. W r. 1909 przesłałem temu wielce pożytecznemu Towarzystwu, obchodzącemu czterdziestą rocznicę założenia, pasterskie błogosławieństwo.

Podobnie jak w r. 1865 miewałem w W. Poście (s. 40) kazania pasyjne, w maju zaś codziennie nauki o życiu duchownym, na tle cnót Najśw. Panny Maryi; co było niejako kanwą, na której później osnułem dzieło o „Życiu duchownym” i „Kazania o N. P. Maryi”³³. Ambona, konfesjonał, szkoły i posiedzenia Towarzystwa św. Wincentego á Paulo pochłaniały wszystek mój czas, tak że o nauce lub o wizytach towarzyskich nie mogło być mowy. Czasem tylko zaglądnąłem do Biskowię na rozmowę o ascetyce i mistyce z świątobliwą hrabiną Seweryną Badeniową († 1878).

Z początkiem października opuściłem Sambor, by objąć w Przemysłu posadę prefekta seminarium; tak bowiem Bóg zrządził, że katedry profesorskie, to dogmatyki, to historii kościelnej, które mi obiecywano, kiedy byłem w Rzymie, nie zostały opróżnione.

³³ Zob. bibliogr. poz. 35, 85. 391.

VII. W Przemysłu na posadzie prefekta i profesora
seminarium duchownego

1869—1877

Z początkiem października r. 1869 zamieszkałem w seminarium, mając za kolegę — prefekta ks. Jakuba Glazera. Skromna to była posada — bo prócz wiktu, bez śniadania i usługi, miałem tylko 17 reńskich 50 kr., czyli 35 koron miesięcznie, (s. 41) ale zostawiała ona wiele swobody do pracy naukowej i piśmienniczej; toteż zaraz zabrałem się do napisania apologii, czyli „Obrony religii katolickiej” (która w r. 1882 podczas pożaru w moim pokoju spłonęła), później zaś do studiów nad życiem duchownym, których owocem było dzieło p. t. „Życie duchowne czyli doskonałość chrześc.” Krom tego wiele czasu schodziło na prawieniu kazań, prowadzeniu dusz pobożnych i rozmowach z klerykami, których zaprawiałem także w języku francuskim. Wieczory w niedziele przepędzałem w gronie młodych rzemieślników, złączonych w stowarzyszenie p. t. Gwiazda, by tam paraliżować wpływy liberalnych nieco założycieli.

Przy końcu listopada r. 1869 wyjechał z Przemysła na Sobór watykański ks. biskup Monastyrski, w towarzystwie ks. arcybiskupa Wierzchleyskiego; ale już w drodze zapadł ciężko na chorobę pęcherzową i umarł w Rzymie 17 grud. 1869; pochowano go w podziemiach kościoła S. Maria sopra Minerva a na ścianie kościelnej umieszczono tablicę pamiątkową. Za jego rządów zaprowadzone zostały rekolekcje kapłańskie i kongregacje dekanalne, przez co poziom duchowny kleru znacznie się podniósł. (s. 42) Administratorem diecezji wybrany został ks. Józef Hoppe (już po raz trzeci), kapłan uczony i pobożny, który w r. 1863 jeździł do Rzymu, by reprezentować diecezję przy układaniu t. z. Konkordii, to jest umowy z biskupami ruskimi co do spraw kościelnych.

R. 1870

W W. Poście miewałem w katedrze kazania pasyjne i uderzałem w nich na prądy antyreligijne, które z okazji Soboru watykańskiego i ówczesnej walki przeciw dogmatowi nieomyślności papieskiej wciskały się także na ziemię polską. Naraziłem się przez to radykałom przemyskim a raz usłyszałem z ust jednego z nich taki wykrzyk: „Oto idzie wielki inkwizytor”.

8 września powiedziałem kazanie w Starejwsi, dokąd w czasie wakacji zwykle dwa razy jeździłem na odpust i gdzie w r. 1874 odprawiłem osobno rekolekcje.

10 września odbyła się w Przemysłu intronizacja nowego arcybiskupa Macieja Hirschlera, na którą z ks. prob. Dittrichem

wybrałem się z Korczyny³⁴. (s. 43) Był on pierwiej prałatem katedry lwowskiej i odznaczał się wielką hojnością, zwłaszcza dla biednych, ale nie miał wybitnych zdolności a wskutek ciągłej choroby († 1881) raz tylko odprawił wizytację kanoniczną. Za to miał znakomitych pomocników w osobie ks. infułata Hoppego, ks. rektora Skwierczyńskiego, ks. kanclerza Łobosa i innych. Za niego to powstało w diecezji Bractwo Boni Pastoris, złożone z samych kapłanów i wielce zasłużone około urządzania rekolekcji kapłańskich i misji ludowych, którego inicjatorami byli gorliwi kapłani, jak ks. ks. Henryk Skrzyński, Fr. Jabczyński, Bolesław Babczyński, Roman Piekosiński, o. Henryk Jackowski, jezuita, i inni.

Od października r. 1870 objąłem wykłady teologii pasterskiej po ks. Józefie Krukowskim, który poszedł na probostwo w Błazowej. Tej katedry wcale się nie spodziewałem, ale ją wkrótce bardzo pokochałem, bo mi nastrecała pożądaney sposobności do wyrabiania ducha kapłańskiego w alumnach. Tymczasem dawny zapal do historii nieco ostygł.

(s. 44) Rok 1871

Dnia 16 czerwca przypadła 25 rocznica wyboru Piusa IX na papieża; a więc on pierwszy z papieży dożył na Stolicy św. lat Piotrowych. Cały świat katolicki obchodził ten jubileusz okazale i tym większą miłość okazywał Namiestnikowi Chrystusowemu, że on wówczas był więźniem w Watykanie, bo 20 września 1870 król włoski Wiktor Emanuel II, korzystając z pogromu Francji, zajął Rzym przemocą. W Przemyślu odbyła się ta uroczystość 18 czerwca, przy czym powiedziałem kazanie o zasługach Piusa IX dla Kościoła i o jego opiece nad narodem polskim.

Tymczasem lichey bardzo wikt seminarzycki — bo rząd obciął dotację dla seminarium — wpłynął na pogorszenie kataru żołądka i kiszek, jakiego jeszcze r. 1869 się nabawiłem. Przyplątała się nawet żółtaczka, z nabrzmieniem wątroby, tak że w czerwcu r. 1871 trzeba było jechać do Korczyny i przeprowadzić kilkutygodniową kurację karlsbadzką. Wówczas znowu zatęskniłem za życiem zakonnym w Towarzystwie Jezusowym; ponieważ jednak lęka- (s. 45) łem się pomyłki w wyborze dalszej drogi życia, przeto modliłem się o światło z góry i w tej myśli postanowiłem odbyć pielgrzymkę do Ziemi św., na co biskup Hirschler dał swe błogosławieństwo.

³⁴ Przy tej sposobności powiedział do mnie mój kolega ks. Wojnar: „Cieszymy się, bo już kolej na „erów” i „arów” przychodzi (przypisek Autora).

R. 1872

Zebrawszy dosyć wiadomości historycznych i biblijnych, wyjechałem 20 lutego z Przemyśla, aby w Korczynnie pożegnać się z płaczącą znowu rodziną a w Święcanach połączyć się z kochanym kolegą ks. Kar. Krementowskim, który odtąd towarzyszył mi we wszystkich prawie pielgrzymkach i podróżach. W Trieście zastaliśmy Komisarjatu Ziemi św.; a między nimi było dwóch innych Polaków — ks. Kazimierz Dorszewski, kanonik poznański a później administrator tej diecezji (†1915) i ks. Kegel, proboszcz gąsawski z diecezji gnieźnieńskiej.

Dnia 2 marca wsiedliśmy na statek i zakosztowawszy zaraz nazajutrz morskiej choroby, po dwutygodniowej żegludze, (z przys tankami w Korfu, Syra, Chios, Smyrnie, Rodos, Cyprze, Bej- (s. 46) rucie) wylądowaliśmy w Jaffie następnego zaś dnia po południu uczciliśmy Grób Pański w Jerozolimie. Wzruszenie nasze było wielkie (zwłaszcza gdy noc z 19 na 20 marca przebyłem w kościele a nazajutrz na Grobie Pańskim odprawiłem Mszę św.); ale z radością mieszała się boleść, że kościół Grobu Pańskiego jest w mocy tureckiej i narażony bywa na częste profanacje ze strony schizmatyków. W Ziemi św. oprócz Jerozolimy i jej okolic, zwiedziliśmy Betleem, Miasto św. Jana, brzegi Jordanu, Morze Martwe, Erem św. Saby, Napluzę (Sychem), Samarię, Nazaret, Tabor, Kanę, Naim, jezioro Genezareckie i Karmel a w Kocifie wsiedliśmy znowu na statek by podążyć do Egiptu. W tej drodze, przybijając powtórnie do Jaffy (gdzie trzeba było sprostować bilety podróży), omal nie utonąłem z barką we wzburzonych falach morskich. Z powrotem zatrzymaliśmy się w Port-Said, w Aleksandrii, w Kairze, w Mata-rich (gdzie jest dzika figa, pod którą spoczywała św. Rodzina), w Starym Kairze (gdzie św. Rodzina czas jakiś mieszkała i gdzie w r. 1872 przebywał kolega z Rzymu ks. Winc. Jarmoliński, gotujący się na misje w Centralnej Afryce), wreszcie w Gizeh (s. 47) (na piramidzie i w piramidzie Cheopsa). Opuściwszy Egipt, zwiedziliśmy po drodze Smyrnę, Konstantynopol, Warnę, Ruszczuk i Budapeszt, skąd ja, z ks. Krementowskim, na Preszów i Duklę przybyłem do Korczyny, podczas gdy ks. ks. Dorszewski i Kegel na Wiedeń podążyli do Wielkopolski. Pod opieką Bożą trzymiesięczna pielgrzymka zakończyła się szczęśliwie a wrażenia z niej opisałem obszernie w dziele „Ziemia św. i Islam”³⁵, pragnąc aby ono było przewodnikiem dla późniejszych pielgrzymów. Drugie wydanie³⁶ tego dzieła przygotowałem do druku bawiąc w Rzymie r. 1914.

³⁵ Zob. bibliogr. poz. 2.

³⁶ Wyd. drugie nie doszło do skutku. Zachował się jednak brulion przygotowany do druku.

R. 1873

Na wiosnę tego roku wydałem drukiem pierwszą moją pracę p. t. „Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska”. Bóg pobłogosławił temu dziełu, bo rozeszło się prędko, bywa chętnie czytane i w rozszerzonych ramach doczekało się siedmiu wydań³⁷.

W czerwcu t. r. kąpiąc się w Sanie, omal nie utonąłem, ale wyrwali mię z toni klerycy z ks. Spisem. Kilka dni później odprawilem Mszę św. przed obrazem N. P. Maryi w Leżajsku, dokąd przybyłem z Sarzyny, wypowied- (s. 48) dziawszy tam kazanie na instalacji kolegi mojego ks. Franc. Miklaszewskiego.

W lipcu rozchorowałem się znowu mocniej na żołądek i wątrobę, tak że musiałem jeździć do Karlsbadu. Ale nie doznałem spodziewanej ulgi; owszem w jesieni tegoż roku wywiązała się febra gastryczna, która mię co noc trapiła. Były chwile, że śmierć zdawała mi się bliską, a ludzie życzliwi już mię oplakiwali, jako straconego. Mimo to Bóg Dobry udzielał mi dziwnej mocy, że w dzień mogłem pracować. Tej zaś pracy z każdym rokiem przybywało, bo w r. 1871 zrobiono mię spowiednikiem benedyktynek³⁸, w r. 1872 egzaminatorem prosynodalnym, w r. 1873 włożono na moje barki drugi przedmiot wykładowy (prawo kościelne), w r. 1874 zamianowano mię referentem i radcą Konsystorza biskupiego. Do tego nie porzucałem ambony i konfesjonału.

Lata 1874, 1875, 1876, 1877

Kuracja hydropatyczna w r. 1874 poprawiła nieco moje zdrowie: ponieważ jednak pobyt w(s. 49) murach seminarzyckich bardzo mi szkodził, przeto radzono mi przyjąć gdzieś probostwo wiejskie. Rzeczywiście złożywszy egzamin konkursowy, zgłosiłem się w r. 1875 do księcia Adama Sapiehy o wakujące probostwo w Krasiczynie; ale Książę komu innemu dał pierwszej obietnicę; ja zaś nie widząc wyraźnej woli Bożej, bym został wiejskim pasterzem, zwróciłem myśl moją gdzieindziej, bo do Krakowa, gdzie właśnie katedra teologii pasterskiej po odejściu ks. Józefa Wilczka miała być opróżnioną. W tym celu jeździłem tam dwa razy, przy czym ponownie ucziłem relikwie świętych naszych Patronów i przedstawiłem się Wikariuszowi Apostolskiemu, biskupowi Ant. Gałęckiemu. Za błogosławieństwem Bożym a poparciem życzliwych ludzi (biskupa Hirschlera, prałata Albina Dunajewskiego, rektora Uniw. Jag. Fryderyka Zolla i posła do rady państwa Ferdynanda Weigla) życzenia moje zostały spełnione.

³⁷ Zob. bibliogr. poz. 438, 621.

³⁸ W Przemyślu na Zasaniu.

16 czerwca 1875 r., jako w dwusetną rocznicę objawienia się Serca Jezusowego błog. Małgorzacie Marii Alacoque, odprawione zostało w katedrze uroczyste nabożeństwo, na którym wypowiedziałem kazanie. Odtąd spotęgowała się w duszy mojej cześć i miłość ku Boskiemu Sercu.

W r. 1874—1875 wydałem dzieło p.t. „Ziemia św. i Islam”. (s. 50) We wrześniu r. 1876 odprawiłem znowu pielgrzymkę do cudownego obrazu w Leżajsku, by sobie uprosić opieki N. P. Maryi na dalszą drogę życia.

19 marca 1877 podpisał cesarz nominację moją na profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego; dano mi jednak nie katedrę teologii pasterskiej, o którą się starałem, ale utworzoną świeżo katedrę historii kościelnej i prawa kościelnego, chciano bowiem oprócz mnie także i ks. Józ. Krukowskiego ściągnąć na Uniwersytet. Tegoż dnia otrzymałem telegram gratulacyjny od rektora Żolla i zaraz przed Wielkanocą podążyłem do Krakowa, by sobie wyszukać mieszkanie.

VIII. W Krakowie jako profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego i kanonik Kapituły Katedralnej

1877—1899

12 kwietnia 1877 r. przybyłem na stałe do Krakowa i zamieszkałem w klasztorze o. o. franciszkanów. W kaplicy Matki Bolesnej przyległego kościoła odprawiałem odtąd prawie codziennie Mszę św. i tam też słuchałem często spowiedzi osób pobożnych. Zadanie moje na tym nowym posterunku nie (s. 51) było łatwe, bo stosunki w Krakowie pod wielu względami smutną przedstawiały postać. W sferach kościelnych gorsząca iście panowała rozterka między rządcą malutkiej diecezji, wikariuszem apostolskim biskupem Antonim Gałęckim, który jako człowiek ostry, beztaktowny i całą duszą rządowi oddany, zraził sobie opinię publiczną, z częścią kapituły (ks. dziekanem Karolem Teligą i ks. kanonikiem J. hr. Scipionem) i duchowieństwa, czego skutkiem były pożałowania godne zajścia, agitacje, kalumnie, paszkwile a nawet rozprawy przed sądem. Wśród zażartej walki dwóch obozów nie wiedzieć było z kim i co mówić, aby nie ściągnąć sobie nienawiści ludzkiej. Chociaż postępowałem ostrożnie i bezstronnie, nie ustrzegłem się podejrzenia ks. biskupa Gałęckiego, że na mającą powstać z ruin stolicę krakowską forytuję ks. prałata Dunajewskiego, do którego zaraz z początku się zbliżyłem. Prócz tego jako przybysz z obcej diecezji, byłem niektórym księżom krakowskim solą w oku, zwłaszcza że nie pochwalałem ich postępowania. Już pierwsze moje kazania zjednały mi niemałą sławę u kapryśnej publiczności krakowskiej; a gdy

jedni wynosili mię pod niebiosa (acz niesłusznie), drudzy starali się mię poniżyć, uważając mię (znowu niesłusznie) za współzawodnika zna- (s. 52) komitego kaznodziei ks. Zygmunta Goliana. Nawet do spraw Bożych mieszają się słabości ludzkie.

Kiedy wraz z ks. Krukowskim przybyłem do Uniwersytetu, było na fakultecie teologicznym tylko dwóch profesorów zwyczajnych (ks. Jan Drożdziejewicz i ks. Józef Czerlunczakiewicz), pobierających nader lichą płacę, bo ledwie 1400 złr. rocznie. Do tego Wydział teologiczny, na który uczęszczało nie więcej jak 20 uczniów, przeważnie zakonników, utracił był dawne swoje prawa do nadawania stopnia doktora i nie miał żadnego znaczenia u świeckich, tak że go pomijano przy wyborze rektora Uniwersytetu. Otóż poznawszy sytuację, postanowiłem dążyć do tego, aby wyjednać u rządu reorganizację Wydziału teol. (która rzeczywiście na mocy rozporządzenia cesarskiego z 15 sier. 1880 nastąpiła), — aby ściągnąć z różnych stron Polski ludzi zdolnych i uczonych na profesorów i (rzeczywiście za moich czasów pozyskaliśmy dla Wydziału ks. ks. Stan. Spisa, Zyg. Lenkiewicza, Stefana Pawlickiego, Wład. Chotkowskiego, Tad. Gromnickiego, Wład. Knapieńskiego, Mariana Morawskiego, Ant. Trznadla, Franc. Gabryła), — wreszcie, aby (s. 53) nawiązać dobre stosunki z profesorami świeckimi a przez to uczynić ich życzliwymi dla Wydziału teol., co się również udało. Ale wiele stąd doświadczyłem przykrości, za co niech będą Panu Bogu dzięki.

Z okazji jubileuszu biskupstwa Ojca św., przypadającego 3 czer. 1877, ułożyłem adres gratulacyjny po łacinie i zebrawszy na nim podpisy kilkudziesiąt profesorów Uniwersytetu Jag., przesłałem to pismo do Rzymu na ręce ks. prałata Włodzimierza Czackiego, na co nadeszła serdeczna odpowiedź z błogosławieństwem apostołskim dla Uniwersytetu.

8 września 1877 odbyła się z wielką okazałością koronacja cudownego obrazu N. P. Maryi w Starejwi, dokonana przez nucjusza Ludwika Jacobiniego, w obecności dwóch biskupów ruskich (arc. Józ. Sembratowicza i bisk. Stupnickiego), arcybiskupa ormiańskiego Romaszkana, 300 duchownych, znacznej liczby obywateli wiejskich i przeszło 100.000 ludzi. Przy złożeniu koron u stóp obrazu (2 września) powiedziałem na cmentarzu kościelnym do 30.000 rzeszy kazanie o królowaniu i opiece (s. 54) N.P. Maryi nad narodem polskim, które w r. 1885 wydałem drukiem³⁹. Jeszcze w r. 1875 wyszła w „Przeglądzie lwowskim” moja mowa żałobna na nabożeństwie za duszę ś.p. Józefa Goszczyńskiego w katedrze przemyskiej odprawionym („O miłości ojczyzny”)⁴⁰.

³⁹ Zob. bibliogr. poz. 22.

⁴⁰ Niektóre kazania i mowy przygodne. Przemysł 1916 s. 139—149.

Podczas wakacji pracowałem nad drugim wydaniem dzieła pt. „Życie duchowne”, które w jesieni t. r. wyszło w dwóch tomach.

21 grudnia zmarł mój poczciwy ojciec po dłuższej chorobie. Z tego powodu jeździłem po dwakroć do Korczyny, by mu zamknąć powieki i sprawić godny pogrzeb.

R. 1878

21 stycznia miałem mowę na nabożeństwie za duszę ś. p. Józ. Dietla, b. prezydenta miasta, zaproszony przez jego następcę Dr Mik. Zyplikiewicza⁴¹. Od zarzucanego mi przy tej okazji przez niektórych antagonizmu do ks. Goliana byłem wolny — owszem wpływałem na kolegów, by ks. G. proponować na docenta filozofii chrześcijańskiej; ale rząd i tą razą kandydaturę jego odrzucił.

(s. 55) 7 lutego zmarł nieśmiertelnej sławy Papież Pius IX, wielki miłośnik N. Panny Niepokalanej, niezłomny obrońca prawdy i sprawiedliwości, serdeczny opiekun ludów uciśnionych a szczególnie nieszczęśliwego narodu polskiego. Na nabożeństwie za jego duszę, staraniem Uniwersytetu w kościele św. Anny odprawionym, wypowiedziałem kazanie⁴², z silnym uwydatnieniem jego stosunku do Polski. Wzmianka o powstaniu w r. 1863, acz całkiem usprawiedliwiona, wywołała gniewy niektórych pism radykalnych.

20 lutego wybrany został papieżem Joachim Wincenty hr. Pecci, kardynał kamerling św. Rzymskiego Kościoła, pod imieniem Leon XIII, który jako istna „Światłość z nieba” (Lumen de coelo in propectu niby malachiaszowym) miał zajaśnieć na Stolicy św. Zaraz po wyborze powstała w Krakowie myśl, by wysłać do Rzymu deputację z hołdem do narodu polskiego. Do narad i ja należałem a nawet w początkach marca wybrałem się do Rz.(ymu) w towarzystwie ks. prałata Albina Dunajewskiego i rodaka mojego ks. Andrzeja Goneta, proboszcza z Nowosielec. Po drodze odprawiłem Mszę św. na grobie św. Antoniego w Padwie i w Domku N. P. Maryi (s. 56) w Lorecie. W Rzymie na audiencji danej deputacji polskiej, mówił Ojciec św. serdecznie acz ostrożnie; otwarciej zaś o naszym ciężkim położeniu wyraził się przed kilku członkami deputacji.

Na wielkanoc t. r. byłem w Korczynie, a gdy po procesji rezurekcyjnej postawiłem monstrancję na ołtarzu, spadł z sufitu kościoła, wstrząsanego wystrzałami moździerzowymi, płat duży tynku gipsowego, tak atoli, że ani mnie ani nikogo nie uszkodził. Na tynku wymalowana była infuła, z czego zaraz ludzka ciekawość wysnuła przepowiednię, że będę kiedyś biskupem. Przepowiedziała to również inną razą hr. Seweryna Badeniowa.

⁴¹ Zob. bibliogr. poz. 3.

⁴² Drukiem nie wydane.

R. 1879

W styczniu miałem mowę żalobną na nabożeństwie za duszę ś. p. hr. Arturowej Potockiej, urządzonym kosztem miasta w kościele N. M. P. W mowie tej, ogłoszonej później drukiem⁴³, przedstawiłem ją jako wzór niewiasty, oddanej czynnemu miłosierdziu.

Po gwałtownych wystąpieniach dr Weigla w Radzie państwa, postanowił rząd usunąć (s. 57) od rządów Wikariusza apostołskiego, bisk. Ant. Galeckiego a natomiast zamianować biskupa diecezjalnego, na co zgodziła się Stolica św., a 23 kwietnia podpisał cesarz nominację ks. prałata Albina Dunajewskiego. Wprawdzie prezydent miasta dr Mik. Zyblilikiewicz był za ks. bisk. Janem Chryz. Janiszewskim, sufraganiem poznańskim, który w Krakowie zamieszkał jako ofiara prześladowania w Prusach, — minister zaś Stresnayer zwrócił raczej swą uwagę na mnie — bo byłem podany w ternie wraz z ks. Lud. Bobrem — ale namiestnik hr. Alfred Potocki przeważył w Wiedniu a prałat hr. Włodzimierz Czacki w Rzymie. Ja całą duszą popierałem ks. Dunajewskiego, którego prekonizacja nastąpiła 15 maja, konsekracja zaś, dokonana przez nuncjusza Lud. Jacobi-niego, 8 czerwca. Ks. Dunajewski nie miał wprawdzie głębszej nauki teologicznej, ni rutyny w administracji, ale pobożnością, dobrocią serca, patriotyzmem (bo siedział w więzieniu na Szpilbergu przez 8 lat) i zaletami towarzyskimi (a także piękną postawą, mimo 62 lat) zjednał sobie powszechną sympatię; szkoda tylko, że nie zawsze (s. 58) był szczęśliwym w doborze swoich doradców i że czasem kierował się zbytnią pobłażliwością w swoich rządach. Dla mnie był bardzo serdecznym, ale niektórzy księża krakowscy, bojąc się mojego wpływu, zoziębili te przyjacielskie wpieryw stosunki a nawet po rostrzygnięciu sprawy kanonii uniwersyteckich⁴⁴, usunęli mię z jego rady (r. 1883).

Ponieważ rząd niechciał dopuścić ks. Goliana do godności archiprezbitera infułata kościoła i parafii N.P. Maryi, przeto 30 listopada 1879 podałem się na tę posadę, by mieć ambonę do mojej dyspozycji i prawić z niej konferencje apologetyczne. Wydawało mi się rzeczą pewną, że ks. biskup Dunajewski tego sobie życzy i chce mi dać tę godność; tymczasem on przedstawił ks. Lud. Bobra a dla mnie wyrosło stąd potrzebne snadź upokorzenie (r. 1880).

Za to z tym większą swobodą wziąłem się do napisania dzieła „Pius IX i Jego wiek”, które w latach 1880—1881 wydałem i na dochód (s. 59) świętopietrza przeznaczyłem. Był to owoc głębokiej czci i gorącej miłości dla tego wielkiego i tak nas kochającego papieża, któremu cały naród postanowił wzniesć marmurowy pom-

⁴³ Zob. bibliogr. poz. 6.

⁴⁴ Zob. niżej pod r. 1881.

nik w katedrze na Wawelu i na ten cel przeszło 15.000 złr. złożył. Niestety, liberalizm, niby patriotyczny, usty Zyplikiewicza rzucił niemądre hasło: „Wawel tylko dla Polaków a nie dla cudzoziemców” a przy nieporadności komitetu i słabości duchowieństwa, umieszczenie gotowego już pomnika zostało odłożone i dotąd nie nastąpiło.

1880

Oprócz I tomu dzieła „Pius IX i Jego wiek” (które krytyka⁴⁵ trochę zaczepiła) wydałem mowę żałobną na nabożeństwie za duszę ś. p. posła Andrzeja Rydzowskiego⁴⁶. Ostrze jej skierowane było przeciw liberalizmowi w życiu publicznym.

Nieporozumienie między mną i trzema profesorami Wydziału teol. jeszcze się zaostrzyło, z tego powodu, że ja byłem za utrzymaniem dobrych stosunków z profesorami świeckimi i przy wyborze rektora w r. 1879 głosowałem na prof. Juliana Du- (s. 60) najewskiego. Miałem stąd wiele nieprzyjemności, ale dobra sprawa zwyciężyła, bo już w czerwcu r. 1880 wybrano mię prorektorem w miejsce Jul. Dunajewskiego, który został ministrem skarbu.

Na początku września przybył do Krakowa cesarz Franciszek Józef a z tej okazji w bibliotece Jagiellońskiej przedstawiło się mu grono profesorów Uniw., których imieniem rektor Józ. Szujski przemówił.

W październiku jeździłem z bisk. Dunajewskim do Zarzecza pod Przeworskiem, by mu asystować przy poświęceniu kościoła, wystawionego przez hr. Włodz. Dzieduszyckiego.

Na życzenie ks. Biskupa podałem się na probostwo św. Floriana, wakujące po śmierci b. profesora i kan. Józ. Wilczka. Ale to właśnie usilne poparcie ze strony Biskupa i wyrzucenie z propozycji ks. prof. i kan. Drozdziwicza tak podrażniło profesorów Uniwersytetu, że przy głosowaniu większość ich oświadczyła się za ks. prof. Krukowskim, który też został proboszczem tej parafii, ale na mocy rozporządzenia ministerialnego musiał opuścić Uniwersytet. Objąłem (s. 61) wakującą po nim katedrę teologii pasterskiej, bo mi dawała więcej sposobności do wpływania na dusze alumnów, aniżeli katedra historii i prawa, a przy tym zostawiała więcej czasu do prac piśmiennych.

W tym roku nastąpiło powiększenie diecezji krakowskiej na kosztą tarnowskiej, przy czym ks. prałat Ign. Łobos z Przemyśla był delegatem Stolicy św.

Z okazji wydania encykliki p. Leona XIII „Aeterni Patris” o św.

⁴⁵ Zob. rec. Kalinka Walerian ks. — Przegl. pol. T. 57: 1880 s. 153—157.

⁴⁶ Zob. bibliogr. poz. 10.

Tomaszu z Akwinu i o nauce filozofii, zredagowałem adres dziękczynny, który z wielu podpisami poszedł do Rzymu.

20 listopada grono profesorów zwyczajnych Uniw. Jag. dało mi prezentę na kanonię krzeszowską (przynoszącą 480 zlr. rocznie oprócz dystrybucji). Po otrzymaniu dyspensy z Rzymu i po uwolnieniu mnie z diecezji przemyskiej, nastąpiła instytucja kanoniczna 13 grudnia, instalacja 20 grudnia. Natomiast prezentowanego równocześnie ks. profesora Stan. Spisa dopiero w sierpniu r. 1881 ks. Biskup zainstytuował, podczas gdy ks. Józ. Krukowskiego nie dopuścił do instytucji. Narobiło to wiele kwasów.

(s. 62) R. 1881

W czerwcu zostałem wybrany dziekanem Wydziału teol., ale dopiero po twardej walce. Odtąd nastąpił stanowczy zwrot ku lepszemu, bo ks. ks. profesorowie Czerlunczakiewicz i Drożdżewicz musieli opuścić Uniwersytet; natomiast przyszli młodzi profesorowie innego ducha, ks. ks. Spis, Lenkiewicz, Chotkowski Gromnicki, Pawlicki, Morawski T. J., którzy podnieśli splendor i znaczenie fakultetu.

W maju byłem w Przemyśle na pogrzebie biskupa Macieja Hirschlera († 27 maja 1881). Administratorem diecezji wybrany został ks. prał. Ign. Łobos.

Na wiosnę zorganizowała się w Krakowie pielgrzymka polska do Rzymu, by wraz z przedstawicielami innych narodów słowiańskich podziękować p. Leonowi XIII za uczczenie apostołów słowiańszczyzny św. św. Cyryla i Metodego. Jako sekretarz Komitetu zarządzającego miałem bardzo wiele pracy, bo trzeba było prowadzić rozległą korespondencję, jeździć z adresem do ks. ks. Biskupów itd. Przy końcu czerwca wybrałem się także do Rzymu, w towarzystwie (s. 63) biskupa Janiszewskiego († 1891), prałata Henryka Matzkego († 1898) i ks. Kar. Krementowskiego († 1909). Wspaniałą była audiencja, dana 4 lipca całej pielgrzymce słowiańskiej w sali nad portykiem bazyliki św. Piotra, gdzie biskup diakowski Strossmayer miał pełną zapału mowę do Ojca św., a Ojciec św. również gorąco odpowiedział. Przy przedstawieniu cenniejszych osób wręczyłem Ojcu św. parę tysięcy franków w szkatule „Pius IX Leoni XIII” i dzieło „Pius IX i Jego wiek”. Zajmującą była także „academia”, wśród której, po łacińskiej przemowie bisk. Dunajewskiego, przedstawiciele narodów słowiańskich przemawiali do Ojca św. swoimi językami; imieniem Polaków prof. hr. Stan. Tarnowski odczytał piękny wiersz prof. Józ. Szujskiego ku czci św. św. Cyryla i Metodego. Uroczystości kościelne w różnych obrządkach i kazania w różnych językach słowiańskich odbyły się w bazylice św. Klemensa. Polskie kazanie miał

O. Piotr Semenenko, bo dwaj cenniejsi kaznodzieje polscy już byli pomarli (o. Kaysiewicz Hier. w r. 1873, o. Jełowicki Aleksander w r. 1877).

Po wycieczce do Neapolu, gdzie uczciłem kości św. Kajetana i św. Andrzeja z Awellinu, (s. 64) puściłem się z ks. Krementowskim na Genewę, Marsylię (gdzie uczciliśmy obraz N. P. Maryi de la Garde) i Tuluzę do Lourdes. W drodze, na skutek wypicia zimnej limoniady zachorowałem na krwawą diareę i w mocnej gorączce przybyłem 11 lipca o 10 rano do bazyliki N. Panny w Lourdes; ale po odprawieniu Mszy św. udałem się mimo to do Groty św. i tu trzy kubki zimnej wody ze źródła N. Panny sprowadziły reakcję, tak że po silnych potach mogłem na drugi dzień i na trzeci odprawić Mszę św. i wypowiedzieć Polkę z Królestwa, która tam nie umiając po francusku z Rzymu się dostała. Z powrotem omal my się nie upiekli w wagonie, tak straszne były upały; ale już 20 lipca byliśmy w Krakowie, uczciwszy obraz N. P. Maryi łaskami słynące w Fourvières obok Lyonu i w Maria Einsiedeln, jako też kości św. Karola w Mediolanie.

W jesieni r. 1881 zaostrzyła się sprawa kanonii uniwersyteckiego patronatu. Bezpośredni poprzednicy moi i ks. Spisa nie używali przynależnych im praw, wskutek czego wyrobiło (s. 65) się u niektórych członków Kapituły to przekonanie, że kanonie uniwersyteckie pomimo instytucji i instalacji, są tylko honorowymi, a więc że kanonicy uniwersyteccy nie mają prawa celebrowania w katedrze, bywania na sesjach kapitułnych. uczestniczenia w dystrybucjach (które każdy kanonik obecny na nabożeństwie w katedrze otrzymuje) i mieszkania w domach Kapituły. Ponieważ przekonanie moje było odmienne, przeto 4 list. 1881 wniosłem z ks. Spisem pismo do Kapituły, że chcemy spełniać wszystkie obowiązki kanoników gremialnych i miewać nawet kazania w katedrze w wielkie święta (do czego nie byliśmy obowiązani), ale zarazem korzystać z praw nam przynależnych. Kapituła odpowiedziała odmownie i to w tonie szorstkim; a ponieważ Ks. Biskup D.(unajewski) nie chciał rozstrzygnąć tej sprawy, przeto za jego wolą odnieśliśmy się do Rzymu, by Stolica św. wydała autentyczne tłumaczenie ostatniego dekretu „reformationis” z 10 maja 1855, zarządzającego stosunki Kapituły krak. Św. Kongregacja Concilii uznała tę sprawę za sporną i kazała jednej i drugiej stronie przeprowadzić dowód za (s. 66) pomocą dokumentów. Nie było to dla nas rzeczą łatwą bo nie mieliśmy przystępu do archiwum Kapituły; atoli z aktów fundacyjnych i z innych pism okazało się jasno, że mamy takie same prawa, jak kanonicy mianowani przez biskupa krak. Jakoż sąd, złożony z 10 kardynałów (między którymi był i kard. Ledóchowski), po wysłuchaniu zdania konsultorów, przyznał nam zupełne zwycięstwo (1 grud. 1883). Wy-

wołało to wielką niechęć, nie tylko u niektórych kanoników i księży krakowskich, ale nawet u Ks. Biskupa D.(unajewskiego), który stanął otwarcie po ich stronie i odtąd aż do ostatnich prawie lat przed swoją śmiercią darzył mnie i ks. Spisa swoją niełaską. Znosiliśmy to cierpliwie, mając to przekonanie, że spełniliśmy ciężki obowiązek i okazaliśmy się wiernymi przysiędze, złożonej przy instytucji. Nie ubliżyliśmy też w niczym czci i uległości należnej arcybiskupowi diecezji. Nasi następcy będą mieli drogę utorowaną, a Uniwersytet nie straci praw swoich.

R. 1882

W tym roku wydałem „Prawo małżeńskie katolickie” w pierwszej edycji ⁴⁶, która wnet się rozeszła, a przed tym trzecią pomnożoną edycję (s. 67) dzieła p. t. Życie duchowne itd.

14 maja byłem w Przemyślu na konsekracji i instalacji nowego biskupa przemyskiego Łukasza Soleckiego i po akcie tym w domu biskupim do niego przemówiłem. Konsekrował go nuncjusz Serafin Vannutelli, podczas gdy konsekracja biskupa sufragana Ign. Łobosa odbyła się pierwiej w kościele o. o. jezuitów w Krakowie.

19 czerwca większość elektorów, przedstawiających cztery Wydziały Uniw. Jag., wybrała mię rektorem tegoż Uniwersytetu, wkładając tym samym na mnie zaszczytne ale trudne zadanie, w którego spełnieniu doznałem szczególnej pomocy Bożej. Już przy końcu września pojechałem na Sejm do Lwowa i wypowiedziałem tam dwie mowy ⁴⁷, — jedną dla zyskania od Sejmu gruntu pod budowę klinik uniwersyteckich, drugą w kwestiach szkolnych, by zabezpieczyć religijny charakter szkoły i podnieść stan nauczycielski pod każdym względem. Pewnej partii politycznej nie podobało się to, że wystąpiłem za podwyższeniem lichych wówczas płac nauczycieli ludowych.

Wśród młodzieży uniwersyteckiej zaczęły się krzewić dążności socjalistyczne, importowane przez (s. 68) emisariuszów z Warszawy i z Petersburga. Staralem się sparaliżować tajemną ich robotę przez poufne z akademikami rozmowy; co więcej, wziąłem młodzież w obronę, kiedy namiestnik hr. Alfred Potocki przysłał mi listę wykrytych przez policję socjalistów. Ta metoda skutkowała, zwłaszcza gdy hersztów wyrzucono z Krakowa. Dobrze też podziałała na młodzież moja mowa imatrykulacyjna, miana 10 grudnia 1882, a potem wydana drukiem ⁴⁸.

^{46a} Zob. bibliogr. poz. 6.

⁴⁷ Drukiem autor nie wydał.

⁴⁸ Zob. bibliogr. poz. 15.

R. 1883

6 lutego umarł znakomity profesor, poeta i historyk Józ. Szujski. Na nabożeństwie uniwersyteckim za jego duszę w kościele św. Anny, miałem mowę żalobną, którą później wydrukowałem⁴⁹, jak niemniej mowy na nabożeństwie za duszę ś. p. posła Józefa Bauma⁵⁰ i na pogrzebie ś. p. Stanisławy z Libeltów Łepkowskiej⁵¹.

26 maja odbyła się uroczystość poświęcenia węgielnego kamienia pod budowę nowego Uniwersytetu (Collegium novum). Przed tym jeździłem do Lwowa i Wiednia, by zaprosić dygnitarzy; (s. 69) jakoż przybyli trzej ministrowie (Conrad m. wyznań i oświaty, którego w bibliotece Jag. powitałem niemiecką przemową, — Dunajewski m. skarbu, — i Ziemiałkowski m. dla Galicji) a ze Lwowa namiestnik hr. Alfred Potocki. Po nabożeństwie odprawionym w kościele św. Anny przez bisk. Dunajewskiego, miałem na samym placu mowę o zasługach i chwale Uniwersytetu Jag. (ogłoszona później drukiem z dopiskami)⁵², a wieczorem przy obiedzie wniosłem toast na cześć Monarchy. W następnych dniach towarzyszyłem ministrom do Wieliczki, gdzie ich hr. Artur Potocki podejmował i obwoziłem min. Conrada po zakładach uniwersyteckich.

Po zakończeniu kursu, 1 sierpnia, udałem się z ks. Edw. Drewsem, wygnańcem z Poznańskiego, w Tatry na kilkudniową wycieczkę, mając główną kwaterę w Poroninie, bo tu mieszkał adwokat Wład. Markiewicz z rodziną, człowiek zacny i pobożny, z którym się serdecznie zaprzyjaźniłem. Prócz niego do bliższych moich przyjaciół spośród świeckich należeli: Jan Kanty Kaczmarek, Stanisław Twaróg, dr Tomasz Mączka, prof. Fryderyk Zoll, prof. hr. Stan. Tarnowski, (s. 70) prof. Zatorski, prof. Heyzmann, prof. Łepkowski, prof. Straszewski, prof. Kaz. Morawski, Mich. Sadowski, Dion. Skarzyński, hr. Bron. Lasocki, Ksaw. Konopka, Ferd. Weigel, Franc. Ślęk i inni. Wracając z Tatr na Pieniny i Szczawnicę, uczciłem w Starym Sączu relikwie bł. Kunegundy. W ogóle utrzymywałem stosunki towarzyskie z profesorami i z niektórymi rodzinami szczerze katolickimi, by i z tego korzystać dla chwały Bożej. Przy różnych uroczystościach — bo mię znajomi często zapraszali a i oficjalnych przyjęć było wiele — wypowiadałem okolicznościowe toasty, zwykle chętnie słuchane; lecz żaden nie zrobił takiego wrażenia, co mowy „Kochajmy się”, na biesiadach danych na cześć marszałka kraju hr. Lud. Wodzickiego (r. 1878) i na cześć mistrza J. Matejki

⁴⁹ Zob. bibliogr. poz. 17.

⁵⁰ Zob. bibliogr. poz. 17a.

⁵¹ Zob. bibliogr. poz. 19.

⁵² Zob. bibliogr. poz. 18.

(r. 1879)⁵³. Głośną była również moja mowa rektorska⁵⁴ przy promocji sub auspiciis Imperatoris doktora medycyny Rudolfa Trzebitzkiego (1883).

8 września byłem na uroczystości koronacji cudownego obrazu N. P. Maryi na Piasku⁵⁵, dokonanej (s. 71) przez bisk. Dunajewskiego i na obchodzie dwusetnej rocznicy zwycięstwa pod Wiedniem. Dnia 12 września — prowadziłem profesorów Uniwersytetu z Piasku na Wawel, a wśród uroczystego nabożeństwa powiedziałem kazanie, które potem wyszło z druku⁵⁶.

Po szczęśliwym zakończeniu urzędowania udałem się z ks. Krementowskim w podróż. Uczciliśmy po drodze statuy łaskami słynące N. P. Maryi w Alt-Otting w Bawarii i w Paryżu (Notre-Dame des Victoires), jako też relikwie św. Trzech Króli i św. Urszuli w Kolonii i relikwie Męki Pańskiej w Akwizgranie.

Po powrocie w listopadzie zachorowałem na złośliwy furunkuł na karku, wskutek czego Dr Mikulicz naznaczył mi tam krzyżem.

R 1884

Chcąc w młodzieży uniwersyteckiej umocnić przekonania i zasady religijne, wypowiedziałem w maju i czerwcu w kościele o. o. pijarów 7 konferencji apologetycznych o przyczynach niedowiarstwa w naszych czasach i o potrzebie religii, które potem wydrukowałem (I wyd. w r. 1885, II-e pomnożone w r. 1890). Za to na zjeździe literatów dla uczczenia Jana Kochanowskiego doznałem jawnego ubliżenia od jednego z profesorów lwowskich; a skutkiem tego zajścia i odwetem niektórych ludzi nieżyczliwych za zwycięstwo w sprawie kanonii uniwersyteckich i za przyczynienie się do wyboru prof. Heizmanna (s. 72) na rektora Uniw. (ersytetu) Jag. było to, że jego wniosek, by mię powołać na członka Akademii Umiejętności, większość odrzuciła. Nie złamało to mojego pióra, ani sparaliżowało połotu ducha, bo nie dla marnej chwały ludzkiej mówiłem i pisałem. Dla mojej duszy upokorzenie czy zawód były zawsze jakby wołaniem niebieskim: Sursum corda!

W kwietniu t. r. jeździłem do Lwowa na pogrzeb arcyb. Fr. Ksaw. Wierchleyskiego, a we wrześniu do Leżajska, by uczcić znowu obraz Najmiłościwszej mojej Opiekunki.

W grudniu wyszło drugie pomnożone wydanie „Prawa małżeńskiego katolickiego”⁵⁷.

⁵³ Wyszły one drukiem w dziele zbiorowym p. t. „Niektóre kazania i mowy przygodne”, Przemyśl 1916 (przypisek Autora dodany później).

⁵⁴ Zob. bibliogr. poz. 485 s. 317—321.

⁵⁵ W kościele o. o. karmelitów trzew. w Krakowie.

⁵⁶ Zob. bibliogr. poz. 16.

⁵⁷ Zob. bibliogr. poz. 25.

R. 1885

Wybrany ponownie dziekanem Wydziału teol. dokonałem pierwszej promocji doktora teologii po przywróceniu nam tego prawa, a był nim ks. Ant. Trznadel, profesor przemyski a późniejszy prof. teologii moralnej na Uniw. Jag.

W marcu r. 1885 wręczyłem ks. biskupowi Dunajewskiemu dyplom doktorski honoris causa a w jednym i drugim razie przemówiłem.

Podczas obchodu trzechsetnej rocznicy założenia Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego miałem kazanie o zasługach ks. Piotra (s. 73) Skargi, wydane później drukiem⁵⁸.

16 marca umarła siostra moja Rozalia Długoszowa, niewiasta wielkiej pobożności i słodczy a przy tym obdarzona talentem poetyckim, tak że potrafiła nawet improwizować wcale piękne wiersze.

R. 1886

W lutym podczas obchodu pięćsetnej rocznicy chrztu Jagiełły i zaślubin jego z Jadwigą, miałem kazanie w katedrze, ogłoszone później drukiem⁵⁹. Wyszło też czwarte wydanie dzieła „Życie duchowne” itd.

W maju jeździłem do Tarnowa na instalację ks. biskupa Ignacego Łobosa, a pierwiej jeszcze — w styczniu r. 1885 — na pogrzeb ś. p. bisk. Pukalskiego.

W sierpniu uczciłem grób św. Wojciecha w Gnieźnie, a przy tym wraz z ks. Krementowskim zwiedziłem Poznań, Wrześnię (tu byliśmy u ks. Flor. Stablewskiego, którego poznałem w Tatrach), Pelplin, Gdańsk, Sopot, Malborg, Berlin, Drezno, Wrocław, gdzie pomodliłem się przed grobem bł. Czesława.

Podczas tych i następnych wakacji pracowałem nad wydaniem trytomowego dzieła „Pius IX i Jego Pontyfikat”, które wyszło w latach 1887—1888. Od roku 1884 do 1888 przepędzałem cały prawie miesiąc w Tatrach na wycieczkach; mieszkając u zacnego państwa Markiewiczów w Zakopanem.

(s. 74) R. 1887

W czerwcu za rektoratu hr. Stan. Tarnowskiego, odbyło się uroczyste poświęcenie nowego Uniwersytetu. Podczas uczty na cześć ministrów miałem mowę na pomyślność uniwersytetu lwowskiego i młodzieży akademickiej⁶⁰; tak jak poprzednio na zjeździe lekarzy i przyrodników podnosiłem stolicę drugą — Warszawę.

⁵⁸ Zob. bibliogr. poz. 24.

⁵⁹ Zob. bibliogr. poz. 26.

⁶⁰ Jest ona w zbiorze p.t. „Niektóre kazania przygodne X. B. J. S. Pelczara” str. 330 (przypisek Autora)

W r. 1887 i w następnym rozogniła się znowu walka o kanonie uniwersyteckie, bo rząd w porozumieniu z ks. biskupem D.(unajewskim) (który na początku r. 1885 otrzymał dla siebie i dla następców tytuł „księcia-biskupa”) chciał je znieść i w tym celu odniósł się do Rzymu; ale my profesorowie Wydziału teol. przeszkodziłszy temu, skłoniwszy Senat Uniw. do protestacji i przedłożywszy Stolicy św. gruntowny memoriał. Moim staraniem było nie dopuścić do walki między biskupem a fakultetem teol.

23 października byłem w Przemyślu na konsekracji przyjaciela mojego ks. Jakuba Glazera na biskupa sufragana. Wtedy to zacny ks. rektor Skwierczyński rzekł do mnie: „A na mojego Józia kiedyż kolej przyjdzie”? Nie doczekał się tego.

(s. 75) R. 1888

31 grudnia 1887 obchodził O.(jciec) św. Leon XIII złoty jubileusz kapłański, co wywołało ruch wielki w całym świecie katolickim. Dnia 1 stycznia 1888 odbyło się w kościele św. Anny dla Uniwersytetu i szkół uroczyste nabożeństwo, na którym przy trzaskającym mrozie, wypowiedziałem kazanie, ogłoszone później drukiem⁶¹. W kwietniu na początku byłem w Przemyślu na pogrzebie ks. Józ. Hoppego, proboszcza infułata, bardzo zacnego kapłana.

W kwietniu podjąłem znowu pielgrzymkę do Rzymu, teraz w towarzystwie adwokata Wład. Markiewicza a po drodze uczciłem grób św. Antoniego i Domek w Lorecie. Przybyli osobno lub z liczną dosyć pielgrzymką pod wodzą ks. Winc. Smoczyńskiego: Seweryn Morawski arcyb. lwowski o. ł., Isaak Isakowicz arcb. ormiański, Zygmunt Szczęsny Feliński, były arcybiskup warszawski, jako też biskupi Dunajewski i Solecki. W Watykanie usposobienie dla nas nie bardzo było życzliwe. wskutek niefortunnego wystąpienia księcia Adama Sapiehy przy układaniu adresu do Ojca św. (by nie wspominać o władzy doczesnej przez wzgląd na politykę Austrii), jako też niemądrych wycieczek niektórych pism liberalnych polskich (Nowej Reformy), powtórzonych przez dzienniki masońskie włoskie. Była nawet obawa, że nie dostaniemy osobnej audiencji a dla zażegnania tego niebezpieczeństwa jeździłem z ks. Pawlickim (s. 76) i z ks. Smoczyńskim do Watykanu, gdzie Maggiordomowi Della Volpe wypowiedziałem dosyć ostre słowa prawdy. Ale na ogólnym przyjęciu biskupów polskich (głównie po taktownym przemówieniu b (iskupa) Łuk. Soleckiego) Ojciec św. się udobruchał i na dzień 21 kwietnia wyznaczył posłuchanie, które też wcale dobrze wypadło. Adres odczytał arcb. Morawski, a na końcu huknęliśmy całą pierśią: „Wesoły nam dzień dziś nastał”. Wystawa darów, ofiarowanych

⁶¹ Zob. bibliogr. poz. 33.

Ojcu św., była zdumiewającą. Z powrotem odprawiłem Mszę św. przy trumnie św. Karola w Mediolanie i uczciłem tamże relikwie św. Ambrożego, po czym przez tunel św. Gotharda, Maria Einsiedeln (gdzie także odprawiłem Mszę św. przed cudowną statwą N.M.P.) i Innsbruck przybyłem do Krakowa. W lipcu byłem na chwilę w Gräfenbergu i w Zakopanem, ale kuracja wodna wcale mi nie posłużyła.

R. 1889

4 stycznia umarła na różę i zakażenie krwi moja matka, którą wielce kochałem i która mnie niezmiernie kochała. Nie dał jej Bóg dożyć tej pociechy, by mię widziała biskupem, ale już to było dla niej nader słodką rzeczą, iż (s. 77) przez 25 lat patrzyła na mnie jako na kapłana. Pochowałem ją 6 stycznia i wzniosłem dla rodziny osobny grobowiec na cmentarzu korczyńskim.

6 stycznia umarł nagle ks. Roman Spilhat, kustosz Kapituły krak.(owskiej) a dom po nim optowałem w maju t. r. i zająłem w czerwcu. Poprzednio od r. 1884 mieszkałem w domu kapitulnym pod nr 20 ulicy Kanoniczej. Miał ten dom dach załamany i tak lichy, że w razie nawałnicy woda lała się przez sufity.

Przy końcu stycznia wyprowadziłem na cmentarz ś. p. ks. Jana Drożdżewicza kanonika krak. i proboszcza parafii św. Mikołaja a byłego profesora Uniwersytetu Jag.

W lecie wydałem I-szą część Kazań na niektóre uroczystości i święta N. P. Maryi i dedykowałem je Najśw. Bogarodzicy na podziękowanie za łaskę kapłaństwa⁶².

17 lipca przypadła 25-a rocznica święceń kapłańskich. W Świącanach u ks. Kar. Krementowskiego zebrało się ośmiu kolegów, wyświęconych w r. 1864 (ks. ks. Godek, Krementowski, Miklaszewski, Rudnicki, Sapecki, Świętnicki, Wojnar i ja), a po Mszy żałobnej za dusze (s. 78) ś. p. ks. ks. Balickiego i Rutkowskiego wyszła suma uroczysta, wśród której, sam wzruszony, powiedziałem wzruszające kazanie⁶³. Przedtem uczciłem cudowne obrazy N. P. Maryi na Piasku i w Kalwarii Zebrzydowskiej, po tym w Starejws i Leżajsku.

28 lipca odbyły się w Korczynie prymicje bratanka mojego ks. Stan. Pelczara. Dla mnie smutna to była uroczystość, bo najprzód brakło już matki mojej, a powtórnie, bo dowiedziałem się od lekarza, że młody ten kapłan ma zarody nieuleczalnej choroby (breita). Rzekiwiście po dwuletniej mece umarł on w samo Boże Narodzenie r. 1891, a trzy tygodnie później (19 stycz. 1892) poszedł za nim na

⁶² Zob. bibliogr. poz. 35.

⁶³ Zob. bibliogr. poz. 485 s. 27—33.

gruźlicę mój siostrzeniec Wład. Długosz, ukończony słuchacz IV-o roku teologii, młodzieniec anielskiej cnoty i wielkich zdolności. Ofiarowałem obu Panu Bogu.

9 sierpnia wybrałem się z ks. Krementowskim (a od Monachium także z dr Stan. Starowieyskim) na pielgrzymkę do grobu św. Jakuba w Komposteli, poduczwszy się trochę języka hiszpańskiego. (s. 79) Po drodze uczciliśmy sanktuaria Alt-Ötting w Bawarii, Notre Dame des Victoires w Paryżu, Lourdes, Nuestra Señora de Atocha w Madrycie, Montserrat, Notre-Dame de la Garde w Marsylii, Notre-Dame de Fourvières w Lyonie i Maria Einsiedeln w Szwajcarii. Wrażenia dosyć smutne z podróży po Hiszpanii spisałem i wydrukowałem w „Przeglądzie powszechnym”, a potem w osobnej odblacie p. t. „Wspomnienia z pielgrzymki do Komposteli”⁶⁴.

W jesieni wyszło trzecie wydanie dzieła p. t. „Prawo małżeńskie katolickie”.

R. 1890

Na Konsystorzu odbytym 23 czerwca, kreował Ojciec św. księcia biskupa krak. Albina Dunajewskiego kardynałem prezbiterem tytułu św. Witalisa. Podczas uroczystego wręczenia mu czapeczki purpurowej (zucchetto) przez wysłannika papieskiego z gwardii szlacheckiej, odczytałem pismo kard. Rampolli, napisane po włosku. Z biretem kardynalskim przybył ks. prałat Meszczyński; po czym sam cesarz z Wiednia włożył go na głowę nowego purpurata. Radość w Krakowie była wielka.

Zaraz po nabożeństwie uroczystym, odprawionym (s. 80) przez kardynała w katedrze, pojechałem do Traunsteinu w Bawarii na wypoczynek i na kurację kneipowską, bo żołądek ciągle kaprysił a i nerwy były zmęczone. Bawili tu także ks. ks. Piekosiński, Miklaszewski i Wojnar; otóż z nimi byłem na przedstawieniu scenicznym Męki Pańskiej w Oberammergau w Bawarii i uczciłem statue N. P. Maryi w Alt-Ötting.

W lutym miałem publiczny odczyt p. t. „Rewolucja francuska wobec religii”⁶⁵ a w grudniu mowę żałobną na nabożeństwie za duszę zacnej i miłosiernej matrony Zofii hr. Wodzickiej⁶⁶, prezesowej Pań św. Wincentego á Paulo. Mowy te wydałem drukiem⁶⁷, jak niemniej „Kazania o św. Patronach polskich”, drugą część „Kazań o N. P. Maryi”, „Konferencje apologetyczne” w drugiej edycji.

⁶⁴ Zob. bibliogr. poz. 44.

⁶⁵ Zob. bibliogr. poz. 42.

⁶⁶ Zob. bibliogr. poz. 39.

⁶⁷ Mieszczą się w zbiorze wymienionym str. 210 i 332 (przypisek Autora).

R. 1891

W marcu odbyło się zebranie konserwatystów krakowskich, jak obchodzić setną rocznicę ogłoszenia Konstytucji 3 Maja. Wtenczas poruszyłem tę myśl, by za przykładem Lwowa założyć Bractwo N. P. Maryi Królowej Korony Polskiej, które by się (s. 81) przyczyniało do ziszczenia ślubów Jana Kazimierza i pracowało także na polu społecznym. Myśl tę, przyjętą życzliwie przez dobrych katolików, rozwinąłem w kazaniu⁶⁸ na nabożeństwie odprawionym 3 maja 1891 w kościele św. Anny i wyluszczyłem bliżej zadania bractwa, które też, po ogłoszeniu mojej odezwy p. t. „Słowo do wszystkich”⁶⁹, zawiązane zostało najprzód przy kościele św. Anny, następnie przy kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej kościoła Mariackiego. Pierwszym starszym został hr. Roman Wodzicki a po jego śmierci prof. Henryk Jordan, podstarszym wybrano mnie, sekretarzem Jana Alf. Lippomana († 1900), skarbnikiem Ksaw. Kopokę († 1898); do Rady weszły także panie a protektorat przyjął ksiądz biskup. Zrazu nie brakowało zapału, ale z czasem nastął chłód i liczba członków zmalała, jak to u nas zwykle bywa. Mimo to owoce są dosyć pokaźne. Mianowicie co rok, w pierwszą niedzielę maja, jako w święto patronalne, (na mocy dekretu Leona XIII z 18 maja 1890) odbywa się uroczyste nabożeństwo ku czci N. P. Maryi, Królowej Korony Polskiej, z kazaniem, które przez (s. 82) kilka lat ja sam miewałem. Krom tego co rok⁷⁰ wychodził „Posłaniec Bractwa N. P. Maryi Kr. Kor. Pol.”, do którego wstępny artykuł („Czcimy N. P. Maryę”), wiadomości o zjawieniach N.M.P. w XIX-ym wieku i sprawozdania roczne ja sam pisałem. Na polu społecznym zwróciło bractwo swą pracę na poprawę klasy terminatorów i służących. Pod pierwszym względem postarało się o urządzenie osobnego nabożeństwa niedzielnego dla terminatorów (w kościele oo. pijarów), na którym ja i inni księża miewaliśmy nauki. Pod drugim względem przystąpiło bractwo do założenia przytuliska dla służących, iżby służące, niemające chwilowo miejsca lub osłabione chorobą, miały tam bezpłatne mieszkanie, opiekę moralną i naukę, tak teoretyczną jak praktyczną. Nauki tej udzielały panie z bractwa, nadzór zaś bezpośredni sprawowała ochmistrzyni świecka. Nie bez wielu trudów i przykrości udało się to wszystko zorganizować a otwarcie przytuliska nastąpiło 5 listop. 1892 w domu najętym przy ul. Szewskiej⁷¹. (s. 83) Prócz tego pracowałem trochę w Towa-

⁶⁸ Zob. bibliogr. poz. 50.

⁶⁹ Zob. bibliogr. poz. 60.

⁷⁰ Od r. 1893. Zob. bibliogr. poz. 60—64.

⁷¹ Dzieje Bractwa spisane są w „Posłańcu Br. N.P.M. Kr. Kor. Pol.” Zeszyt I i następne (przypisek Autora).

rzystwie św. Wincentego a Paulo i byłem do r. 1899 zastępcą prezesa Rady Nadzorczej.

Prace i kłopoty osłabiły moje i tak niesamsonowe zdrowie, tak że w lipcu musiałem udać się do Karlsbadu. Kuracja tamże nie wiele mi pomogła a kąpiele morskie, zaordynowane przez lekarza, wręcz mi zaszkodziły, tak że z Heyst-sur-mer w Belgii wyjechałem z gastyryczmem. Za to po drodze uczciłem „Tunikę Zbawiciela”, wystawioną w Trewirze i opisałem to później w osobnej broszurze⁷². Zwiedziłem wówczas Antwerpię (gdzie jest obraz N. P. Maryi łaskami słynącej), Brugges (gdzie przechowują część Krwi Zbawiciela), Brukselę, Gandawę, Akwizgran (z relikwiami). Kolonię (z relikwiami), Moguncję, Frankfurt, Fuldę (z grobem św. Bonifacego), Lipsk, Drezno i Pragę (z relikwiami św. Jana Nep., św. Wojciecha (?) i św. Wacława).

R. 1892

Przy pomocy Bożej wydałem I-szą część „Rozmyślań o życiu kapłańskim czyli ascetyki kapłańskiej”⁷³, jako też piąte, pomnożone wydanie „Życia duchownego”, które szczęśliwym zrządzeniem Opatrzni.(ości) (s. 84) otrzymało aprobatę cenzury w Petersburgu i rozeszło się w tysiącach egzemplarzy po wszystkich ziemiach polskich. Dochód stąd obróciłem na cele dobroczynne a szczególnie na zakłady Służebnic Serca Jezusowego.

W lipcu odbyłem z ks. Krementowskim pielgrzymkę do grobów św. Franciszka Salezego i św. Joanny Franciszki w Annecy, jako też do Paray-le-Monial, czyli do miejsca objawienia się N. Serca Jezusowego, którą później opisałem⁷⁴. Po drodze uczciłem obrazy N.P.M. łaskami słynące w Maria Einsiedeln, w Fourvières i w Maria-Zell.

W październiku wyprowadziłem na cmentarz krak.(owski) nominata sufragana warszawskiego ks. Pawła Rzewuskiego, który po 22 latach wygnania w Astrachaniu przybył do Krakowa. Po nabożeństwie w kościele N. P. Maryi uczciłem świątobliwego kapłana mową żalobną, którą później wydrukowałem⁷⁵. Pektorał, ofiarowany mu w r. 1863 przez duchowieństwo warszawskie, podarowała mi jego bratanica, pani Zawadzka.

R. 1893

Wyszła II część „Rozmyślań o życiu kapłańskim” z dodatkami o urządzaniu seminariów i o tonie towarzyskim, odpowiednim dla kapłanów⁷⁶.

⁷² Zob. bibliogr. poz. 51.

⁷³ Zob. bibliogr. poz. 55.

⁷⁴ Zob. bibliogr. poz. 59.

⁷⁵ Zob. bibliogr. poz. 54.

⁷⁶ Zob. bibliogr. poz. 58.

(s. 85) 19 lutego miałem kazanie w 50-ą rocznicę konsekracji na biskupa p. Leona XIII, ogłoszone potem drukiem.

W kwietniu odbyłem z ks. Julianem Bukowskim, proboszczem kościoła św. Anny, pielgrzymkę do Rzymu, gdzie razem z pielgrzymami, których przyprowadził ks. Wisc. Smoczyński, mieliśmy wspólną audiencję u Ojca św. Jadąc na Budapeszt i Fiume a stąd morzem do Ankony, uczciłem znowu Domek N.P.M. w Lorecie i byłem w Castelpelrovo w Abruzzach, gdzie Matka Bolesna miała się objawić (?). Zwiedziłem także Neapol (a tu miejsce ścięcia św. Janaurego) i Pompeje.

Ponieważ ochmistrzyni świecka przytuliska dla sług nie odpowiadała wszystkim wymaganiom, przeto zwróciłem się do o. Honorata, kapucyna w Zakroczymiu⁷⁷, by przysłał kogoś ze stowarzyszenia zakonnego „Sług Jezusa”, wiodących życie ukryte i opiekującymi się sługami. Rzeczywiście w maju r. 1893 przysłano z Królestwa najprzód jedną Siostrę (Honoratę Ludwikę Szczęsną), następnie dwie inne (Annę i Alojzę), które z całą gorliwością oddały się pracy nad sługami.

W lipcu jeździłem do Traunsteinu, ale (s. 86) na krótko, bo kuracja kneippowska okazała się dla mnie niestosowną. Wracając odprawiłem Mszę św. w sanktuarium w Alt-Ötting.

W lipcu odbył się w Kr.(akowie) z wielką okazałością I-y wiec katolicki, na który zjechał także nuncjusz Agliardi, oprócz kilku biskupów. Należałem do komitetu urządzającego i wypowiedziałem mowę przy zagajeniu sekcji naukowej⁷⁸. We wrześniu uczciłem obrazy N.P.M. w Jarosławiu i w Leżajsku.

R. 1894

Przy końcu r. 1893 przekonałem się, że najlepiej będzie, jeżeli w Galicji powstanie osobne zgromadzenie zakonne, które by się opiekowało sługami i pielęgnowało chorych po domach, bo tej pracy nie podejmowały dotąd zakonnice. W tej myśli ułożyłem ustawy, uzyskałem pozwolenie kard. Dunajewskiego, kupiłem za własne i pożyczone pieniądze dom przy ul. św. Krzyża l. 10 i napisałem do o. Honorata, by formujące się „Zgromadzenie Służebnic Serca Jezusowego” (bo taką nazwę mu dałem) połączyć ze Zgromadzeniem tajnym „Sług Jezusa” w Królestwie. Rzeczywiście za zgodą o. Honorata przybyła w kwietniu r. 1894 do Kr.(akowa) matka Leonia Motylewska z drugą siostrą, by objąć zarząd na- (s. 87) czelny; ponieważ

⁷⁷ O. Honorat Koźmiński przebywał w Zakroczymiu do dnia 9 czerwca 1892 r., potem mieszkał w Nowem Mieście nad Pilicą.

⁷⁸ Mowa przy otwarciu sekcji naukowej pierwszego wiecu katolickiego polskiego w r. 1893 w Krakowie. W: Niektóre kazania i mowy przygodne. Przemysł 1916 s. 425—426.

jednak była niezadowoloną z tej zmiany i inne wyłoniły się trudności, przeto napisałem do o. Honorata, by ją odwołał; sam zaś postanowiłem założyć samoistne i odrębne zgromadzenie, na co kard. Dunajewski chętnie się zgodził. Niech mi Bóg przebaczy tę śmiałość, bo dotąd założycielami zakonów byli ludzie święci, ale to mię trochę wymawia, że w okolicznościach, dziwnie się układających, widziałem wskazówkę woli Bożej.

Pismem z 27 marca 1894 pozwolił kar. Dunajewski na utworzenie „Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego” i zatwierdził ustawy na lat trzy; zatwierdzenie zaś ze strony Namiestnictwa, na podstawie ustawy o stowarzyszeniach z 15 listop. 1867, dokonane zostało reskryptem z 6 kwiet. 1894 L. 25106. Zamianowany dyrektorem zgromadzenia, zawiązałem je uroczyście dnia 15 kwietnia, poświęciwszy pierwiej (2 kwietnia) kaplicę wraz z domem, w którym umieściliśmy także przytulisko dla służących.

Sprawy te wymagały niemałego trudu, bo trzeba było nie tylko napisać ustawy, instrukcje i „Rozmyślenia o życiu zakonnym”, — nie tylko miewać często nauki i dawać rekolekcje, ale konferować codziennie po parę godzin to z przełożoną (s. 88) (matką Klarą Szczęsną), to z kandydatkami i zajmować się tysiącnymi interesami duchownej i materialnej natury. Obok pracy konieczną była ofiarność, bo zgromadzenie było biedne, toteż do r. 1900 przeszło 20.000 zlr. z własnej kieszeni dlań wydałem. Do prac i ofiar przyłączyły się liczne troski i obawy, bo nie wszystko szło tak, jak sobie życzyłem i niejednego doznałem zawodu czy wyrzutu od ludzi. Ale nie żałuję ni trudów, ni ofiar, ni boleści, mając to przekonanie, że tego dzieła Bóg ode mnie żądał, już to jako pokuty za moje grzechy, już jako środka do uświęcenia siebie i dopomożenia innym duszom. Z drugiej strony cnoty i poświęcenia się niektórych sióstr a zwłaszcza ich przełożonej, matki Klary Szczęsnej, która po Bożemu i w ścisłej harmonii ze mną zgromadzeniu przewodniczyła, były dla mnie słodką nader pociechą; wiele też dobrego spłynęło z tego zgromadzenia na chorych i na służące, nad którymi zawsze w sercu się lito wałem.

Obszerniej o początkach i dalszych losach Zgromadzenia rozpi sałem się w osobnej „Historii Zgr. Służebnic Serca Jezusowego”^{78a}.

W kilka dni po wycie kard. Dunajewskiego w klasztoru przy ul. św. Krzyża, gdzie Mszę św. odprawił i Sanctissimum umieścił (21 maja), wybrałem się z biskupem Jak. Głazerem do Rzymu, (s. 89) na obchód setnej rocznicy ś. p. Piusa IX. Nabożeństwo żałobne za jego duszę (w którym uczestniczyliśmy) odbyło się w kościele św. Wawrzyńca za murami miasta, gdzie mu miłość katolicka pięk-

^{78a} Rkps w archiwum Domu Gener. Zgrom. Służ. Serca J. w Krakowie.

nie ozdobiła kaplicę nad skromnym grobowcem; a mowę pochwalną wypowiedział kard. Parocchi. Dwa dni później Ojciec św., w otoczeniu znacznej liczby kardynałów i biskupów, głównie włoskich, odprawił Mszę św. cichą nad portykiem św. Piotra i dał błogosławieństwo licznym deputacjom (także i polskiej pod sterem ks. Smoczyńskiego); po czym w Loggi watykańskiej do kardynałów i biskupów (oprócz b.(iskupa) Glazera był także metropolita mohilewski Szymon Ign. Kozłowski († 1899) i prałat żytomierski Kruszyński) i przedstawicieli deputacji (z Polaków ja, ks. Smoczyński i p. Mołęcki z Krakowa), miał przemowę nader serdeczną, w której opowiedział swe stosunki z Piusem IX. Nazajutrz w kościele św. Ignacego odbyła się wspaniała „academia” ku czci Piusa IX; a wszystko to opisałem w „Gazecie kościelnej” i w osobnej broszurze⁷⁹. Bawiąc w Rzymie, byliśmy z b.(iskupem) Gl(azerem) na obiedzie u zacnego kard. Ledóchowskiego, wówczas prefekta Propagandy, którego i poprzednio, za (s. 90) każdym moim pobycem, uczciłem. Odwiedziliśmy także kilku kardynałów, między innymi kard. Galimberti’ego, któremu na jego życzenie, podałem memoriał o stanie Kościoła w zabranych prowincjach (na podstawie relacji arc. Kozłowskiego i ks. prał. Kruszyńskiego). Z Ojcem św. na prywatnej audiencji rozmawiałem o Uniwersytecie Jag., któremu — jak niemniej tworzącemu się Zgromadzeniu Służebnic Serca Jezusowego — dał swe błogosławieństwo. Wracając z b. Glazerem, odprawiliśmy Mszę św. w Domku Loretańskim, na grobach św. Franciszka z Assyżu (gdzie wykonałem profesję jako tercjarz franciszkański i uczciłem welon N. P. Maryi przechowywany w skarbcu), św. Antoniego w Padwie, św. Marka w Wenecji a przy tym zwiedziliśmy Senigalię, miejsce rodzinne Piusa IX, gdzie była wystawa pozostałych po nim pamiątek.

11 czerwca przyjął nas kard. Dunajewski, acz chory na influencję, a 18 czerwca o 1-szej w południe umarł na zapalenie płuc. Żał po nim był szczerzy i niemały, także i u mnie i u Sióstr Serca Jezusowego, którym okazał się bardzo życzliwym; toteż powszechnym uczuciom dałem (s. 91) wyraz w mowie, mianej na jego pogrzebie (21 czerwca) a później wydrukowanej⁸⁰.

Jak później się dowiedziałem od namiestnika Korytowskiego, namiestnik ówczesny ks. hr. Badeni myślał zrazu o wyniesieniu mnie na opróżnioną stolicę; ale pod wpływem niektórych osób przedstawił cesarzowi o. Henryka Jackowskiego, b.(yłego) prowincjała oo. jezuitów, który w r. 1877 urządził koronację obrazu N.P.M. w Starejwsi, potem cierpiał w więzieniu podlaskim a wróciwszy założył słynny konwikt w Chyrowie. Kiedy znakomity ten kapłan nawet cesarzowi stanowczo się oparł, otrzymał nominację Jan Książ z Kozielska

⁷⁹ Zob. bibliogr. poz. 67.

⁸⁰ Zob. bibliogr. poz. 66.

Puzyna, sufragan lwowski a były kanonik przemyski (7 paźdz. 1894). Mnie chciał ówczesny minister wyznań, a kolega z ław szkolnych, Stan. Madeyski wynieść na godność sufragana lwowskiego, ale niezgrabnym wystąpieniem zraził arcybiskupa Sew. Morawskiego, który w r. 1895 przeprowadził konsekrację zacnego bardzo prałata Józefa Webera. Za łaską Bożą przyjąłem to wszystko spokojnie, acz ten i ów nad pominięciem mnie ubolewał, bo we wszystkich tych zrządzeniach widziałem i uwielbiałem wolę Bożą, która snadź chciała, abym (s. 92) ukończył kilka dzieł przed wyniesieniem do godności biskupiej i choć przez kilka lat popracowałem nad wyrobieniem ducha w Zgromadzeniu Służebnic Serca Jezusowego.

W sierpniu uczciłem obrazy N. P. Maryi w Kalwarii Zebrzydowskiej, Starejwsi, Leżajsku i Rzeszowie, a we wrześniu obrazy N. P. Maryi u dominikanów i w katedrze we Lwowie, dokąd jeździłem, by powitać cesarza imieniem Kapituły krak.(owskiej) i podziękować mu za przysłanie w.(ielkiego) ochmistrza księcia Lichtensteina na pogrzeb kard. Dunajewskiego.

24 sierpnia, z okazji obchodu trzechsetnej rocznicy kanonizacji św. Jacka, miałem kazanie w katedrze krak.(owskiej) podczas uroczystej procesji, którą z kościoła oo. dominikanów prowadził kardynał Jerzy Kopp, biskup wrocławski⁸¹.

W grudniu jeździłem znowu do Lwowa, w towarzystwie ks. prał. Gawrońskiego i ks. kan. Foxa, by złożyć hołd księciu biskupowi, nominatowi Puzynie.

R. 1895

W lutym przybył do Kr.(akowa) książę-biskup Puzyna, mąż pobożny, najlepszych chęci i silnej woli, acz z powodu choroby sercowej czasem za prędki. Od początku zaszczycał mię swoim zaufaniem i nie tylko zamianował (s. 93) radcą konsystorskim, egzaminatorem prosynodalnym, defensorem małżeństwa (tym byłem już w ostatnich latach kard. Dunajewskiego i przeprowadziłem dwa wielkie procesy małżeńskie), ale powierzył mi kierunek Sodalicji Mariańskiej kapłanów i wyjednał w Rzymie godność prałata domowego Jego Świątobliwości (1895). Zaraz po jego intronizacji dostałem małego wybuchu krwi z gardła, co się u mnie czasem powtarzało.

2 kwietnia jeździłem do Przemyśla na pogrzeb nieodżałowanej pamięci ks. rektora i prałata Marcina Skwierczyńskiego, który był mi prawdziwym ojcem i którego kochałem jak drugiego ojca.

24 czerwca ks. biskup Puzyna zainaugurował restaurację katedry uroczystym nabożeństwem i przeprowadził ją z wielką energią.

⁸¹ Mieści się w wymienionym zbiorze str. 42 (przypisek Autora).

Następne dni przepędziłem w Czernej u karmelitów bosych na skupieniu i wypoczynku.

2 lipca rano dałem ślub siostrzenicy mojej Marii Długoszównie z nadporucznikiem Karolem Rosenkranzem i to w kaplicy Wazów na Wawelu; tam także później lub pierwiej pobłogosławiłem małżeński związek Artura Weigla, Józefa Długosza, Michała Rokosowskiego, w innych zaś kościołach Bron. Markiewicza, M. Lubińskiego i (s. 94) Czesława Łosińskiego.

2 lipca po południu odebrałem śluby proste ale wieczyste od siostry Klary Szczęsnej, którą 15 kwiet. 1894 jako dyrektor zgromadzenia zamianowałem przełożoną a 2 lipca 1894 po rekolekcjach, 6 innych sióstr w habit nowicjuszek oblokłem.

Od października 1894 mieszałem w kaplicy zgr.(omadzenia) w każdą niedzielę po południu nauki dla zakonnic i służących; ponieważ jednak dom i kaplica przy ul. św.Krzyża były za ciasne, przeto w r. 1895 rozpoczęliśmy budowę większego domu i obszerniejszej kaplicy, na gruncie (330 sążni) darowanym zgromadzeniu przez księżnę Wandę Jabłonowską. Od siebie dałem na ten cel, co mogłem.

R. 1896

W ostatnich latach rozwieliły się dążności radykalizmu, [...] Wzmógł się także socjalizm i po większych miastach pozakładał swe ogniska, [...]rozzucając swe (s. 95) pisma, jak „Naprzód”, „Prawo Ludu” i inne. Aby stawić czoło tej propagandzie [...], wydało się rzeczą konieczną założyć czasopismo ludowe pod nadzorem i opieką duchowieństwa. W tym celu zaprosiłem do siebie po kilkakroć grono duchownych i świeckich; a po długich naradach postanowiliśmy w r. 1896 wydawać trzy razy na miesiąc pismo „Prawda”, którego pierwszym redaktorem został ks. Flis. Dla wyjednania poparcia i fundusów u ks. ks. biskupów, jeździłem do Tarnowa, Przemyśla i Lwowa. Ale sprawa szła twardo, dzięki polskiej niestałości i apatii.

Lepiej rozwijało się Towarzystwo oświaty ludowej, którego ster objąłem w r. 1883, by je wyrwać spod wpływów naszych liberałów i zapewnić mu opiekę biskupa krak.(owskiego). Jakoż nie bez ciężkiej walki w latach 1884—1886 udało mi się nadać działalności Towarzystwa kierunek katolicko-narodowy i w tym duchu zmienić ustawy a zarazem przeprowadzić wybory wydziału [...], później zaś utworzyć zarządy okręgowe. Założenie przeszło 600 czytelnów i wypożyczalni, utworzenie szkoły dla sług na Smoleńsku⁸² (gdzie od r. 1890 na każdym egzaminie prezydowałem)⁸³, zaprowadzenie bez-

⁸² Przy ul. Smoleńsk w Krakowie.

⁸³ Wielkie tu zasługi położył dyrektor szkoły ludowej, Maciołowski (przypisek Autora).

płatnych (s. 96) wykładów popularnych w Krakowie, wydanie kilku nowych dziełek i broszur, rozszerzenie pośród warstw niższych stu kilkudziesięciu tysięcy dobrych książeczek — oto owoce tego Towarzystwa za mojego przewodnictwa. Po mnie prezesem w r. 1899 został ks. kan.(onik) i prof.(esor) Spis.

W lipcu r. 1896 uczciłem grób św. Metodogo w Welhradzie, a przy tym zwiedziłem Szmeks, Budapeszt i Gran, mając za towarzysza ks. K. Krementowskiego; przy końcu zaś sierpnia byłem z ks. Mikołajewskim przez 10 dni w Ice obok Abbazy i przy tej sposobności odprawiłem Mszę św. przed obrazem N. P. Maryi w Tersato.

26 lipca odbyło się poświęcenie nowego domu Służebnic Serca Jezusowego przy ulicy Garncarskiej, zbudowanego przez Wład. Kaczmarskiego kosztem 34.000 złr., uzyskanych ze sprzedaży domu przy ul. św. Krzyża i z dobrowolnych ofiar. Ceremonii dokonał książę biskup Puzyna a po Mszy św. w jednej z sal na przemowę moją serdecznie odpowiedział i grono zacnych gości jak niemniej wszystkie siostry pobłogosławił.

W październiku byłem na wiecu katolickim we Lwowie i przewodniczyłem ogólnemu zebraniu Tow. św. Wincentego à Paulo.

W jesieni tegoż roku, zamiast dotychczasowych dwóch chórów, zaprowadziłem jeden chór w zgromadzeniu i spisałem na nowo ustawy tegoż, (s. 97) które ks. Biskup Protektor ⁸⁴ pismem z 23 grudnia 1896 r. zatwierdził.

R. 1897

W latach 1896—7 napisałem dla diecezji krak. w t(ak) z(wanych) „Notificationes” dwie obszernie rozprawy „O bractwach” ⁸⁵ i „O porządku nabożeństwa parafialnego” ⁸⁶, stosując się do życzeń ks. bisk. Puzyny. Przy końcu stycznia r. 1897 byłem w Jaśosławiu na pogrzebie kolegi mojego ks. Franc. Sal. Wojnara.

We wrześniu zwołałem dwa wiece duchownych, w celu naradzenia się, jak postępować w sprawie ludowej.

16 lipca odprawiłem Mszę św. przed obrazem Matki Boskiej na Jasnej Górze, otrzymawszy paszport po kilkuletnich staraniach; 17 lipca byłem w Warszawie i Wilanowie, a wracając stamtąd nocą wstąpiłem znowu do Częstochowy, by 18 lipca odprawić Mszę św. przed obrazem kodeńskim. Podejmowany serdecznie przez gościnnego o. Rejmana, oglądałem skarbiec i korporał „z wyciśniętą ręką nieboszczyka” a że to był odpust, przeto siadłem do konfesjonału, by Polaków ze Śląska spowiadać — po niemiecku.

⁸⁴ Jan Puzyna.

⁸⁵ Zob. bibliogr. poz. 81.

⁸⁶ Zob. bibliogr. poz. 94.

Odwiedzając w sierpniu r. 1897 przyjaciela mojego i rodaka ks. Goneta, proboszcza w Nowosiel- (s. 98) cach, wstąpiłem znowu do mojej Mateńki w Leżajsku, co się także powtórzyło w r. 1898.

3 paźdz. 1897 na mocy indultu z Rzymu otrzymanego, zaprowadziłem przy kaplicy Zgromadzenia S.(łużebnie) S.(erca) J.(ezusowego) w Krak.(owie) „Stowarzyszenie Żywego Różańca i wzajemnej pomocy dla służących”, z naukami w każdą niedzielę i z zebraniem zelatorek co miesiąc. Mają one wspólną kasę zapomogową, a w W. Poście urządza się dla nich rekolekcje. Prócz tego przy przytulisku istnieje od początku szkoła praktyczna gotowania, prania i prasowania; jakie zaś są obowiązki ochmistrzyni i służących, poucza napisana przeze mnie instrukcja⁸⁷. Osobne instrukcje istnieją dla sióstr pielęgnujących chorych po domach czy w szpitalach⁸⁸.

Od 29 listopada dawałem przez 9 dni rekolekcje dla sióstr, których przy końcu tego roku było 42, to jest 30 profesek, 8 nowicjuszek i 4 próbantki. Prócz krakowskiego domu powstały domy we Lwowie i w Zakopanem, natomiast dom w Czernichowie nie utrzymał się. W sprawach zgromadzenia jeździłem do tych miejsc.

Ponieważ na nowe fundacje trzeba było wiele pieniędzy, przeto sprzedałem Księgarni (s. 99) Spółki Wydawniczej niektóre moje wydawnictwa. Jej też nakładem wyszły następujące dzieła: „Zarys dziejów kaznodziejstwa” (Część I i II, r. 1896, Część III r. 1900) i „Rozmyślania o życiu kapłańskim” Część I i II (drugie wydanie r. 1897); „Prawo małżeńskie katolickie” (czwarte pomnożone wydanie w 3 t. r. 1898); „Kazania na uroczystości i święta N. P. Maryi” (drugie pomnożone wydanie w 2 częściach 1897); „Leon XIII jako uczeń, kapłan, biskup i papież” (1898).

Własnym kosztem wydałem mowę na pogrzebie prof. Józ. Łepkowskiego (1894)⁸⁹, mowę na pogrzebie arcb. Zyg. Szczęsnego Felińskiego⁹⁰, który w r. 1895 umarł w Krakowie, i „Rozmyślania o życiu zakonnym” (1898).

R. 1898

1 stycznia z okazji diamentowego jubileuszu Leona XIII (60 lat kapłaństwa) odbyło się na Wawelu uroczyste nabożeństwo, na którym powiedziałem kazanie⁹¹.

W lutym (27/2) urządził komitet, do którego także należałem,

⁸⁷ Druk w II części Konst. Zgr. Zob. bibliogr. poz. 626.

⁸⁸ Druk w II części Konst. Zgr. Zob. bibliogr. poz. 626.

⁸⁹ Zob. bibliogr. poz. 65.

⁹⁰ Zob. bibliogr. poz. 72.

⁹¹ Zob. bibliogr. poz. 93. (W druku Autor podaje kościół N.M.P.).

uroczysty wieczór ku czci Leona XIII, w sali „Sokoła”. Miałem tam mowę okolicznościową⁹².

(s. 100) W maju jeździłem na pogrzeb ukochanego przyjaciela mojego Jakuba Glazera, sufragana przemyskiego, który 3 maja umarł nagle na udar sercowy.

Przy końcu lipca, odbywszy kurację w Kissingen, byłem we Lwowie na sekundycjach zacnego arcybiskupa ormiańskiego Isaaka Mik. Isakowicza i osobną mową⁹³ przy stole uczciłem jego cnoty i zasługi, sławiąc go jako kaznodzieję „złotego serca”. Dwa dni później uczestniczyłem w pogrzebie naszego również a Polakom życzliwego kard. Sylwestra Sembratowicza, metropolity ruskiego.

28 czerwca na nabożeństwie za duszę naszego wieszczą Adama Mickiewicza a ku uczczeniu setnej rocznicy jego urodzin, powiedziałem w kościele N. P. Maryi mowę, ogłoszoną później drukiem⁹⁴.

Ponieważ kaplica zgromadzenia sercanek przy ulicy Garncarskiej okazała się za ciasną na coraz liczniejsze zebrania służących, przeto postanowiliśmy w imię Boże wybudować większy nieco kościół, a przy nim dom św. Józefa, w którym by panie starsze lub słabe mogły mieszkać pod opieką siostr i płacąc za całkowite (s. 101) utrzymanie umiarkowaną bardzo kwotę, przyczyniać się tym samym do utrzymania nowicjuszek i podeszłych lub chorych siostr. Zachętę do tego dała szlachetna dobrodziejka zgromadzenia, pani Zofia Wołodkiewiczowa, która wywdzięczając się za to, że siostry z wielkim poświęceniem jej syna przed śmiercią pielęgnowały, ofiarowała 50.000 złr. (pożyczonych z Banku Pobożnego) na kupienie placu od księżny Wandy Jabłonowskiej i przyrzekła, po zamierzonej sprzedaży swego domu przy ul. Lubicz, dać 116.000 złr. na koszt budowy, którą też w maju t.(ego) r.(oku) architekt Wład. Kaczmarek na śmiało rozpoczął.

We wrześniu tłumaczyłem siostron ustawy zgromadzenia i dołączone do nich instrukcje a w styczniu r. 1899 miewałem wykłady o najczęstszych chorobach i o pielęgnowaniu chorych, według wskazówek dr Tomasza Mączki i własnych doświadczeń. Pierwej jeszcze wyłożyłem znaczenie „Officjum do N. P. Maryi” i główne prawdy wiary.

We wrześniu na zebraniu Sodalicii Mariańskiej kapłanów miałem mowę o zadaniu duchowieństwa w naszych czasach, którą w zbiorze p. t. Niektóre kazania i mowy przygodne, z 1916, str. 43 wydrukowałem.

3 października 1898 odprowadziłem na cmentarz przemyski ks. proboszcza infułata Ed- (s. 102) warda Schediwego. Po pogrzebie ks.

⁹² Zob. bibliogr. poz. 93.

⁹³ Nie ukazała się drukiem.

⁹⁴ Zob. bibliogr. poz. 92.

biskup Łuk. Solecki zapytał mnie, czy bym nie przyjął godności i obowiązków sufragana przemyskiego; na co odpowiedziałem, że gdyby taka była wola Boża, poświęciłbym resztę dni i sił moich na pracę w tej diecezji, w której stała moja kolebka i gdzie otrzymałem święcenia kapłańskie. Zaraz też w jesieni b.(iskup) Solecki, zmieniwszy pierwotny swój zamiar, przedstawił mię Stolicy św., za zgodą rządu na sufragana a rządowi na dziekana Kapituły. Nominacja rządowa na tę godność nastąpiła już 15 grudnia, a przekonanie Stolicy św. 27 lutego 1899, przed tym zaś, bo 5 lutego, odbył się w nuncjaturze wiedeńskiej proces informacyjny, którego dokonał nuncjusz Taliani.

R. 1899

W styczniu miewałem częste nauki do moich córek duchownych, które wkrótce miałem pożegnać, one zaś pracowały nad zaopatrzeniem mnie w przybory biskupie, które oprócz taks przekonacyjnych (w nuncjaturze 800 złr., w Rzymie 1700 złr.) wymagały wiele grosza. Po moim odejściu komisarzem zgromadzenia i dyrektorem stowarzyszenia służących został ks. Jan Krupiński, kanonik katedralny, kapłan światły i gorliwy.

30 stycznia odbyła się w Przemyślu moja instytucja i instalacja na dziekana Kapituły; 31 celebrowałem na pogrzebie hr. Stefana Zamoyskiego w Wysocku; 3 lutego pożegnałem się uroczystie z Kapitułą krak. (której ofiarowałem w darze kielich dla katedry), (s. 103) 6 lutego przedstawiłem się cesarzowi, a dzień przedtem, 5 lut., po procesie informacyjnym, złożyłem wobec nuncjusza wyznanie wiary.

Książę-biskup Puzyna, zawsze mi życzliwy, dał na cześć moją obiad i ofiarował mi w darze piękny pektorał. Toż samo znajomi w mieście żegnali mię obiadami i wieczorami, okazując mi przy tym niemało sympatii. Nie wiedziałem, że tak ludzie przyłgnęli do mnie i że tak ciężko mi będzie rozstać się z nimi. Szczególnie rzewnym i uroczystym było pożegnanie ze strony Uniwersytetu; przy czym po serdecznych przemowach ks. Knapińskiego, prorektora, — ks. Spisa, dziekana, — ks. Nowaka imieniem dawnych uczniów, kłeryka Sandacza imieniem ostatnich uczniów i jednego ze świeckich uczniów, wręczono mi dary — pierścień od profesorów Wydziału teol., pastorał i album od uczniów. W końcu ja sam, nie bez wzruszenia, przemówiłem⁹⁵, po czym berła uniwersyteckie pochyliły się przede mną.

⁹⁵ Mowa ta mieści się w wymienionym zbiorze, str. 356 (przypisek Autora).

Serdecznie żegnały mię również różne stowarzyszenia, w których pracowałem, jak Tow.(arzystwo) oświaty ludowej, św. Wincentego à Paulo, Czytelni katolickiej i Bractwa N. P. Maryi Królowej Korony Pol.

2 marca 1899 odprawiłem Mszę św. w kaplicy Służebnic Serca Jezusowego i dałem im błogosła-(s. 104) wieństwo, po rzewnej i z płaczem przyjętej przemowie ,po czym po południu wyjechałem do Tarnowa, by odwiedzić ks. bisk. Łobosa, a nazajutrz w południe przybyłem do Przemyśla. Snadź Opatrzność Boska znowu mię tu wróciła, abym w ostatnich latach życia — bo miałem już lat 57 — popracował jeszcze dla mojej diecezji rodzinnej i napisał kilka dzieł dla pożytku kleru a dla Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego kilka nowych domów utworzył.

SUMMARIUM

AUTOBIOGRAPHIA (pars I) Josephi Sebastiani PELCZAR (éditionem paravit P. Joachim Romanus Bar OFM Conv.)

Josephus Sebastianus Pelczar, egregius canonista et Premisliensis ritus Latini episcopus, die 17 Januarii 1842 anni in Korczynna prope Crosnam ad Wisłok natus est. Scientiis theologicis ac Iuri Canonico studebat Premisliae et Romae. Professor designatus Facultatis Theologicae in Universitate Cracoviensi Ius Canonicum, historiam Ecclesiae ac theologiam pastoralis tradidit. Anno 1899 profectus est Premisliam, ubi primo auxiliaris deinde anno elapso residentialis episcopus usque ad mortem pastoralis officio functus est. Obiit die 28 Martij 1924 a.

Permulta opera scripta atque facta a Josepho Sebastiano Pelczar digna sunt, ut in vita eius describantur. Usquemodo tamen pauci articuli de illius operibus scientificis compositi sunt. Necesse ergo est, ut vita episcopi Pelczar apparatu critico adhibito ab aliquo scientiae historicae et Iuris Canonici perito describatur.

Antequam igitur opus desiderandum in lucem edatur perutile putabam partem saltem autobiographiae episcopi Pelczar publici iuris fieri i. e. hanc partem vitae illius, cum professor episcopus nominabatur. Quae pars autobiographiae multum valet ad opera illius scientifica cognoscenda et scripta est per modum narrationis, dum opera episcopi Pelczar in altera parte brevissime delineata sint.

Autobiographiam suam Auctor in Jaśliska, ubi Antistites Premislienses otia facere solebant, tempore vacationum anno 1910 scripsit. Chirographum operis, propria manu Auctoris scriptum, in Archivo Domus Generalis Congregationis Servularum SSmi Cordis Jesu Cracoviae asservatur. Titulus ei inscribitur: Vitae meae narratio. Textus hic adhibitus verissima copia est autographi.

Auctor, quando autobiographiam suam componebat, notitias quasdam a se ipso scriptas olim in forma calendarii ab anno 1865 ante oculos

habuit. Omnibus, quae de tempore et de singulis factis in autobiographia dicuntur, tuto fidere possumus, nam memoria Auctoris fonte authentico suffulta est. Vir autem in rebus historicis doctissimus et simul sincerus fide dignus in omnibus quae tradidit nobis videtur.

Praeter autobiographiam etiam completum elenchum operum episcopi Pelczar hoc loco prima vice publici iuris facimus ordine chronologico dispositum. Qua bibliographia cognita possumus aliquo modo aestimare ac distinguere opus permagnum ab illo peractum. Bibliographia collecta est ex archivis et bibliothecis in quibus opera haec asservantur.